

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HISTORIE

OHROŽENÉ A ZANIKLÉ KOSTELY SOUČASNOSTI V OKOLÍ MĚSTA  
**BORU**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Lenka Burdová**

*Historie se zaměřením na vzdělávání*

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Marie Fritzová, Ph.D.

**Plzeň 2021**

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni dne 28. června 2021

.....

vlastnoruční podpis

## **Poděkování**

Děkuji Mgr. et Mgr. Marii Fritzové, Ph.D. za pomoc při vedení bakalářské práce. Mé poděkování patří též Ing. Galině Marinanně Kortanové za cenné rady, které mi pomohly tuto práci zkompletovat.

## **Anotace**

Bakalářská práce se zabývá ohroženými a zaniklými kostely současnosti v oblasti Mikroregionu Borsko (okr. Tachov). Teoretická část obsahuje obecné informace a poznatky o vybraných kostelech získané metodou shromažďování a porovnávání dostupných zdrojů. Praktická část se zaměřuje na popis Mikroregionu Borsko, podrobný popis zkoumaných kostelů a zhodnocení spojitosti mezi druhem vlastnictví a současným stavem spravovaných kostelů. Příloha sestává ze stručných přehledových karet jednotlivých kostelů doplněných fotodokumentací.

## **Annotation**

Title: Endangered and extinct churches of the present in the area of Microregion Borsko

The bachelor thesis deals with endangered and extinct churches of the present in the area of Microregion Borsko (Tachov district). The theoretical part contains general information and knowledge about chosen churches obtained by the method of collecting and comparing available sources. The empirical part is focused on the description of Microregion Borsko, detailed description of the studied churches and evaluation of the connection between the type of ownership and current state of the administrated churches. The appendix consists of brief overview cards of the churches supplemented by photo documentation.

## **Klíčová slova**

Mikroregion Borsko, památky, kostely, kaple, patroni, zákonná ochrana, obnova

## **Keywords**

Microregion Borsko, sights, churches, chapels, patrons, legal protection, renewal

<b>Obsah</b>	
Úvod .....	7
Cíl práce, metodika a zdroje .....	8
TEORETICKÁ ČÁST .....	10
1. Obecná charakteristika vybraných sakrálních staveb .....	10
1.1. Definice kostela a kaple .....	10
1.2. Funkce .....	10
1.3. Typologie .....	11
1.4. Patroni .....	12
PRAKTICKÁ ČÁST .....	16
2. Mikroregion Borsko .....	16
2.1. Bor .....	16
2.2. Přimda .....	20
2.3. Rozvadov .....	22
2.4. Staré Sedliště .....	24
2.5. Staré Sedlo .....	25
2.6. Stráž .....	25
2.7. Třemešné .....	28
2.8. Hošťka .....	29
3. Kostely a kaple .....	30
3.1. Kostel sv. Wolfganga .....	30
3.2. Kostel sv. Martina .....	33
3.3. Kostel sv. Mikuláše .....	37
3.4. Kostel sv. Apolónie .....	40
3.5. Kostel Navštívení Panny Marie .....	42
3.6. Kostel Nejsvětější Trojice .....	46
3.7. Kostel sv. Ducha .....	48
3.8. Kostel sv. Petra a Pavla .....	51
3.9. Kostel sv. Štěpána .....	54
3.10. Kaple sv. Anny .....	56
3.11. Kaple Panny Marie Bolestné .....	59
3.12. Kostel sv. Anny .....	61
Závěr .....	64
Resumé .....	67

Resumé .....	68
Použité prameny a literatura .....	69
Literatura: .....	69
Kroniky: .....	70
Internetové zdroje: .....	70
Přílohy .....	74

## Úvod

Hlavním tématem mé bakalářské práce jsou ohrožené a zaniklé kostely současnosti v okolí města Boru, které spadají do oblasti Mikroregionu Borsko. Mikroregion sdružuje osm obcí z okresu Tachov, jsou to Bor, Hošťka, Přimda, Rozvadov, Staré Sedliště, Staré Sedlo, Stráž a Třemešné. Obce vytvořily v roce 1999 dobrovolný svazek obcí za účelem rozvoje turistiky a spádového území ve spolupráci s německým městem Pleystein. Tato oblast byla dříve opomíjena jak ze strany rozvoje památek, tak i z turistického hlediska.

V dějinách lidstva hrály kostely a kaple významnou roli a jejich věhlas mnohdy přitáhl i poutníky z dalekých krajů. Přestože se sakrálním stavbám dostávalo obdivu a úcty, stávaly se v minulosti terčem nepřátel víry a všemožné barbary. Kostely a kaple začaly vznikat na území tachovského okresu již ve 13. století, většina z nich však zanikla nebo byla přestavěna. Osudy jednotlivých kostelů a kaplí v Mikroregionu Borsko se navzájem příliš neliší. Od svého vzniku zažívaly postupem času jak doby k nim štědré, tak i doby úpadku. Jejich největší rozkvět přinesla barokní doba, kdy stavby oslňovaly svou okázalostí. Naopak největší újmu utrpěly v důsledcích druhé světové války a následného komunistického totalitního režimu. Stěžejním pro jejich osudy byl odsun německého obyvatelstva a následné vysídlení příhraniční oblasti. Dosídlenci pocházeli z různých oblastí, přičemž ne vždy šlo o věřící, a proto byli snadněji ovlivněni protináboženským režimem. Zároveň nově příchozí obyvatelé neměli vztah k místní krajině a památkám, a tak se kostelům a kaplím nedostávalo potřebné péče a začaly chátrat. Některé z nich byly dokonce srovnány se zemí, protože se pro ně již nenašlo využití, anebo jejich stav nevyhovoval požadavkům místních obyvatel, kteří si neuměli cenit historické hodnoty těchto církevních staveb.

Téma práce jsem si vybrala z několika důvodů. Jedním z nich je, že považuji sakrální stavby za součást našeho dědictví. Naši předkové nám v těchto památkách zanechali kus svého života. Prostřednictvím kostelů a kaplí můžeme pootevřít dveře do minulosti, a proto je důležité, aby neupadly v zapomnění. Dalším důvodem je, že stav, ve kterém se tyto stavby nachází, patří mezi hlavní témata, neboť je snaha ze stran majitelů získávat finanční prostředky na jejich obnovu a záchranu. V neposlední řadě mě k výběru tématu motivoval můj zájem o dějiny tohoto regionu, v němž žiji a působím jako pedagog. Tuto práci bych chtěla využít pro svou budoucí pedagogickou činnost a pro šíření osvěty o sakrálních památkách, které nejsou pouze o víře, ale také o kulturním a společenském životě v našich obcích.

## Cíl práce, metodika a zdroje

Vybranou zájmovou oblastí mé práce je Mikroregion Borsko, který je dobrovolným svazkem obcí, přičemž sídlo má v Boru. O této oblasti dále pojednává kapitola Mikroregion Borsko.

Cílem mé bakalářské práce je zjistit spojitost mezi druhem vlastnictví a stavem spravovaných kostelů a kaplí. Předpokládám, že kostely a kaple spravované církví se nachází v lepším stavu, než ty v majetku soukromého vlastníka nebo spolku. K tomu, abych ověřila tento předpoklad, je potřeba získat informace o všech kostelech a kaplích v mikroregionu a podrobně popsat a zdokumentovat jejich stav. Pro tyto účely je vhodné využít dostupnou literaturu, materiály, rozhovory a vlastní terénní průzkum. Pomocí terénního průzkumu zhodnotím současný stav svatyní a porovnáám je mezi sebou v souvislosti s jejich vlastníky.

Práci člením na dvě dílčí části: teoretickou a praktickou. Při psaní teoretické části používám metodu shromažďování a porovnávání odborných zdrojů. V praktické části využívám také metodu shromažďování a porovnávání odborných zdrojů spolu s terénním průzkumem. Metodou terénního průzkumu práci obohacuji informacemi o současné podobě kostelů a kaplí ve formě fotodokumentace, základním popisem jejich vzhledu a zhodnocením aktuálního stavu.

V teoretické části se věnuji kapitole, která pojednává o obecných charakteristikách vybraných sakrálních staveb. Zde vymezuji pojmy kostel a kaple, objasňuji jejich základní funkce, předkládám typologii staveb podle současného stavu a představuji patrony, kterým byly zkoumané kostely zasvěceny.

Praktickou část rozdělují na dvě hlavní kapitoly. V první z nich vysvětluji důvody vzniku Mikroregionu Borsko a vymezuji jeho hranice. Jednotlivým obcím věnuji samostatné podkapitoly a uvádím k nim základní informace o jejich poloze, době prvních zmínek a stručný přehled dalších pamětihodností. V druhé kapitole se věnuji vybraným ohroženým a zaniklým kostelům a kaplím v daném mikroregionu, přičemž o každé stavbě pojednávám v samostatné podkapitole. Zaměřuji se na jejich polohu, nejstarší historii, následné přestavby, popis exteriéru a interiéru včetně areálu, novodobou historii, rekonstrukce, současnou podobu, vlastnictví, využití a podporu ze strany organizací nebo spolků a památkovou ochranu.

Jako hlavní zdroj informací pro psaní mé práce používám kroniky jednotlivých obcí, ve kterých jsou zaznamenány chronologicky důležité historické události. Pro tvorbu



práce mi byly oporou odborné knižní publikace a to především tyto knihy: *Ohrožené kostely: příběhy staveb, které už brzy nemusí být* od Lud'ka Krčmáře a Jana Soukupa a *Zničené kostely* od Lud'ka Krčmáře, Zdeňka Procházky a Jana Soukupa. Dále vyhledávám a zpracovávám informace z internetových zdrojů, především z oficiálních stránek úřadů jednotlivých obcí a z památkového katalogu spravovaného Národním památkovým ústavem. V památkovém katalogu jsou evidovány chráněné kulturní památky a jsou zde obsaženy základní popisy jednotlivých památek, fotografie, polohy v katastrálních mapách a původní evidenční listy. Také hojně čerpám informace z textů a fotografií umístěných na webových stránkách [www.znicenekostely.cz](http://www.znicenekostely.cz) vytvořených RNDr. Michalem Valenčíkem, který mapuje a popisuje kostely, kaple a kapličky v České republice, jež jsou ve špatném stavu nebo byly po druhé světové válce zcela zničeny. Pro mou práci je také přínosný nepublikovaný dokument, který sepsal Mgr. Zdeněk Procházka pro městys Stráž, kde je také uložen. Aktuality čerpám z archivů různých periodik, nejvíce však z Tachovského deníku, který často publikuje články o dění v souvislosti s místními historickými památkami. Zajímavé postřehy a poznatky získávám z ústních rozhovorů se starousedlíky, vlastníky a s vedením spolků. Ostatní literatura mi slouží k doplnění znalostí a souvislostí zkoumané problematiky.

Součástí práce jsou přílohy (viz Přílohy 1–12), které mají podobu samostatných listů, ve kterých uvádím stručné informace o jednotlivých kostelech a kaplích spolu s fotodokumentací a mapou zobrazující jejich polohu. Přehled dále zahrnuje informace o katastrálním území, poloze, vlastníkovi, památkové ochraně, popisu, slohu, autorovi, legendě, rozměrech a současném stavu.

# TEORETICKÁ ČÁST

## 1. Obecná charakteristika vybraných sakrálních staveb

### 1.1. Definice kostela a kaple

Kostely a kaple jsou typickou církevní křesťanskou architekturou. Tyto stavby musí být pro účely konání bohoslužeb a pohřbů požehnány knězem nebo přímo vysvěceny biskupem. První křesťané se scházeli ve svých vlastních příbytcích, které později kapacitně nepostačovaly nárůstu věřících, a proto se začaly budovat první svatyně.<sup>1</sup> Rozdíl mezi kostelem a kaplí není přesně vymezen. Přesto kostel bývá zpravidla větší samostatnou stavbou. Slovo kostel vychází z latiny, kde se označuje jako castellum, což je zdobnělna tvrze nebo hradu.<sup>2</sup> Tento název získal proto, že v dobách, kdy byly kostely stavěny jako součásti hradních komplexů, se od hradů výrazně stavebně nelišily. Naproti tomu kaple bývají spíše menší neprostorné stavby s omezenými funkcemi. Označení kaple je přejaté z latinského *capella*, což znamená kápě. Tento výraz vznikl pro pojmenování modlitebního místa v Tours, ve kterém byl uložen plášť sv. Martina. Mohou stát samostatně jako vesnické kaple a lze je rozdělit na zastřešené a výklenkové. Tam, kde nebyl v obci kostel, se stavěly uprostřed vesnice nebo při výjezdu z obce kaple větší, které svou podobou připomínaly kostel. Výklenkové kaple se spíše budovaly u cest, na okrajích polí, u statků nebo zřídka na panských dvorech. Kaple ale mohou být i součástí jiných staveb například zámků a kostelů, kde mohou zaujímat funkci boční kaple. Interiér kaplí bývá oproti kostelům méně zdobený.<sup>3</sup>

### 1.2. Funkce

Kostely stavěli křesťané proto, aby měli společný dostatečný prostor ke svým shromážděním. Většinou se budovaly zděné kostely, přičemž ve středověku měly i ochrannou funkci jako útočiště obyvatel při napadení jejich panství. Jejich hlavní funkcí je poskytnutí místa ke konání bohoslužeb. Před více než dvěma tisíci lety se konala v Jeruzalémě poslední večeře Ježíše s jeho učedníky, na kterou pravděpodobně navazují tradiční oslavy mší. Mezi další bohoslužby prováděné v kostelích patří křty, svatby

---

<sup>1</sup> KOUTEK, Tomáš. *Zapomenuté české kostely: po stopách umírající krásy*. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-553-1, s. 10.

<sup>2</sup> OPATRŇÝ, Aleš. Proč existují kostely?! *Vira.cz* [online]. Arcibiskupství pražské - Pastorační středisko, 27. 5. 2011 [cit. 2021-6-14]. Dostupné z: <https://www.vira.cz/texty/clanky/proc-existuji-kostely>

<sup>3</sup> VONDRUŠKOVÁ, Alena a Vlastimil VONDRUŠKA. *Vesnice*. Praha: Vyšehrad, 2014. Průvodce českou historií. ISBN 9788074293627, s. 158.

a smuteční obřady při posledním rozloučení se zesnulým. Kostel je určen samozřejmě také pro osoby, které se v něm chtějí pomodlit samy. Věřící si kostel pro účely bohoslužeb zdobí jak architektonicky, tak i umělecky v podobě výtvarných děl. Některé kostely byly vyzdobeny velmi nákladně, jiné spíše prostě. Kostely se tak staly také historickými památkami a to nejen architektonickými a výtvarnými, ale i památkami na minulá pokolení, která zde trávila svůj čas při bohoslužbách a modlitbách.<sup>4</sup>

V Plzeňském kraji, kde se nachází Mikroregion Borsko, došlo v letech 1945–1946 k odsunu německého obyvatelstva, což mělo neblahý vliv na stav zdejších památek. Další ranou pro pamětihodnosti v této lokalitě bylo zřízení pohraničního pásma podél hranic s Bavorskem v roce 1950, které bylo následované vysídlením oblasti a demolicí obcí i historických staveb. Takto bylo v celém kraji zničeno 21 kostelů, mnoho velkých kaplí a desítky drobných sakrálních staveb. Okres Tachov patří mezi nejvíce zasažené okresy s nejvyšším počtem velmi poškozených svatyní.<sup>5</sup> Po válce následovalo období komunistické totality, během které se kostely nejen že nemohly stavět, ale navíc jich byla spousta zdevastována.<sup>6</sup>

To, že kostely nejsou jen dávnou historií, dokládá i fakt, že se od roku 1989 v České republice postavilo desítky nových moderních kostelů. Důvodem pro jejich výstavbu je odlišné rozmístění obyvatelstva a nevhodné umístění starých kostelů, které se mnohdy nachází v již neobydlených oblastech, a tak chybí ve městech a nových sídlištích. Dnešní kostely nesou prvky soudobé architektury a rozšiřuje se jejich funkce tak, že je v nich možné pořádat koncerty nebo slavit narozeniny.<sup>7</sup> Stejně tak je v současnosti veřejný zájem o získání historických kostelů do svého vlastnictví za účelem pořádání kulturních akcí. Mladí lidé si tak čím dál víc budují vztah k těmto památkám a oceňují nejen jejich stavebně-technické kvality, ale také jejich historicko-společenskou hodnotu.

### 1.3. Typologie

Kostely a kaple lze rozdělovat podle různých kritérií, ale protože se tato práce zabývá ohroženými a zaniklými kostely a především vlivem vlastníků na jejich stav, je zde

---

<sup>4</sup> OPATRŇY, Aleš. Proč existují kostely?! *Vira.cz* [online]. Arcibiskupství pražské - Pastorační středisko, 27. 5. 2011 [cit. 2021-6-14]. Dostupné z: <https://www.vira.cz/texty/clanky/proc-existuji-kostely>

<sup>5</sup> VALEŇČÍK, Michal. *Ohrožené památky: (kostely, kaple a kapličky v České republice)*. Praha: Baset, 2006. ISBN 80-7340-082-0, s. 163.

<sup>6</sup> OPATRŇY, Aleš. Proč existují kostely?! *Vira.cz* [online]. Arcibiskupství pražské - Pastorační středisko, 27. 5. 2011 [cit. 2021-6-14]. Dostupné z: <https://www.vira.cz/texty/clanky/proc-existuji-kostely>

<sup>7</sup> ŠVEC, Pavel a Anna DOHNALOVÁ. Obrazem: Architektura víry. V Česku se po roce 1989 postavily desítky kostelů. *Aktuálně.cz* [online]. *Economia*, 29.11.2020 [cit. 2021-6-14]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/moderni-kostely/r~0587bee6308d11eb842f0cc47ab5f122/>

užito dělení podle stavu, ve kterém se v současné době nachází tj. na zaniklé, torzální, polozřícené a poškozené.

Zaniklé svatyně jsou ty, které se nedočkaly obnovy po jejich úplném zničení po roce 1945.

Torzální svatyně lze definovat jako stavby beze střechy se zachovalou linií obvodového zdiva.

Polozřícenými svatyněmi se rozumí stavby, u kterých už došlo k výraznému narušení statiky s následným zřícením některých jeho stavebních částí.

Poškozené svatyně jsou takové, které mají stavební části sice poškozené, ale zatím nedošlo k jejich bezprostřednímu zřícení.

## 1.4. Patroni

Kostely i kaple, které jsou předmětem této práce, mají stejně jako ostatní církevní stavby vždy svého svatého patrona nebo jsou přímo zasvěceny Panně Marii a Nejsvětější Trojici. Panna Marie je často symbolizována v určitých etapách svého života. Nejsvětější Trojice je pojmenováním pro Boha ve třech osobách a to jako Otce – stvořitele, Syna – vykupitele a Ducha Svatého – posvětitel. Patroni se navzájem liší svými jedinečnými vlastnostmi a plní ochrannou funkci. Pro to, aby církev někoho svatořečila, je potřeba, aby dokázal svou víru v Boha výjimečným způsobem nebo žil zvláště dobrý život zasvěcený víře v Boha.<sup>8</sup> Dále jsou charakterizováni a abecedně seřazeni světci posuzovaných kostelů v Mikroregionu Borsko.

### Sv. Anna

Sv. Anna je matkou Panny Marie, se kterou je tak i nejčastěji vyobrazena. Někdy je znázorněna ještě s bílou lilií, kterou poukazuje na neposkvrněnost své dcery. Občas zase drží knihu na důraz starozákonního zaslíbení Mesiáše. Umělecky se prosadilo grafické znázornění tzv. „sv. Anna samatřetí“, kdy je sv. Anna spolu s Pannou Marií a s Ježíškem.<sup>9</sup> Ochrannou ruku drží sv. Anna nad manželskými páry, vdovami, hospodyněmi, dělnicemi a chudými. Také je považována za přímluvkyni za šťastné sňatky, požehnání dětí, za děšť a nalezení ztracených věcí. Je také patronkou různých profesí, zejména horníků.<sup>10</sup>

### Sv. Apolonie

---

<sup>8</sup> KRČMÁŘ, Luděk a Jan SOUKUP. *Ohrožené kostely: příběhy staveb, které už brzy nemusí být*. [Plzeň]: Dominanty, [2007]. ISBN 978-80-254-4407-8, s. 172.

<sup>9</sup> REMEŠOVÁ, Věra. *Ikonografie a atributy svatých*. 2. vyd. Praha: Zvon, české katolické nakl., 1991. ISBN 80-7113-045-1, s. 10.

<sup>10</sup> RAVIK, Slavomír. *Velká kniha světců*. Praha: Regia, 2002. ISBN 80-86367-24-X, s. 136.

Sv. Apolonie je mučednicí z třetího století. Legendy praví, že jí byly násilně vytrženy a vyraženy zuby během Deciova pronásledování křesťanů, přičemž sama skočila do plamenů dřívě, než se to za ní učinil dav lidí. Znázorňována je se zubařskými kleštěmi a popřípadě i s andělíčky s nateklými tvářemi jakožto symbolem pacientů se záněty okostice. Sv. Apolonie je tedy patronkou zubních lékařů a přímlyvkyní za lidi, které sužují bolesti zubů.<sup>11</sup>

### **Sv. Martin**

Sv. Martin byl mnichem a biskupem v Tours a zemřel ve čtvrtém století ve Francii. Než byl zvolen biskupem, žil jako poustevník a řeholník. Dle legend mečem přepůlil svůj plášť a daroval jej buď samotnému Kristu, nebo mrznoucímu muži. Stejně tak je i vyobrazen jako voják na koni nebo biskup v rouchu rozdělující se se žebrákem o svůj plášť. Jedna polovina pláště se od té doby vozila jako prapor do bitev. Patronem je vojáků, koní, žebráků, abstinentů a různých profesí. Přimlouvá se za úrodná pole.<sup>12</sup>

### **Sv. Mikuláš**

Sv. Mikuláš byl biskupem, který zemřel ve čtvrtém století v dnešním Turecku. Zobrazován je jako muž s vousy, který je oděn do biskupského roucha a drží knihu, na které lze spatřit tři jablka či zlaté koule. Patronem je především dětí a panen, dále pak soudců, notářů, řezníků, zajatců a dalších profesí. Ochranu poskytuje před zloději a ničivými účinky vody.<sup>13</sup>

### **Panna Marie**

Panna Marie, manželka tesaře Josefa, je matkou Ježíše narozeného v Betlémě, a tak je nejčastěji vyobrazována s Ježíškem v náručí nebo na klíně. Dále je zobrazena v mnoha životních situacích mimo jiné jako Panna Marie Bolestná s jedním nebo sedmi meči v srdci. Častými výjevy jsou také Narození, Navštívení, Korunování či Nanebevzetí Panny Marie.<sup>14</sup> Panna Marie je považována za patronku křesťanství, Bavorska, kuchařů a lodníků.<sup>15</sup>

### **Sv. Petra a Pavel**

Sv. Petr je jedním z apoštolů. Původně byl rybářem v Kafarnaum. Od Krista dostal „klíče od království nebeského“, čímž mu bylo svěřeno vedení církve. Stal se tak prvním

<sup>11</sup> RAVIK, Slavomír. *Velká kniha světců*. Praha: Regia, 2002. ISBN 80-86367-24-X, s. 142.

<sup>12</sup> Tamtéž, s. 402.

<sup>13</sup> KRČMÁŘ, Luděk a Jan SOUKUP. *Ohrožené kostely: příběhy staveb, které už brzy nemusí být*. [Plzeň]: Dominanty, [2007]. ISBN 978-80-254-4407-8, s. 173.

<sup>14</sup> REMEŠOVÁ, Věra. *Ikonografie a atributy svatých*. 2. vyd. Praha: Zvon, české katolické nakl., 1991. ISBN 80-7113-045-1, s. 42.

<sup>15</sup> TEICHMANN, Bořivoj. *Opomíjené klenoty: drobné sakrální stavby v Poodří*. Ostrava: Společnost přátel Poodří, 2004. s. 24.

papežem. Zemřel v Římě ukřižován hlavou dolů za vlády Nerona. Vyobrazován je tento světec především s klíči, ale také s knihou, kohoutem, rybou, holí, křížem či tíarou.<sup>16</sup> Je patronem papežů, církve, kajících a rozličných profesí. Ochraňuje před hadím uštknutím a pomáhá při horečce a vzteklině.<sup>17</sup> Bývá zobrazován společně se sv. Pavlem z Tarsu, který je židovského původu, a proto jeho původní jméno je Šavel. Byl žákem Gamaliela z Jeruzaléma a stoupencem židovské sekty. Jeho víru změnilo zjevení u Damašku, po kterém nejvíce hlásal Kristovo učení, a proto byl také pronásledován císařem Nerem a nakonec i sťat mečem v Římě. Často je k vidění scéna, kdy sv. Pavel stojí před branami Damašku.<sup>18</sup> Patronát drží nad teology, duchovními správci, dělnicemi, tkalci, košíkáři aj. Přimlouvá se za plodná pole a déšť.<sup>19</sup>

### **Nejsvětější Trojice**

Nejsvětější Trojice je seskupením třech božských osob, které společně vystupují jako trojjediný Bůh. Křesťané se křtí ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Úkolem této Trojice je šíření lásky ve společnosti. Jako jediného božského Syna vnímá křesťanství Ježíše Krista, který jako božská bytost přijal lidské tělo. Pro znázornění Ducha svatého, který je Duchem lásky mezi Otcem a Synem, se používají symboly vody, ohně, oblaka se světly, pečetě, rukou, prstu nebo holubice.<sup>20</sup>

### **Sv. Štěpán**

Sv. Štěpán byl jako Žid vysvěcen vkládáním rukou, a tím se zařadil mezi sedm jáhnů, kteří měli pomáhat dvanácti apoštolům. Byl prvním mučedníkem, který prošel krevní zkouškou mezi lety 35–40. Štěpána měli podle židovského soudu ukamenovat za řeči proti chrámu a zákonu. Soudce prý tehdy oslňovala jeho zářící tvář. Po vykonání trestu v blízkosti damašské brány jeho tělo pohřbil Gamaliel na svém poli, kde podle tradice jeho ostatky vyzvedl kolem roku 417 kněz Lucián, a tak se kosterní ostatky dostaly do Konstantinopole a také do Říma do baziliky sv. Vavřince.<sup>21</sup>

### **Sv. Wolfgang**

Sv. Wolfgang byl benediktýnem a biskupem v desátém století, který se narodil v bavorském městě Řezno. Založil školu ve Würzburgu a následně vyučoval také

---

<sup>16</sup> REMEŠOVÁ, Věra. *Ikonografie a atributy svatých*. 2. vyd. Praha: Zvon, české katolické nakl., 1991. ISBN 80-7113-045-1, s. 48.

<sup>17</sup> RAVIK, Slavomír. *Velká kniha světců*. Praha: Regia, 2002. ISBN 80-86367-24-X, s. 436.

<sup>18</sup> REMEŠOVÁ, Věra. *Ikonografie a atributy svatých*. 2. vyd. Praha: Zvon, české katolické nakl., 1991. ISBN 80-7113-045-1, s. 48.

<sup>19</sup> RAVIK, Slavomír. *Velká kniha světců*. Praha: Regia, 2002. ISBN 80-86367-24-X, s. 441.

<sup>20</sup> Duch svatý, letnice. *Vira.cz* [online]. 7. 6. 2001 [cit. 2021-6-13]. Dostupné z: <https://www.vira.cz/texty/clanky/duch-svaty-letnice>

<sup>21</sup> RAVIK, Slavomír. *Velká kniha světců*. Praha: Regia, 2002. ISBN 80-86367-24-X, s. 491.

v Trevíru. Potom, co zemřel jeho přítel, vstoupil do švýcarského kláštera v Einsiedeln, kde získal kněžství. Po neúspěšné cestě do Panonie se stal biskupem v rodném Řezně. Byl výborným kazatelem a reformátorem v oblasti duchovenstva, a navíc byl štědrý v rozdávání almužen. Tím vším si vysloužil svou kanonizaci. Je patronem nejen rodného Řezna, ale i celého Bavorska. Dále je taktéž patronem nevinných zajatců, tesařů, sochařů, dřevorubců aj. Přimlouvá se proti neplodnosti i proti potratům. Pomáhá také proti dně, úplavici, žaludečním problémům, mrtvici a bolesti nohou.<sup>22</sup>

---

<sup>22</sup> RAVIK, Slavomír. *Velká kniha světců*. Praha: Regia, 2002. ISBN 80-86367-24-X, s. 528–529.

# PRAKTICKÁ ČÁST

## 2. Mikroregion Borsko

Registrace mikroregionu proběhla 22. listopadu 1999 na Okresním úřadě v Tachově pod č. j. 1089/1999-RVV-S-12. Sdružuje těchto osm obcí:

- Bor
- Hošťka
- Přimda
- Rozvadov
- Staré Sedliště
- Staré Sedlo
- Stráž
- Třemešné

Mikroregion, pod který spadá 55 sídel, se nachází v Plzeňském kraji na jihozápadním okraji okresu Tachov. Západní část lokality hraničí s okresem Neustadt an der Waldnaab ve Spolkové republice Německo. Dále mikroregion sousedí na jihu s okresem Domažlice, na východě sahá k Přírodním parku Sedmihoří a na severu se zbylou částí okresu Tachov.<sup>23</sup> Celá lokalita se rozkládá na zhruba 324 km<sup>2</sup> a počet obyvatel zde žijících převyšuje devět tisíc.<sup>24</sup>

Důvodem spojení výše uvedených obcí byl rozvoj lokality, především v oblasti turistiky a spolupráce s německým partnerem v bavorském městě Pleystein, které leží dvacet kilometrů od státních hranic. Sdružení předsedá borský starosta a přimdský starosta vykonává funkci místopředsedy.<sup>25</sup>

Následující podkapitoly stručně popisují výše jmenované obce a jejich spádová sídla.

### 2.1. Bor

Město se nachází v jižní části okresu Tachov v nadmořské výšce 480–510 metrů. Bylo osídleno pravděpodobně v průběhu 12. století. Bor původně patřil Ratmírovi ze Skviřína, jehož potomci město vlastnili až do roku 1650. Od 17. století byl již Bor běžně nazýván městem. Městu vévodí původně vodní hrad, který byl vystavěn v polovině

<sup>23</sup> Výroční zpráva Mikroregionu Borsko, uložena na Městském úřadě v Boru

<sup>24</sup> Správní odbor Městského úřadu v Boru, data ke dni 31. prosince 2011

<sup>25</sup> Výroční zpráva Mikroregionu Borsko, uložena na Městském úřadě v Boru



13. století na velmi strategickém místě, na křižovatce obchodních cest spojující české země s Německem, a jehož ochranu tvořila rozsáhlá síť rybníků. Počátkem 16. století započala rozsáhlá rekonstrukce hradu, která původní středověkou stavbu změnila v rozsáhlý komplex budov. Rekonstrukce proměnila mimo jiné věž, která je dodnes charakteristickou dominantou města. Rekonstrukcí prošla rovněž kaple sv. Vavřince zbudovaná v původní hradní zástavbě. V chodbě západního křídla hradu zůstal zachován nápis „MODERATA DURANTA 1515“ svědčící o proběhnuvší rekonstrukci. Významnou památkou města je kostel sv. Mikuláše, který byl založen zároveň s městem, a první zmínka o něm byla nalezena z roku 1282. V roce 1738 byl původní starý kostel zbořen a na jeho místě vyrostl ještě v polovině 18. století kostel nový.<sup>26</sup>

Dalšími památkami ve městě jsou kaple sv. Jana Křtitele, stojící poblíž křižovatky naproti zámku, a Loreta stojící naproti zámecké věži.<sup>27</sup>

Významný byl také hřbitovní kostel sv. Wolfganga, který byl zrušen císařem Josefem II. a byl nakonec v roce 1968 zbořen.<sup>28</sup>

Pod město Bor spadá 21 místních částí: Bezděkov, Boječnice, Borovany, Čečkovice, Damnov, Doly, Hlupenov, Holostřevy, Kosov, Kurojedy, Lhota u Tachova, Lužná, Malovice, Málkovice, Muckov, Nová Hospoda, Nový Dvůr, Ostrov u Tachova, Skviřín, Velká Ves a Vysočany.<sup>29</sup>

**Bezděkov** leží na frekventované silnici mezi Borem a Planou při odbočce do vsi Damnov šest kilometrů severně od města Boru. Historickými prameny je Bezděkov poprvé zmiňován roku 1143, kdy ves náležela k panství kladrubského klášteřa. Uprostřed vsi jsou domy seskupeny kolem rybníčku.<sup>30</sup> **Boječnice** leží čtyři kilometry jihovýchodně od města Bor ve směru na Horšovský Týn. Rovněž Boječnice náležela se svými statky k panství kladrubského klášteřa. Ve spodní části návsi stojí malá kaple Nejsvětější trojice postavená roku 1907. V roce 1929 byla vysvěcena druhá, větší kaple, nacházející se v horní části návsi.<sup>31</sup> K Boječnici náleží i malá osada **Nový Dvůr**, která vznikla v 16. století jako hospodářský komplex. Dnes je Nový Dvůr místní částí města Boru.<sup>32</sup> **Borovany** leží asi

---

<sup>26</sup> *Městský úřad Bor: Základní informace* [online]. 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z: <https://www.mubor.cz/mesto/zakladni-informace/>

<sup>27</sup> Tamtéž

<sup>28</sup> Tamtéž

<sup>29</sup> Tamtéž

<sup>30</sup> PRÁŠIL, Petr. *Mikroregion Borsko*. Hostivice. ISBN 978-80-86914-07-7.

<sup>31</sup> BAXA, Václav, Markéta NOVOTNÁ a Petr PRÁŠIL. *Přimdsko a Borsko na starých pohlednicích: Pfrauemberg und Haid und Umgebung in alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Knihy se starými pohlednicemi. ISBN 978-80-86914-57-2, s. 52.

<sup>32</sup> *Městský úřad Bor: Boječnice* [online]. 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z: <https://www.mubor.cz/mesto/mistni-casti-mesta-bor/bojecnice/>

šest kilometrů jižně od města Boru. První zmínky o obci se objevily v roce 1115 jako o vsi patřící ke kladrubskému klášteru. Uprostřed vsi na návsi jsou vybudovány rybníčky obklopené usedlostmi. Na nejvyšším místě obce stojí socha sv. Jiří.<sup>33</sup> Jméno znamenající „ves lidí borové krajiny“ napovídá, že se prvotní osadníci usadili na území s borovicovým porostem.<sup>34</sup> **Čečkovice** se nachází tři kilometry od města Boru na silnici vedoucí do Plané. V roce 1115 jsou zaznamenány první zmínky o Čečkovicích jako o vesnici darované kladrubskému klášteru.<sup>35</sup> V 17. století byla ves připojena k borskému panství.<sup>36</sup> K Čečkovicím náležela i malá osada **Nová Hospoda**, která zaujímá místo v těsné blízkosti dálnice D5 a nachází se zde průmyslový areál. První zmínka o vesnici Nová Hospoda se objevila roku 1631. V blízkosti Nové Hospody leží osada **Ostrov**, která se nachází ve vzdálenosti šesti kilometrů od města Boru. Dominantou vesnice jsou dva rybníky uprostřed návsi.<sup>37</sup> **Damnov** nalezneme ve vzdálenosti devíti kilometrů severně od města Boru. První zmínka o vsi se objevila v listině z roku 1239. Na jižní straně vesnice stojí kostel sv. Martina obklopený hřbitovem. Před kostelem stojí socha sv. Jana Nepomuckého.<sup>38</sup> Nedaleko od Damnova se nachází vesnice **Velká Ves**, ve které stojí nedávno obnovená kaple a křížek zřízený v roce 1885.<sup>39</sup> Vesnice **Doly** ležící mezi městem Bor a obcí Staré Sedliště, je umístěna v dolíku, z čehož plyne její název. První zmínka o vsi se objevila v listině z roku 1239. Na oválné návsi stojí nově zrekonstruovaná kaple Panny Marie Sněžné postavená roku 1838.<sup>40</sup> **Hlupenov** je samota ležící mezi vesnicemi Holostřevy a Málkovice. Jako většina obcí tohoto mikroregionu patřil Hlupenov ke kladrubskému klášteru. O historii vesnice lze vyhledat pramálo informací.<sup>41</sup> **Holostřevy** leží mezi obcemi Bor a Stříbro. První zmínky o vesnici pocházejí z roku 1186, kdy vesnice rovněž náležela kladrubskému klášteru. Dominantou obce je kostel sv. Mikuláše, v jehož blízkosti stojí

<sup>33</sup> PRÁŠIL, Petr. *Mikroregion Borsko*. Hostivice. ISBN 978-80-86914-07-7.

<sup>34</sup> BAXA, Václav, Markéta NOVOTNÁ a Petr PRÁŠIL. *Přimdsko a Borsko na starých pohlednicích: Pfraumberg und Haid und Umgebung in alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Knihy se starými pohlednicemi. ISBN 978-80-86914-57-2, s. 98.

<sup>35</sup> PRÁŠIL, Petr. *Mikroregion Borsko*. Hostivice. ISBN 978-80-86914-07-7.

<sup>36</sup> BAXA, Václav, Markéta NOVOTNÁ a Petr PRÁŠIL. *Přimdsko a Borsko na starých pohlednicích: Pfraumberg und Haid und Umgebung in alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Knihy se starými pohlednicemi. ISBN 978-80-86914-57-2.

<sup>37</sup> *Městský úřad Bor: Čečkovice* [online]. 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z: <https://www.mubor.cz/mesto/mistni-casti-mesta-bor/ceckovice/>

<sup>38</sup> BAXA, Václav, Markéta NOVOTNÁ a Petr PRÁŠIL. *Přimdsko a Borsko na starých pohlednicích: Pfraumberg und Haid und Umgebung in alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Knihy se starými pohlednicemi. ISBN 978-80-86914-57-2, s. 101.

<sup>39</sup> *Městský úřad Bor: Damnov* [online]. 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z: <https://www.mubor.cz/mesto/mistni-casti-mesta-bor/damnov/>

<sup>40</sup> PRÁŠIL, Petr. *Mikroregion Borsko*. Hostivice. ISBN 978-80-86914-07-7.

<sup>41</sup> *Městský úřad Bor: Hlupenov* [online]. 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z: <https://www.mubor.cz/mesto/mistni-casti-mesta-bor/hlupenov/>

barokní fara s mansardovou střechou.<sup>42</sup> Vesnice **Kosov** se nachází ve vzdálenosti devíti kilometrů od města Boru směrem na jihovýchod. První zmínka pochází z roku 1390, kdy vesnice přešla do držení kladrubských mnichů. Na konci 16. století se vesnice připojila k panství okolo vesnice Olešné. Od roku 1964 je Kosov jednou z osad města Boru.<sup>43</sup> **Kurojedy** leží mezi městem Bor a vesnicí Ošelín. První zmínka o vesnici pochází z roku 1177, kdy Kurojedy kníže Soběslav II. daroval kladrubským mnichům a staly se součástí kladrubského kláštera. Uprostřed návsi stojí malá kaple s plechovou věží.<sup>44</sup> **Lhota u Tachova** leží ve vzdálenosti cca pěti kilometrů severně od města Boru při silnici směřující do Plané. Již v roce 1390 se setkáváme s prvními zmínkami o této vesnici. Uprostřed vsi se nachází kaple.<sup>45</sup> **Lužná** je umístěná tři kilometry západně od města Boru ve směru na obce Doly a Staré Sedliště. V roce 1115 připsal český panovník vesnici benediktinskému klášteru v Kladrubech, viz kladrubská zakládací listina z roku 1115. V polovině 16. století byla ves připojena k borskému panství a od roku 1963 je jednou z místních částí města Boru.<sup>46</sup> Ve vsi stojí kaple Matky Boží, před vjezdem do obce od Boru najdeme další menší kapličku a u silnice také sochu sv. Štěpána.<sup>47</sup> **Málkovice** jsou situovány v údolí potoka Šárky pět kilometrů severovýchodně od města Boru. První zmínky o vsi se objevily již v roce 1115 jako o vsi patřící ke kladrubskému klášteru. Ve středověku pravděpodobně na delší dobu zanikla, přičemž k roku 1558 se o ní psalo jako o pusté. V roce 1963 přišla vesnice o samosprávu a byla připojena ke Kurojedům, které jsou jednou z místních částí města Boru.<sup>48</sup> V horní části vesnice stojí kaple sv. Josefa.<sup>49</sup> **Malovice** leží čtyři kilometry severovýchodně od města Boru. První zmínky o vsi se jako o většině okolních vsí objevily již v roce 1115 jako o jedné ze vsí patřících ke kladrubskému klášteru. V polovině 16. století vesnice zpusťla a následně byla obnovena až

---

<sup>42</sup> PRÁŠIL, Petr. *Mikroregion Borsko*. Hostivice. ISBN 978-80-86914-07-7.

<sup>43</sup> BAXA, Václav, Markéta NOVOTNÁ a Petr PRÁŠIL. *Přimdsko a Borsko na starých pohlednicích: Pfraumberg und Haid und Umgebung in alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Knihy se starými pohlednicemi. ISBN 978-80-86914-57-2, s. 129.

<sup>44</sup> PRÁŠIL, Petr. *Mikroregion Borsko*. Hostivice. ISBN 978-80-86914-07-7.

<sup>45</sup> *Městský úřad Bor: Lhota u Tachova* [online]. 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z: <https://www.mubor.cz/mesto/mistni-casti-mesta-bor/lhota-u-tachova/>

<sup>46</sup> BAXA, Václav, Markéta NOVOTNÁ a Petr PRÁŠIL. *Přimdsko a Borsko na starých pohlednicích: Pfraumberg und Haid und Umgebung in alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Knihy se starými pohlednicemi. ISBN 978-80-86914-57-2, s. 142.

<sup>47</sup> *Městský úřad Bor: Lužná* [online]. 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z: <https://www.mubor.cz/mesto/mistni-casti-mesta-bor/luzna/>

<sup>48</sup> BAXA, Václav, Markéta NOVOTNÁ a Petr PRÁŠIL. *Přimdsko a Borsko na starých pohlednicích: Pfraumberg und Haid und Umgebung in alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Knihy se starými pohlednicemi. ISBN 978-80-86914-57-2, s. 152.

<sup>49</sup> *Městský úřad Bor: Málkovice* [online]. 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z: <https://www.mubor.cz/mesto/mistni-casti-mesta-bor/malkovice/>

koncem 17. století. Uprostřed obce stojí kaple Nejsvětější Trojice.<sup>50</sup> Při silnici vedoucí z Velkých Dvorců do Boru se nachází cca pět kilometrů od města Přimdy ves **Muckov**. První psaná zmínka pochází z roku 1379 a to v berním rejstříku.<sup>51</sup> **Skviřín** leží tři kilometry od města Boru směrem ke Stříbru. Jedná se o historicky důležitou lokalitu, která stejně jako většina obcí z okolí patřila od roku 1115 ke kladrubskému klášteru. Počátkem 13. století ve vsi vládl kníže Ratmír, jehož potomci vybudovali hrad ve městě Boru. Od roku 1960 je vesnice jednou z osad města Boru.<sup>52</sup> Na návsi stojí románský kostel sv. Petra a Pavla.<sup>53</sup> **Vysočany** se nacházejí dva kilometry od města Boru směrem k Přimdě a Rozvadovu. Vesnice je rozdělena na dvě části, kdy nová část je zastavěná panelovými domy a v bývalém vojenském objektu je průmyslová zóna. První zmínka o historii obce se objevila v roce 1379, kdy vesnice patřila ke statku v Muckově. Od poloviny roku 1960 je jednou z městských částí města Boru.<sup>54</sup>

## 2.2. Přimda

Město Přimda se nachází v jihozápadní části okresu Tachov, přičemž hlavní část je situována do sedla v nadmořské výšce 700 metrů pod stejnojmenným vrchem deset kilometrů od státní hranice se SRN. Město, jako takové, bylo poprvé zmíněno v historických pramenech pravděpodobně roku 1331. Dominantou města je vrch se zříceninou hradu Přimdy ve výšce 848 m. n. m. Hrad je po Pražském hradu považován za druhý nejstarší kamenný hrad v Čechách. Pevnost nechal postavit pravděpodobně Děpold II. z Vohnburgu a za časů Přemyslovců sloužil hrad také jako panovnické vězení. Celní osada vznikla zřejmě brzy po založení hradu a rozrostla se v městečko, jemuž dominoval gotický kostel sv. Jiří, kde v osmdesátých letech 19. století působil jako farář Jindřich Šimon Baar. Před kostelem sv. Jiří stojí socha sv. Jana Nepomuckého z roku 1734. Cestou na hrad stojí v lese kaple Panny Marie postavená roku 1852. V období od 14. století byla Přimda postupně v držení pánů z Lobkovic a Švamberků. Od roku 1675 město koupili Novohradští z Kolowrat, jež byli majiteli postupně až do roku 1945. Na konci druhé

<sup>50</sup> *Městský úřad Bor: Malovice* [online]. 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z: <https://www.mubor.cz/mesto/mistni-casti-mesta-bor/malovice/>

<sup>51</sup> PRÁŠIL, Petr. *Mikroregion Borsko*. Hostivice. ISBN 978-80-86914-07-7.

<sup>52</sup> BAXA, Václav, Markéta NOVOTNÁ a Petr PRÁŠIL. *Přimdsko a Borsko na starých pohlednicích: Pfraumberg und Haid und Umgebung in alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Knihy se starými pohlednicemi. ISBN 978-80-86914-57-2, s. 194.

<sup>53</sup> *Městský úřad Bor: Skviřín* [online]. 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z: <https://www.mubor.cz/mesto/mistni-casti-mesta-bor/skvirin/>

<sup>54</sup> BAXA, Václav, Markéta NOVOTNÁ a Petr PRÁŠIL. *Přimdsko a Borsko na starých pohlednicích: Pfraumberg und Haid und Umgebung in alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Knihy se starými pohlednicemi. ISBN 978-80-86914-57-2, s. 247.

světové války město poznamenal silný požár, který poškodil historické centrum města. Od roku 1962 je hrad Přimda národní kulturní památkou. V rámci obnovy historických památek byla v roce 1993 opravena kaple Panny Marie.<sup>55</sup> Pod město Přimda spadá osm místních částí: Kundratice, Malé Dvorce, Málkov, Mlýnec, Rájov, Třískolupy, Újezd pod Přimdou a Velké Dvorce.

**Kundratice** leží pět kilometrů východně od města Přimda a jako chodská ves jsou Kundratice prvně zmiňovány v roce 1344. Na návsi stojí kaple sv. Antonína Paduánského z roku 1776 a vedle ní vyrostla památná lípa.<sup>56</sup> **Malé Dvorce** se nacházejí asi šest kilometrů jihovýchodně od města Přimda, přičemž první historická zmínka pochází až z roku 1580, ale její historie je mnohem starší. Pojmenování vesnice svědčí o rozsáhlosti vsi, kterou tvořily selské usedlosti. Kromě několika zrekonstruovaných a nově vybudovaných nemovitostí dominuje vesnici kaple z roku 1934, která prošla opravou v roce 2009.<sup>57</sup> **Málkov** se nachází tři kilometry na jih od města Přimdy. První zmínka o Málkově pochází z listiny císaře Zikmunda z roku 1436. Spolu s Orlovem byl Málkov nejprve připojen k panství Velké Dvorce a od roku 1953 je místní částí města Přimdy. Nedaleko Málkova stojí kaple, poblíž které byl objeven zázračný pramen pomáhající s léčbou očních obtíží.<sup>58</sup> **Mlýnec** leží necelé čtyři kilometry severovýchodně od města Přimdy. Historicky je vesnice známa od roku 1379, kdy patřila k malému statku v Muckově. Název obce je pravděpodobně odvozen od malého mlýna umístěného na Výrovském potoce, který vsí protéká. Vesnice nejprve připadla borskému panství a od roku 1980 je jednou z místních částí města Přimdy. Návsi dominuje kaple Nejsvětější trojice zbudovaná místo někdejší kapličky a k jejímu vysvěcení došlo roku 1935.<sup>59</sup> **Rájov** leží cca pět kilometrů jihovýchodně od města Přimdy, přičemž první písemný záznam o vsi pochází z roku 1344, kdy ve vsi bydleli přimdští Chodové, kteří podléhali královskému purkrabímu. Jméno získala pravděpodobně spojením slov Ráj popř. Rájův Dvůr. V roce 1675 se ves připojila k panství Velké Dvorce. V roce 1956 se ves spojila s nedalekým Orlovem a byla připojena k přimdské državě. V nedávné minulosti patřila ves pod obec Třískolupy a od roku 1980 je místní částí města Přimdy.<sup>60</sup> **Třískolupy** leží cca sedm kilometrů jihovýchodně od města Přimdy. Nejstarší písemný záznam pochází z roku 1344.

---

<sup>55</sup> PRÁŠIL, Petr. *Mikroregion Borsko*. Hostivice. ISBN 978-80-86914-07-7.

<sup>56</sup> Tamtéž

<sup>57</sup> Tamtéž

<sup>58</sup> BAXA, Václav, Markéta NOVOTNÁ a Petr PRÁŠIL. *Přimdsko a Borsko na starých pohlednicích: Pfraumberg und Haid und Umgebung in alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Knihy se starými pohlednicemi. ISBN 978-80-86914-57-2, s. 147.

<sup>59</sup> Tamtéž

<sup>60</sup> Tamtéž

Stejně jako Rájov náležely Třískolupy do přimdského chodského okruhu a v roce 1596 byly připojeny ke statku v Orlově. V roce 1675 se Třískolupy připojily k panství Velké Dvorce a od počátku roku 1980 jsou místní částí města Přimdy.<sup>61</sup> V obci se nachází několik zrekonstruovaných usedlostí a kaple sv. Vendelína.<sup>62</sup> **Újezd pod Přimdou** se nalézá na severovýchodním úpatí hory Přimda a první zmínky o vsi pocházejí z roku 1454 jako o chodské vsi. Název je běžný pro desítky vsí v Čechách. Na počátku 17. století se Újezd pod Přimdou ocitl pod správou přimdských měšťanů. V polovině 17. století obyvatelům vsi krátce vládla tachovská vrchnost, a tak ves byla připojena k Tachovu. Od roku 1980 je místní částí města Přimdy.<sup>63</sup> U rybníka na návsi stojí kaple sv. Jana Křtitele vysvěcená roku 1869.<sup>64</sup> **Velké Dvorce** leží cca tři kilometry jihovýchodně od města Přimda, směrem k Boru. Ves je jednou z nejmladších vsí na Přimdsku, první historické zmínky pocházejí až z roku 1548 a připomínají místní pivovar. V polovině 17. století byla ves krátce připojena k tachovskému panství, následně se ves osamostatnila a vzniklo stejnojmenné panství, které obsahovalo cca 19 okolních vesnic. Panství se v 19. století rozrostlo a přímo ve vsi byly mimo pivovaru v provozu kovárna, hospoda a dva mlýny. Největší rozkvět obci zajistili Kolowratové, kteří panství vládli od konce feudalismu. Od roku 1980 jsou rovněž Velké Dvorce místní částí města Přimda.<sup>65</sup> Jedinou dochovanou památkou je dosud stojící zámek, vybudovaný v první polovině 18. století. Zámek je v soukromém vlastnictví, je veřejnosti nepřístupný, pustne a chátrá.

### 2.3. Rozvadov

Rozvadov je obec v pohraničí, která leží cca devět kilometrů od města Přimda. První historická zmínka je známa od roku 1581 a původní název upozorňoval vozky, že cesta do Německa ve stoupání, je pro jejich koně náročná. Ve vsi fungovala od roku 1588 sklárna, o celnici se hovoří již od roku 1613. Obec nejdříve patřila k tachovskému panství, následně až do konce feudalismu náležela panství Velké Dvorce. Český název

---

<sup>61</sup> BAXA, Václav, Markéta NOVOTNÁ a Petr PRÁŠIL. *Přimdsko a Borsko na starých pohlednicích: Pfraumberg und Haid und Umgebung in alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Knihy se starými pohlednicemi. ISBN 978-80-86914-57-2, s. 147.

<sup>62</sup> PRÁŠIL, Petr. *Mikroregion Borsko*. Hostivice. ISBN 978-80-86914-07-7.

<sup>63</sup> BAXA, Václav, Markéta NOVOTNÁ a Petr PRÁŠIL. *Přimdsko a Borsko na starých pohlednicích: Pfraumberg und Haid und Umgebung in alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Knihy se starými pohlednicemi. ISBN 978-80-86914-57-2, s. 239.

<sup>64</sup> PRÁŠIL, Petr. *Mikroregion Borsko*. Hostivice. ISBN 978-80-86914-07-7.

<sup>65</sup> BAXA, Václav, Markéta NOVOTNÁ a Petr PRÁŠIL. *Přimdsko a Borsko na starých pohlednicích: Pfraumberg und Haid und Umgebung in alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Knihy se starými pohlednicemi. ISBN 978-80-86914-57-2, s. 242.

obce byl oficiálně uznán až v roce 1885.<sup>66</sup> V roce 1816 byla v obci dokončena stavba kostela sv. Václava, kostel byl ale vysvěcen až v roce 1825. Po druhé světové válce byl kostel využíván jako sýpka, neudržel se a zpusťl. K jeho opravě dochází v posledních letech. V blízkosti obce se nachází opevnění, zbudované při třicetileté válce a přírodní rezervace s lesním rašeliništěm.<sup>67</sup> Pod město Rozvadov spadají čtyři místní části: Diana, Svatá Kateřina, Nové Domky a Milíře.

**Diana** leží jihovýchodně od Rozvadova. Původně sklárna, posléze zámeček a podnik na zpracování dřeva, dnes téměř opuštěné místo uprostřed lesů. O zámečku se historici zmiňují v roce 1742, interiér jedné ze síní je vyzdoben freskami znázorňujícími bohyni lovu Dianu. Součástí zámečku je rozlehlý park. Od roku 1960 sloužil zámek dlouhá léta jako domov pro seniory. Dřevěná kaple z roku 1939 je další pamětihodností, která je v místě k vidění.<sup>68</sup> Chráněnou přírodní rezervací byly vyhlášeny údajně 260 let staré lesní porosty, které se nacházejí v okolí Diany.<sup>69</sup> **Svatá Kateřina** se rozkládá v údolí Kateřinského potoka, cca šest kilometrů západně od města Přimdy. Jméno obce je odvozeno od jména svěřice, jíž je zasvěcen místní kostel. Kostel sv. Kateřiny je dominantou vsi a prošel rozsáhlou barokní přestavbou na konci 18. století, při které byl interiér kostela poměrně bohatě vyzdoben.<sup>70</sup> Nejstarší zmínky o vsi pocházejí pravděpodobně z 12. století, neboť z této doby pocházejí románské sloupky, vystavěné u místního hřbitova. Na místním potoce byla nejprve vystavěna sklárna, postupem času se Svatá Kateřina stala zemědělskou osadou. Od poloviny 17. století ves připadla k tachovskému panství a poté k velkostatku Velké Dvorce. Od poloviny roku 1960 patří ves pod obec Rozvadov. V roce 1930 měla Svatá Kateřina 557 obyvatel.<sup>71</sup> Východně od Svaté Kateřiny na okraji přimdských lesů leží osada **Milíře** u Svaté Kateřiny. Počátky obce byly písemně zaznamenány v roce 1796.<sup>72</sup> **Nové Domky** leží necelé tři kilometry severozápadně od Rozvadova. Ves byla založená Kolowraty na přelomu 17. a 18. století. Jedná se o jednu z mladších vsí regionu. Na konci 17. století se staly součástí panství Velké Dvorce a byla zde založena ves, jejíž obyvatelstvo se zabývalo zpracováním dřeva.

---

<sup>66</sup> BAXA, Václav, Markéta NOVOTNÁ a Petr PRÁŠIL. *Přimdsko a Borsko na starých pohlednicích: Pfraumberg und Haid und Umgebung in alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Knihy se starými pohlednicemi. ISBN 978-80-86914-57-2, s. 242.

<sup>67</sup> PRÁŠIL, Petr. *Mikroregion Borsko*. Hostivice. ISBN 978-80-86914-07-7.

<sup>68</sup> Tamtéž

<sup>69</sup> *Obec Rozvadov: Historie* [online]. 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z:

<https://www.rozvadov.cz/obec/historie/>

<sup>70</sup> PRÁŠIL, Petr. *Mikroregion Borsko*. Hostivice. ISBN 978-80-86914-07-7.

<sup>71</sup> *Obec Rozvadov: Historie* [online]. 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z:

<https://www.rozvadov.cz/obec/historie/>

<sup>72</sup> Tamtéž

Od roku 1838 stálo ve vsi okolo 50 budov, včetně kostela Navštívení Panny Marie a kaple u myslivny. Od poloviny roku 1953 jsou Nové Domky jednou z místních částí obce Rozvadov. Za vsí začíná hustý porost lesa vedoucí ke státní hranici „bývalá železná opona“.<sup>73</sup>

## 2.4. Staré Sedliště

Staré Sedliště je jednou z nejstarších obcí na Tachovsku. První zmínka o obci se objevuje v listině z roku 1177. Z pamětihodností je zajímavý kostel sv. Prokopa a Oldřicha s první zmínkou z roku 1384, který prošel barokní přestavbou na počátku 18. století. Vedle kostela stojí nedávno zrestaurovaná barokní fara pocházející z 18. století a na návsi socha sv. Jana Nepomuckého rovněž z počátku 18. století. V obci stával barokní zámek, který byl zbořen v roce 1970 (na jeho místě byla postavena prodejna potravin). Za zmínku stojí také kaplička, poblíž které roste jeden z památných stromů, lípa velkolistá. Pod obec Staré Sedliště spadají čtyři místní části: Úšava, Nové Sedliště, Labuť a Mchov.

Jednou z místních částí obce Staré Sedliště je dále ves **Úšava**, která je rozdělena na dvě části silnicí vedoucí z Tachova na Přimdu. V historických pramenech je první zmínka o vsi zaznamenána v roce 1353. Nově vybudovaná část vsi je přímo propojená s obcí Staré Sedliště.<sup>74</sup> **Nové Sedliště** se nachází cca dva kilometry jihozápadním směrem od Starého Sedliště. První zmínky o vsi jsou známy z roku 1427. V 18. století byl zde vystavěn zámek. Nade vsí na návrší stojí kostel Nejsvětější trojice, který byl vybudován v roce 1581 a následně po požáru obnoven na konci 18. století.<sup>75</sup> **Labuť** leží asi pět kilometrů jihozápadně od Starého Sedliště. Ves obklopená lesy a rybníky byla prvně zmíněna v roce 1420. Po pětileté zástavě vsi Tachovu sdílela dlouhou dobu ves osudy statku Nové Sedliště. Před rokem 1700 byl ve vsi postaven pivovar, kde se pivo vařilo až do roku 1912. Na návsi se nachází pomník obětem první světové války a poblíž je rybník hojně využívaný ke koupání. Od roku 1352 je zjištěn písemný záznam o blízké vsi s názvem Bohuslav, konkrétně o místní faře. Od 16. století byla Bohuslav součástí přimdského panství a poté panství Velké Dvorce. Po druhé světové válce sloužil katastr obce jako vojenská střelnice. V roce 1953 byla Bohuslav sloučena s Labutí a stala se tak místní částí obce Staré Sedliště.<sup>76</sup> **Mchov** se nachází cca tři kilometry jihovýchodně od obce Staré

---

<sup>73</sup> *Obec Rozvadov: Historie* [online]. 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z: <https://www.rozvadov.cz/obec/historie/>

<sup>74</sup> PRÁŠIL, Petr. *Mikroregion Borsko*. Hostivice. ISBN 978-80-86914-07-7.

<sup>75</sup> Tamtéž

<sup>76</sup> Tamtéž.



Sedliště. Z historických pramenů je ves známa od roku 1456, kdy patřila k borskému panství. Ve vsi stojí socha sv. Jana Nepomuckého.<sup>77</sup>

## 2.5. Staré Sedlo

Obec leží asi sedm kilometrů jihovýchodně od města Bor. První písemná zmínka o vsi je datována rokem 1115. Jako většina okolních obcí, patřilo Staré Sedlo v minulosti ke kladrubskému klášteru. Následně se stalo součástí borského panství, do kterého spadalo až do konce feudalismu. Na počátku 16. století byla obec spojena s panstvím Olešná a v dalším století s panstvím Bernartice. Obci dominuje kostel Nanebevzatí Panny Marie postavený kolem roku 1300 s poněkud mladší pohřební kaplí sv. Kateřiny. V devadesátých letech 20. století prošel kostel rekonstrukcí. Další památkou je barokní socha sv. Jana Nepomuckého stojící jižně od kostela.<sup>78</sup> Pod obec Staré Sedlo spadají další dvě části: Racov a Darmyšl.

**Racov** leží jihozápadním směrem od obce Staré Sedlo, přičemž ves byla v písemných pramenech prvně zmíněná v roce 1247. Dominantou vsi je kostel sv. Martina z roku 1369, který byl barokně přestavěn v 18. století. U silnice k obci Darmyšl a poblíž místního hřbitova stojí dva historické smírčí kříže. V polovině roku 1960 se ves stala součástí obce Staré Sedlo.<sup>79</sup> **Darmyšl** leží cca dva kilometry jihozápadně od obce Staré Sedlo a rozprostírá se na okraji přírodního parku Sedmihoří. První zpráva o vsi pochází z roku 1115, kdy byla součástí benediktinského kláštera Kladruby. Následně ves připadla rytířům z Prostiboře a stala se součástí prostibořského panství. Z pamětihodností zůstal zachován barokní špýchar a na břehu rybníka stojící barokní kaplička z roku 1933. V polovině roku 1960 se ves stala součástí obce Staré Sedlo.<sup>80</sup>

## 2.6. Stráž

Městys Stráž se nachází v jihozápadní části tachovského okresu. První písemná zmínka o Stráži je zaznamenána v roce 1331, kdy byla Privilegiem Jana Lucemburského přiznána městu důležitá práva. Až do konce feudalismu patřilo město k borskému panství. Obyvatelstvo se živilo zejména zemědělstvím a řemesly. V roce 1876 propukl v městě rozsáhlý požár, který zničil většinu domů. Na začátku roku 2007 byl městu vrácen statut

---

<sup>77</sup> PRÁŠIL, Petr. *Mikroregion Borsko*. Hostivice. ISBN 978-80-86914-07-7.

<sup>78</sup> Tamtéž

<sup>79</sup> Tamtéž

<sup>80</sup> Tamtéž

městyse.<sup>81</sup> Uprostřed náměstí stojí původně románský kostel sv. Václava, u kterého stála fara a škola. U místního hřbitova stojí kostel Jana Křtitele, který je barokní stavbou z roku 1734. Poutní kostel sv. Ducha stojí podle pověsti nad léčivým pramenem. Pod kostelem sv. Václava stojí sousoší sv. Jana Nepomuckého z roku 1722 a za zmínku stojí rovněž kamenná kašna z roku 1727.<sup>82</sup> Pod městys Stráž spadá deset místních částí: Bernartice, Bonětice, Bonětičky, Borek, Dehetná, Jadruž, Olešná, Souměř, Strachovice a Valcha.

**Bernartice** se nalézají cca pět kilometrů jižně od Stráže, ve výšce 510 m. n. m. Ves vznikla pravděpodobně ve 12. století a patří mezi nejstarší vsi v lokalitě. První zprávy pocházejí z let 1158–1173. Ke jménu přišla díky purkrabímu Bernardovi, který měl být jejím zakladatelem. Obci dominuje kostel sv. Petra a Pavla známý od roku 1384 a rekonstruovaný v polovině 18. století. V současné době je ve velmi zchátralém stavu. Pod kostelem stojí opevněná tvrz původně v goticko-renesančním stylu s pozdějšími úpravami ve stylu barokním. V dolní části vsi se tyčí sloup se sochou sv. Jana Nepomuckého z poloviny 18. století. Poblíž silnice směrem k obci Strachovice stojí socha sv. Vojtěcha.<sup>83</sup> Od poloviny 18. století byly Bernartice připojeny k borskému panství a od roku 1980 jsou jednou z osad Stráže.<sup>84</sup> Necelé dva kilometry východně od Bernartic leží ves **Strachovice**, o nichž pochází první písemná zmínka z roku 1379. Pravděpodobně v 15. století byly Strachovice připojeny k bernartickému statku a od poloviny 18. století připadly statku borskému. Od roku 1980 jsou Strachovice jednou z osad Stráže.<sup>85</sup> **Bonětice** leží cca čtyři kilometry východním směrem od Stráže. První písemná zmínka pochází z roku 1115, kdy byly Bonětice součástí kladrubského kláštera. Posléze ves náležela do přimdského okruhu chodských vesnic a od roku 1578 byla připojena ke statku Olešné. Od roku 1976 je ves součástí Stráže.<sup>86</sup> Východně od Bonětic se rozkládá ves **Bonětičky**. První zmínka o vsi je známa až od roku 1460. Posléze byly Bonětičky, stejně jako Bonětice, připojeny ke statku v Olešné. Od osmdesátých let 18. století náležely Bonětičky borskému panství.<sup>87</sup> **Borek** leží cca čtyři kilometry jižně od Stráže, první zmínka o vsi pochází z roku 1379. V 15. století ves patřila vladykům z Bernartic a poté se stala majetkem panství

---

<sup>81</sup> PRÁŠIL, Petr. *Mikroregion Borsko*. Hostivice. ISBN 978-80-86914-07-7.

<sup>82</sup> Tamtéž

<sup>83</sup> Tamtéž

<sup>84</sup> *Městys Stráž: Bernartice* [online]. 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z: <https://obecstraz.cz/index.php/bernartice>

<sup>85</sup> BAXA, Václav, Markéta NOVOTNÁ a Petr PRÁŠIL. *Přimdsko a Borsko na starých pohlednicích: Pfrauoberg und Haid und Umgebung in alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Knihy se starými pohlednicemi. ISBN 978-80-86914-57-2, s. 203.

<sup>86</sup> Tamtéž

<sup>87</sup> *Městys Stráž: Bonětice* [online]. 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z: <https://obecstraz.cz/index.php/bontice>

blízkých Vidic. Ve vsi stával panský dvůr, který byl po požáru v roce 1953 zbourán. Od roku 1980 je Borek jednou z osad Stráže.<sup>88</sup> **Dehetná** se nachází při silnici spojující Stráž s okresem Domažlice. První písemná zmínka o vsi pochází z roku 1379, kdy byla součástí panství Bernartice. Následně se ves stala součástí statku Borek. Na návsi stojí několik původních zachovalých domů. Ve vsi stojí malá kaplička Panny Marie Lurdské.<sup>89</sup> Od roku 1980 je Dehetná jednou z osad Stráže.<sup>90</sup> **Jadruž** leží cca čtyři kilometry jihovýchodně od Stráže. První zmínka v listinách pochází z roku 1344, kdy se o vsi psalo jako o jedné z pěti vsí, které patřily ke královskému hradu Přimda. Uprostřed vsi stojí kaple sv. Václava.<sup>91</sup> V 16. století byla ves připojena ke statku Olešná. Posléze byla připojena k Bernarticím a od poloviny 18. století byla připojena k borskému panství. Od roku 1980 je Jadruž jednou z osad Stráže. **Olešná** je umístěna cca pět kilometrů jihovýchodně od Stráže při cestě spojující okres Tachov a Domažlice. První písemná zmínka pochází pravděpodobně z roku 1115, kdy byla Olešná součástí kladrubského kláštera. Další zmínka pochází z roku 1379. Následně byla ves součástí přimdského panství a poté se ve vsi vystřídalo více vlastníků.<sup>92</sup> Ve vsi je zachována pseudorománská kaple sv. Anny z 19. století a torzo zdi bývalého zámku. Od roku 1976 je Olešná jednou z osad Stráže.<sup>93</sup> **Souměř** leží cca jeden kilometr severozápadně od Stráže. První písemné zmínky o vsi pocházejí z roku 1380.<sup>94</sup> Ves v prvních staletích po svém vzniku patřila k přimdskému panství a posléze se v držení vsi vystřídalo několik pánů, přičemž od počátku 17. století se ves natrvalo připojila k borskému velkostatku. V roce 1960 připadla Souměř ke Stráži, jejíž osadou je do současnosti.<sup>95</sup> **Valcha** je malá osada ležící cca dva kilometry jižně od Stráže. První zmínky pocházejí z roku 1717. Na okraje osady u lesa stojí kaple Nejsvětější trojice, která pochází pravděpodobně z třicátých let 20. století. Zrekonstruovaná byla roku 1993. Nedaleko

---

<sup>88</sup> BAXA, Václav, Markéta NOVOTNÁ a Petr PRÁŠIL. *Přimdsko a Borsko na starých pohlednicích: Pfraumberg und Haid und Umgebung in alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Knihy se starými pohlednicemi. ISBN 978-80-86914-57-2, s. 96.

<sup>89</sup> PRÁŠIL, Petr. *Mikroregion Borsko*. Hostivice. ISBN 978-80-86914-07-7.

<sup>90</sup> BAXA, Václav, Markéta NOVOTNÁ a Petr PRÁŠIL. *Přimdsko a Borsko na starých pohlednicích: Pfraumberg und Haid und Umgebung in alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Knihy se starými pohlednicemi. ISBN 978-80-86914-57-2, s. 111.

<sup>91</sup> PRÁŠIL, Petr. *Mikroregion Borsko*. Hostivice. ISBN 978-80-86914-07-7.

<sup>92</sup> BAXA, Václav, Markéta NOVOTNÁ a Petr PRÁŠIL. *Přimdsko a Borsko na starých pohlednicích: Pfraumberg und Haid und Umgebung in alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Knihy se starými pohlednicemi. ISBN 978-80-86914-57-2, s. 176.

<sup>93</sup> PRÁŠIL, Petr. *Mikroregion Borsko*. Hostivice. ISBN 978-80-86914-07-7.

<sup>94</sup> Tamtéž

<sup>95</sup> BAXA, Václav, Markéta NOVOTNÁ a Petr PRÁŠIL. *Přimdsko a Borsko na starých pohlednicích: Pfraumberg und Haid und Umgebung in alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Knihy se starými pohlednicemi. ISBN 978-80-86914-57-2, s. 199.

Ovčeho rybníka stojí smírčí kříže a další zajímavostí je stará kamenná lávka, kamenný stůl a lavice u hájovny.<sup>96</sup>

## 2.7. Třemešné

Obec **Třemešné** se nachází cca čtyři kilometry severozápadně od Bělé nad Radbuzou a zprvu náležela mezi chodské vsi. První zmínka pochází z roku 1436. Na návsi stojí několik původních dosud zachovalých domů.<sup>97</sup> Samosprávou patřily Třemešné střídavě k okresu Tachov a Domažlice.<sup>98</sup> Pod obec Třemešné spadají čtyři místní části: Bezděkov, Dubec, Nová Ves a Pavlíkov.

Na obec Třemešné plynule navazuje obec **Bezděkov**. V roce 1436 byly zachyceny první zmínky o obci v listině císaře Zikmunda. Necelé dva kilometry východně od obce Třemešné se nachází ves **Dubec**, o níž se prvně dozvídáme roku 1357. V držení vsi se vystřídalo hned několik vlastníků, mezi nimiž byla bernartická vrchnost, vrchnost ze statku Vidice a Bor. Od roku 1960 náleží Dubec k obci Třemešné (mimo několika týdnů v roce 1971). Dominantu vsi tvoří kostel sv. Michaela Archanděla.<sup>99</sup> **Pavlíkov** leží necelé dva kilometry od obce Třemešné a první písemná zmínka pochází z roku 1385. Od konce 17. století patřil Pavlíkov k panství Vidice. Poté byla ves připojena k bernartickému panství a nakonec byl Pavlíkov připojen k borskému velkostatku. Od roku 1960 je součástí obce Třemešné.<sup>100</sup> Necelé čtyři kilometry od obce Třemešné leží **Nová Ves**. První zmínka o této osadě pochází z roku 1497. Bývala jednou z nejvíce osídlených vsí, avšak po požáru v roce 1946 zde zůstalo pouze 14 obyvatel. Požár zničil i kostel sv. Linharta. Od roku 1971 je Nová Ves součástí obce Třemešné.<sup>101</sup> **Bezděkov**, jako původní chodská ves, je z písemných zpráv známa od roku 1436 z listiny císaře Zikmunda. Původně patřila k hostouňskému panství a až v polovině 17. století k panství Horšovský Týn, jehož

---

<sup>96</sup> PRÁŠIL, Petr. *Mikroregion Borsko*. Hostivice. ISBN 978-80-86914-07-7.

<sup>97</sup> Tamtéž

<sup>98</sup> BAXA, Václav, Markéta NOVOTNÁ a Petr PRÁŠIL. *Přimdsko a Borsko na starých pohlednicích: Pfraumberg und Haid und Umgebung in alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Knihy se starými pohlednicemi. ISBN 978-80-86914-57-2, s. 232.

<sup>99</sup> PRÁŠIL, Petr. *Mikroregion Borsko*. Hostivice. ISBN 978-80-86914-07-7.

<sup>100</sup> BAXA, Václav, Markéta NOVOTNÁ a Petr PRÁŠIL. *Přimdsko a Borsko na starých pohlednicích: Pfraumberg und Haid und Umgebung in alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Knihy se starými pohlednicemi. ISBN 978-80-86914-57-2, s. 179.

<sup>101</sup> PRÁŠIL, Petr. *Mikroregion Borsko*. Hostivice. ISBN 978-80-86914-07-7.

součástí byla až do konce feudalismu. Od poloviny roku 1960 je součástí obce Třemešné. Vesnice v podstatě územím splývá s obcí Třemešné.<sup>102</sup>

## 2.8. Hošťka

Hošťka leží cca osm kilometrů severozápadně od města Přimda.<sup>103</sup> Původně byla rovněž jednou z chodských vsí v okolí Přimdy. První zmínka o vsi pochází až z roku 1482. Až do konce feudalismu byla obec součástí panství Velké Dvorce a v polovině 17. století ji získali Kolowratové. V první polovině 20. století patřila Hošťka k největším obcím regionu.<sup>104</sup> Barokní kostel sv. Markéty (Margarety) vévodí rozlehlé návsi spolu s kaplí z roku 1707. Kaple byla následně přebudována na kostelík, který ale na konci 19. století vyhořel.<sup>105</sup>

**Žebráky** leží cca dvanáct kilometrů jihozápadně od Tachova a ves je jednou z částí obce Hošťka. První písemná zmínka pochází z roku 1528, kdy byly Žebráky jednou z chodských vsí.<sup>106</sup> Původně zde stávala celnice později přestěhovaná do obce Rozvadov. Po odsunu Němců byla osídlena volyňskými Čechy. Ve vsi stála kaple a socha sv. Jana Nepomuckého a starý kamenný kříž s reliéfem sekery.<sup>107</sup> **Pořejov**, dnes již zaniklá ves, ležela cca dva kilometry od vsi Žebráky. Byla založená kolem roku 1275. V držení vsi se vystřídalo hned několik vlastníků. Patřila k borskému i tachovskému panství. V polovině šedesátých let 20. století zanikla celá ves a na místě byla založena obrovská skládka, kam se svážel odpad z celého Tachovska. Původně gotický kostel sv. Bartoloměje byl zbourán v roce 1971.<sup>108</sup> **Žebrácký Žďár**, dnes již zaniklá obec, ležela poblíž obce Žebráky. První stavba pochází z roku 1734 a většina dalších usedlostí vznikla až na konci 18. století. V místech, kde se nacházejí zbytky základového zdiva po původních domech, stojí památník obětem první světové války.<sup>109</sup>

---

<sup>102</sup> BAXA, Václav, Markéta NOVOTNÁ a Petr PRÁŠIL. *Přimdsko a Borsko na starých pohlednicích: Pfraumberg und Haid und Umgebung in alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Knihy se starými pohlednicemi. ISBN 978-80-86914-57-2, s. 158.

<sup>103</sup> PRÁŠIL, Petr. *Mikroregion Borsko*. Hostivice. ISBN 978-80-86914-07-7.

<sup>104</sup> BAXA, Václav, Markéta NOVOTNÁ a Petr PRÁŠIL. *Přimdsko a Borsko na starých pohlednicích: Pfraumberg und Haid und Umgebung in alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Knihy se starými pohlednicemi. ISBN 978-80-86914-57-2, s. 122.

<sup>105</sup> *Oficiální stránky obce Hošťka: Historie obce* [online]. 2021 [cit. 2021-6-10]. Dostupné z: <http://www.hostka-tc.cz/informace-o-obci/historie/>

<sup>106</sup> PRÁŠIL, Petr. *Mikroregion Borsko*. Hostivice. ISBN 978-80-86914-07-7.

<sup>107</sup> *Oficiální stránky obce Hošťka: Historie obce* [online]. 2021 [cit. 2021-6-10]. Dostupné z: <http://www.hostka-tc.cz/informace-o-obci/historie/>

<sup>108</sup> Tamtéž

<sup>109</sup> Tamtéž

### 3. Kostely a kaple

#### 3.1. Kostel sv. Wolfganga

**Katastrální území:** Bor

**Postaven:** krátce po roce 1700

**Sloh:** baroko

**Stav:** zničený

Kostel sv. Wolfganga se hřbitovem stával za městskými hradbami při cestě do Čečkovic. V roce 1786 byl kostel v rámci josefských reforem zrušen a využíván k ubytování vojenské posádky a posléze přestavěn na sýpku. Tomuto účelu sloužil ještě v první polovině devatenáctého století. Na počátku dvacátého století se dokonce uvažovalo o obnovení jeho původní funkce, ale k tomu, bohužel, již nedošlo a nakonec byl v roce 1968 zbořen. Tehdy v Boru asi ani netušili, že bourají kostel, neboť jak poznamenal kronikář, do kapitoly výstavba 1968: *„Je pokračováno v dalších demolicích... V červenci je výbuchem demolována sýpka u hřbitova a místo ní postavena nová hřbitovní zeď.“*<sup>110</sup>

Starí němečtí badatelé kladou založení, případně obnovení kostela, do období krátce po roce 1700 a připomínají pohřby, které se tady konaly od dvacátých let osmnáctého století. Důkaz pro to, že kostel mohl mít staršího předchůdce, přináší veduta města z roku 1536, kde je vedle farního a špitálního kostela zaznamenána ještě třetí svatyně. Také popis města připojený k prvnímu vojenskému mapování zmiňuje na předměstí Boru malý kostelík se hřbitovní zdí a na mapě stabilního katastru z roku 1838 je již kostel zřetelně zaznamenán. Podrobnější zprávy o kostele pochází z roku 1725, kdy se tu konaly mše za zemřelé. V roce 1729 a 1733 je popisováno chudé oltářní náčiní kostela a mezi ním i jeden kalich. V době, kdy byl budován barokní kostel sv. Mikuláše na borském náměstí, sloužil Wolfgang jako náhradní svatyně.<sup>111</sup>

Barokní stavba kostela je dnes známa jen díky starým fotografiím a popisu v kronice města z rukou borského badatele Hanse Schächera. Kostel tvořila obdélná loď prosvětlená třemi páry oken zaklenutých obloukem. Pod prostředním oknem byly na jihu i severu prolomeny dva půlkruhové vstupní portály. Severním bylo možné vstoupit na hřbitov. Jižní měl dle fotografie půlkruhový kamenný portál. Třetí vstup vedl západním průčelím (na fotografiích není patrný) a také nad ním bylo umístěno okno. Pětiboký presbytář

<sup>110</sup> BOHÁČ, Antonín a Karel MÁCA. *Kronika města Boru: archiv Správy zámku Bor. 1945 – 1980*

<sup>111</sup> SCHÄCHER, Hans: *Pětikniha města Boru, II. kniha, 1. sešit, strojopis v překladu Jana Brožíka, Josefa Bradáče a Karla Máci, Bor 1985, s. 48–53.*

osvětlovala dvě okna v bočních zdech, která měla stejnou úpravu jako okna v lodi. V kamenném zdivu kostela jsou rozpoznatelné druhotně použité kamenicky opracované články upotřebené v nároží lodi. Fasáda obsahovala tři úrovně sýpkových okének, spodní byly nově proraženy do zdiva, střední a částečně i horní vznikly úpravou původních oken. Až do zboření byl kostel pokryt valbovou střechou s perfektně dochovanou krytinou. Interiér kostela byl podle všeho jen chudě zařízen, i když zájem měšťanů o hroby v jeho interiéru byl značný. Ještě v první polovině dvacátého století se na stěnách presbytáře spatřovala iluzivní výmalba v podobě anděla či andělů, kteří tvořili pozadí oltáře. Stěny lodi i presbytáře dělily iluzivní pilastry, které ve dvojicích stoupaly od podlahy až ke stropu. Malby, baldachýny, které vrcholily korunou, se zachovaly i na pozadí dávno již odstraněných bočních oltářů. Výmalba byla laděna do hnědé a červenohnědé barvy na bílém podkladu. Strop kostela byl stržen při přestavbě na sýpku. Na počátku dvacátého století získala kostel – sýpku – do nájmu vrchnost. V té době byla stará dlažba nahrazena novou, a tak odtud zmizely do té doby i poslední dochované staré náhrobní kameny. Po uzavření kostela si drobnější části mobiliáře rozebral kostelní personál. Několik soch a obrazů bylo přemístěno do kostela sv. Mikuláše, mezi nimi i dvě tzv. řeznické lavice, které jsme se ještě v Schächerově době mohli spatřit v městském kostele. Další předměty získala loretánská kaple. Ještě po roce 1960 se v ní nacházely sochy sv. Wolfganga a sv. Vojtěcha, které měly původně zdobit hlavní oltář zrušeného kostela.<sup>112</sup>

K zajímavým pozůstatkům kdysi věhlasného kostela patří tři náhrobníky borských měšťanů, z toho dva byly ještě ve třicátých letech dvacátého století zapuštěny v podlaze vedle vchodu do kostela, dnes se nacházejí v hradební zdi hřbitova, blízko místa, kde kostel stával. První náhrobník náležel Marii Prösslové, která zemřela ve věku 67 let. Jeho text zněl: **Daniel Prösslerisch Begräbnus/ Allhier liegt Begraben die ehr und tugendsame Frau Maria Prösslin, ihres Alters 67 Jahre, ist in Gott selig entschlafen den 1. Dezember anno** (překlad: Daniela Prösslera hrobka/ Zde leží pohřbena počestná a cudná paní Marie Prösslerová, ve věku 67 let zesnula v Pánu dne 1. prosince L.P. 1721). Tato hrubě opracovaná kamenná deska se zbytky nápisu a dobře čitelným letopočtem 1721 je zazděna do hřbitovní zdi vpravo od vstupu na hřbitov a vpravo za křížem faráře Riedla. Vedle byl v podlaze zasazen náhrobník jejího manžela, bednáře a bývalého řezníka Daniela Prössla s nápisem: **Allhier liegt Begraben der Ehren Wohlgeachtete Herr Daniel Prössl, Binder und gewester Fleischhacher allhier, seines Alters 83 Jahre in**

---

<sup>112</sup> Schächer Hans: Pětikniha města Boru, II. kniha, 1. sešit, strojopis v překladu Jana Brožíka, Josefa Bradáče a Karla Máci, Bor 1985, s. 48–53.

**Gott selig entschlafen den 13. Februar 1731** (překlad: Zde leží pohřben s úctou vážený pan Daniel Prössel, bednář a bývalý řezník zde, ve věku 83 let zesnulý v Pánu dne 13. února 1731). Také tato kamenná deska je obsažena vedle předešlé ve hřbitovní zdi vlevo za křížem faráře Riedla. O Danielu Prösslovi je v roce 1722 v městské soudní knize zmínka při vyrovnání jedné pře. V roce 1731 udělal závět', v níž chtěl svou druhou ženu v případě, že by jako vdova znovu provdala, vydědit (Městský protokol z roku 1731). Data úmrtí manželského páru Prösslovych (1721 a 1731) dokazují existenci hřbitovního kostela a oblibu kostelních hrobek u majetnějších měšťanů po roce 1700. Při vstupu na hřbitov vlevo za branou je do hřbitovní zdi zapuštěn náhrobek s postavou anděla datovaný rokem 1596. Anděl se opírá o nápisovou desku s pětiřádkovým, dnes již téměř nezřetelným nápisem. V českém překladu zněl: *At' žiji nebo umřu, jsem v Kristu. Jsem pravda a život, pravý Ježíš, náš pán, ale kdo ve mě věří, bude žít i když zemře a kdo tu žije a na mě věří, nikdy nezemře. 26. den po narození Kristově.* Pod nápisem je v oválné kartuši vytesán znak v klenotu, nad nečitelným štítem je možné rozeznat rostoucí postavu muže v čapce, který svírá v rukou dvě hole. Také tento náhrobní kámen byl původně v hřbitovním kostele, jeho letopočet 1596 dokládá, že představy o existenci předbarokní svatyně mohou být oprávněné.<sup>113</sup>

Na místo, kde stál kostel, navazuje rozlehlý hřbitov, na němž se nacházelo množství historických náhrobků, někdy i výtvarně cenných, které uchovávaly informace o bývalých německých obyvatelích Boru. V roce 1994 byl zpustlý hřbitov upraven a rekonstruován. Některé staré náhrobky byly pohřbeny do mohyly v zadní části hřbitova, dalších asi 130 náhrobků je dodnes rozestavěno podél zdí. Na tyto úpravy upomíná Česko-německý památník a kříž s lavičkami.

---

<sup>113</sup> Z kronik města Boru, 1. sborník, Bor 2021, s. 15–17.



### 3.2. Kostel sv. Martina

**K. ú.:** Damnov

**Postaven:** 1763–1765

**Sloh:** baroko; gotika

**Rejst. č.:** ÚSKP 41986/4-1734

**Vlastník:** římskokatolická církev

**Stav:** poškozený

První zmínky o kostele sv. Martina pochází z roku 1352, kdy byl vystavěn v gotickém stylu severně od původní osady Brtná (současný jižní cíp obce Damnov).<sup>114</sup> Svou dnešní podobu získal v letech 1763–1765 po barokní přestavbě, kterou pravděpodobně navrhl Kilián Ignác Dientzenhofer (některé zdroje uvádí Jana Blažeje Santini-Aichela), který působil v klášteře v Kladrubech.<sup>115</sup>

Z původní gotické stavby se dochovala část obvodového zdiva. Při barokní přestavbě byla rozšířena západní část lodi tak, že vznikl prostor pro novou kruchtu s postranním schodištěm a komorami. Dále byly postaveny klenby, portály, krovy, okna, vítězný oblouk, průčelí a bez velkého časového prodlení byla vystavěna i věž kostela. Zda také sakristie prošla barokní přestavbou, není zcela jisté, protože tvar klenby a úzké okno spíše odpovídá staršímu vzniku. Hrazení kolem kostela vznikalo postupně, severní hradba zřejmě na konci osmnáctého století a jižní hradba na přelomu devatenáctého a dvacátého století společně s pilíři na západní bráně.<sup>116</sup>

Lod' kostela je rozšířená ve svém středu, navazuje na ni podélně umístěný presbytář, jenž je ze severní strany obklopen sakristií. Na západní stranu lodi se připojuje hranolová věž. Konstrukce střechy v centrální části lodě je stanová se sedlem a zbylá část střechy je tvořena sedlovou. Tvar konstrukce nad presbytářem je valbový. Tyto konstrukce jsou pokryty střešní krytinou známou jako bobrovka. Pro osvětlení půdy nad lodí kostela jsou ve střeše zakomponovány vikýře ve tvaru volského oka a nad presbytářem vikýře pultové. Vnější stěny kostela mají mírně vyčnívající sokl i složité profilovanou hlavní římsu. Do středního sektoru lodi se vstupuje na severní a jižní straně skrze podélné žulové vchody, které jsou uzavřeny dvoukřídlými dveřmi ze dřeva. Nad těmito vchody upoutají

---

<sup>114</sup> NOVÁČEK, Karel a Jan ADÁMEK. *Kladrubský klášter 1115-1421: osídlení, architektura, artefakty*. V Plzni: Fakulta filozofická Západočeské univerzity, 2010. ISBN 978-80-87271-18-6, s. 145.

<sup>115</sup> KRČMÁŘ, Luděk a Jan SOUKUP. *Ohrožené kostely: příběhy staveb, které už brzy nemusí být*. [Plzeň]: Dominanty, [2007]. ISBN 978-80-254-4407-8, s. 162.

<sup>116</sup> Památkový katalog: Kostel sv. Martina [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-martina-18786248>

typicky barokní kasulová okna, která obsahují barevná sklíčka spojená pásovým železem. Podobná okna se nacházejí jak na východní straně, tak i po obou stranách presbytáře. Na přední straně kostela se nachází hlavní žulový portál s horizontální zárubní, který je také uzavřen dvoukřídlými dveřmi ze dřeva. Nad portálem vyniká plastická hranatá deska z kamene. Na severní straně, kde stoupá schodiště, jsou zabudovaná tři vertikálně oválná okna s cihlovou stěnou, přičemž jsou dvě z nich zčásti zazděná. Stejný typ okna lze spatřit i na jižní straně kostela, kde prosvětlují komoru. Střecha věže má podobu nízké pozinkované báně ve tvaru zvonu, na který navazuje osmihranná lucerna, z ní vychází hrotnice zakončená makovicí a křížem. Zevní povrch věže je zdoben korunní římsou s opulentním štukovým profilem. Na všech stranách věže mimo východní stranu, která je přivrácená ke střeše lodi kostela, se nachází půlkruhem ukončená okna se šambránovým lemováním. Tato okna osvětlují třetí patro věže, druhé patro je bez oken. Okenní portály obsahují prkenné žaluzie. Střechu sakristie tvoří valbový krov a je pokryta pozinkovaným plechem. Z fasády lehce vyčnívá sokl a je ukončena fabionovou hlavní římsou. Ve vnějších rozích sakristie jsou umístěny pilastry. Do sakristie se přichází ze západní strany vchodem s tesařsky táflovanou zárubní. Vstup se zavírá prkennými svlakovými dveřmi s pásovými závěsy.<sup>117</sup>

Vnitřní části lodi kostela tvoří krytina ze žulových panelů a cihel. Strop utváří tři plackové klenby, při jejichž patkách jsou vyobrazeny figury světců obklopené listím. Po stranách se klenou arkády stejného typu, které na západní a východní straně ohraničují klenby. Okraje úhlopříčných stěn a boky arkád přechází v pilastry. Bohatě profilovaná římsa zdobí klenby pod jejími patkami. Výklenek jižního vchodu je klenutý. V protilehlé nice vede dřevěná lávka na kazatelnu, pod kterou stojí mnohoúhelníková křtitelnice. Na západní straně se nachází kruchtta, která má podlahu z prken a nad ní stejně jako v podkruchtí se rozkládá placková cihlová klenba zesílená žebry. Dřevěné schodiště, které vede na kruchtu a půdu, je točité. Podlaha presbytáře je ze žulových panelů a ční o stupeň nad zbytkem podlahy lodi. Klenba nad prostorem presbytáře je placková. Ve věži v druhém patře není žádná podlaha a třetí podlaží je určené pro zvon, přičemž se zde z východní strany prochází na půdu lodi. Zvonová hranice se skládá z trámů. Zde visí tři zvony, dva z nich jsou datovány rokem 1918 a třetí je staršího data, který má na sobě latinský nápis s rytinou s liliemi. Sakristie je zastropena valenou klenbou s lunetami

---

<sup>117</sup> Památkový katalog: Kostel sv. Martina [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-martina-18786248>

a podlaha je složená z keramické dlažby. Tesané krovy jsou vaznicové a hambalkové, spojené jisticími kolíky a označené římskými číslicemi, které jsou vytvořeny výřezy.<sup>118</sup>

Vnitřní část kostela procházela v průběhu let řadou úprav, a proto zde můžeme zaznamenat více uměleckých stylů, od gotiky až po historismus.<sup>119</sup> Z doby pozdní gotiky se dochovala významná, osmdesát čtyři centimetrů vysoká, dřevěná Assumpta<sup>120</sup>, ze šestnáctého století kamenná křtitelnice, barokní obraz z poloviny 18. století, boční rokokové oltáře, socha sv. Josefa, sousoší ukřižovaného Krista se sv. Janem a Pannou Marií. Taktéž zde přetrvaly nástropní fresky z devatenáctého století a hlavní novoklasicistní oltář, který v roce 1897 vyřezal Johann Rumpler ml., rodák z Tachova.<sup>121</sup>

Ke kostelu náleží márnice, která je půdorysem obdélníkového tvaru. Je zastřešená bobrovkami pokrývající valbový krov. Ze střechy vyčnívá omítnutý komín s širší hlavicí. Vnější stěny jsou omítnuty štukem a zdobí je hlavní fabionová římsa. Do márnice lze vstoupit dvěma obdélnými portály s fošnovým nadpražím a uzavírají je prkenné dveře z druhé poloviny dvacátého století. Na východní straně jsou umístěna dvě obdélná dřevěná dělená okna. Vnitřek budovy je rozdělen na dvě části. Stropy jsou tvořeny trámy s omítnutými podhledy a podlaha je vydlážděná cihlami.<sup>122</sup>

Před kostelem stojí socha sv. Jana Nepomuckého, jakožto přesná napodobenina Brokofovy sochy z Karlova mostu z roku 1683.<sup>123</sup> Socha je umístěna na kvádrovém podstavci na soklu, drží v ruce krucifix, stojí na knize a je o něco menší než skutečná životní velikost. Na soše najdeme nápis, který poukazuje na napodobeninu skulptury z Karlova mostu. Socha a sokl nebyly vždy součástí jednoho celku. V roce 1962 byla socha ke kostelu přestěhována z damnovské fary a až v roce 1980 sestavena se soklem.<sup>124</sup>

Kolem kostela je obezděný hřbitov lomovým kamenem a částmi cihel, ke kterému náleží brána. Ohradní zeď není omítnutá. V severní části dosahuje hrazení do výšky jeden a půl až dvou metrů. Na západní a východní straně je vrchní část zdi zakončena pultovým

<sup>118</sup> Památkový katalog: Kostel sv. Martina [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-martina-18786248>

<sup>119</sup> *PamátkoPin: Kostel sv. Martina v Damnově* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <https://pamatkopin.cz/pamatky/pamatka/635-plzensky-kraj/okres-tachov/damnov/3386-kostel-sv-martina-v-damnove>

<sup>120</sup> BAŽANTOVÁ, Nina, FAJT, Jiří, ed. *Gotika v západních Čechách: (1230-1530) : k 700. výročí založení města Plzně*. Praha: Národní galerie v Praze, 1996. ISBN 80-7035-088-1, s. 863

<sup>121</sup> *PamátkoPin: Kostel sv. Martina v Damnově* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <https://pamatkopin.cz/pamatky/pamatka/635-plzensky-kraj/okres-tachov/damnov/3386-kostel-sv-martina-v-damnove>

<sup>122</sup> Památkový katalog: Kostel sv. Martina [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-martina-18786248>

<sup>123</sup> KOCOUREK, Jaroslav. *Český atlas*. Praha: Freytag & Berndt, 2003. ISBN 80-7316-130-3, s. 112.

<sup>124</sup> Památkový katalog: Kostel sv. Martina [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-martina-18786248>

sklonem a je vybudována z bílých cihel. Přibližně uprostřed západní hradby se nalézá výklenek, který nejspíš vznikl zazděním vjezdu. V západní hradbě se tyčí hlavní brána s dvoukřídlými vraty, má čtyřboké pilíře, na nichž jsou stříšky ve tvaru jehlanu, pravděpodobně ze žuly.<sup>125</sup>

Kvůli svému dosavadnímu nepříznivému technickému stavu, byl kostel v roce 2003 zapsán do seznamu ohrožených památek v Plzeňském kraji. V letech 2014 a 2015 byly započaty rekonstrukční práce.<sup>126</sup> Projekt v hodnotě jednoho milionu padesáti čtyř tisíc korun byl financován s částečnou dotací Ministerstva kultury České republiky ve výši devíti set tisíc korun, přičemž zbytek spolufinancovalo město Bor a farnost.<sup>127</sup> V současné době je kostel nově zastřešen a střechu kopule pokrývá plech z mědi.<sup>128</sup> Dokončená je i věžička nad kopulí s pozlaceným vrchním křížem.<sup>129</sup> Na poškozenou střechu a fasádu věže i s průčelím kostela se vyčlenilo v roce 2021 sedm set tisíc korun z dotací Ministerstva kultury České republiky.<sup>130</sup> Uvnitř kostela je mimo jiné zapotřebí opravit omítky a klenby, které místy praskají. Velkým problémem kostela zůstává jeho trvalé zavlhčení spodní vodou.<sup>131</sup>

---

<sup>125</sup> Památkový katalog: Kostel sv. Martina [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-martina-18786248>

<sup>126</sup> *PamátkoPin: Kostel sv. Martina v Damnově* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <https://pamatkopin.cz/pamatky/pamatka/635-plzensky-kraj/okres-tachov/damnove/3386-kostel-sv-martina-v-damnove>

<sup>127</sup> HRÍBAL, Antonín. Na některých památkách je vskutku práce jako na kostele. *Tachovský deník* [online]. 1. 12. 2016 [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: [https://tachovsky.denik.cz/zpravy\\_region/na-nekterych-pamatkach-je-vskutku-prace-jako-na-kostelev-20161201.html](https://tachovsky.denik.cz/zpravy_region/na-nekterych-pamatkach-je-vskutku-prace-jako-na-kostelev-20161201.html)

<sup>128</sup> VALEŇČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: Kostel sv. Martina* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6416>

<sup>129</sup> HRÍBAL, Antonín. Na některých památkách je vskutku práce jako na kostele. *Tachovský deník* [online]. 1. 12. 2016 [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: [https://tachovsky.denik.cz/zpravy\\_region/na-nekterych-pamatkach-je-vskutku-prace-jako-na-kostelev-20161201.html](https://tachovsky.denik.cz/zpravy_region/na-nekterych-pamatkach-je-vskutku-prace-jako-na-kostelev-20161201.html)

<sup>130</sup> VALEŇČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: Kostel sv. Martina* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6416>

<sup>131</sup> KRČMÁŘ, Luděk a Jan SOUKUP. *Ohrožené kostely: příběhy staveb, které už brzy nemusí být*. [Plzeň]: Dominanty, [2007]. ISBN 978-80-254-4407-8, s. 162.

### 3.3. Kostel sv. Mikuláše

**K. ú.:** Holostřevy

**Postaven:** 1200

**Sloh:** románský; gotika; baroko

**Rejst. č.:** ÚSKP 19777/4-1743

**Vlastník:** Římskokatolická farnost Bor u Tachova

**Stav:** poškozené

Součástí obce Holostřevy ležící mezi Borem a Stříbrem je farní kostel sv. Mikuláše s bývalým hřbitovem. Kostel je původně vystavěn na jihu vsi v románském slohu kolem roku 1200. V druhé polovině 14. století byl přistaven gotický presbytář a byla rozšířena loď kostela. Při barokní přestavbě v letech 1740–1741 ke stavbě byla připojena kostelní věž. Ze stejné etapy pochází taktéž mobiliář a úpravy vnitřních prostor. Z územních plánů obce z roku 1838 lze vyčíst, že se kostel nacházel mezi dvěma rybníky.<sup>132</sup>

Po gotické přestavbě kostela se zachovalo obvodové zdivo podélných stěn v jejich východních dvou třetinách. Stejně tak jsou původní východní a západní nároží. Na původní románský sloh upomíná střílnové okénko nacházející se v jižní stěně taktéž na jejím východním konci. Během gotické přestavby byl přestaven a vymalován presbytář, při tom byl zvýšen strop lodi kostela. V letech 1740–1741 byla během barokní přestavby rozšířena loď kostela v podélném směru. Okna z předešlých stavebních etap byla zazděna a nově byly stěny osazeny širokými gotickými okny. Ve stejné době byla k západní straně kostela připojena barokní věž doplněná na jihu schodišťovým přístavkem. Přistavěna byla také sakristie na severní straně kostela. Při barokní přestavbě byly rekonstruovány všechny krovy kostela.<sup>133</sup>

Goticko-barokní kostel je jednolodní stavbou orientovanou svou věží na západ. Širší loď kostela je obdélného tvaru a na východě ji ukončuje pět stran osmiúhelného presbytáře, na jehož severní stěnu přiléhá sakristie. K západní stěně lodi je připojena užší hranolová věž, která má v rohu své jižní stěny přistavěné schodiště. Krovy kostela jsou valbové kryté šindelem. Věž je zastřešena prohnutým jehlanem, ze kterého vystupuje lucerna s oplechovanou bání ve tvaru stanu zakončenou křížem. Vnější stěny kostela byly

---

<sup>132</sup> PROCHÁZKA, Zdeněk. *Stříbrsko a Borsko: Mieser und Haider Region (Westböhmen)*. Přeložil Winfried BAUMANN. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1995. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901122-9-3, s. 32.

<sup>133</sup> *Památkový katalog: Kostel sv. Mikuláše* [online]. [cit. 2021-6-14]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-mikulase-779051>

hladce omítnuty, ale dnes je omítka silně poškozená. Hlavní římsa kostela je vyžlabená. Stěny kostelní věže byly členěny lizénovými rámy a průběžnou a hlavní římsou, která je na západní straně ve svém středu polokruhově vzedmuta. Presbytář se sakristií mají fasádu členěnou soklem a hlavní vyžlabenou římsou. Nároží presbytáře byla opatřena opěráky rozčleněnými soklem, ústupkem a kosinou. Podélné stěny lodi kostela byly osazeny čtyřmi širokými gotickými okny. Presbytář byl opatřen taktéž čtveřicí oken, která jsou hrotitá, dělená a obsahují kružbu, která je složitě tvarovaná v každém okně rozdílným způsobem. Přízemí věže osvětluje ze severní a západní strany dvojice gotických oken a jižní schodiště prosvětluje dvě malá kruhová okénka. V patře západní a jižní stěny se nachází v rámech kruhová okna. Také severní stěna prvního patra obsahuje okno, které je podélné půlkruhem zaklenuté. Do lodi kostela se vchází ze severu pravoúhlým portálem. Do sakristie je umožněn vstup jejím západním obdélným portálem. Také do věže je možné se dostat skrze její západní pravoúhlý vchod.<sup>134</sup>

Lod' kostela má plochý strop se štukovým zrcadlem, ale jeho předchůdcem byl pravděpodobně strop záklopový, což lze usoudit ze zářezů v nosných trámech krovu. Kruchta opatřená prohnutou balustrovou poprsnicí stojí na dvou sloupcích ze dřeva a je také kryta plochým stropem. Triumfální oblouk je hrotitý, hluboce vyžlabený, zkosený do obou stran a má profilovaný sokl. Presbytář je sklenutý žebrovou křížovou klenbou obsahující kruhové svorníky. Žebra klenby podkládají profilované přípory ozdobené hlavicemi. V jižní stěně presbytáře se nachází sedile. Součástí hlavního oltáře je pravoúhlý stůl Páně, který je zlatě rámován, a pětiúhlý tabernákl, který je zdoben bílými pseudokorintskými pilířky a vyřezávaným ornamentem. Mezi těmito pilířky se nachází obraz, na kterém je vyobrazen sv. Mikuláš. Oltář pokračuje nástavcem, který nese obraz sv. Šebestiána, a po jeho bocích stojí sošky andělů. Hlavní oltář je ukončen okem božím obklopeným paprsky. Na bocích tohoto oltáře jsou ornamenty zdobené branky. Vedle oltáře je umístěna na sloupu šestiboká kazatelna se soškami. V rozích lodi kostela před presbytářem stojí postranní oltáře. Na jednom oltáři je vyobrazeno Kristovo zmrtvýchvstání a sv. Jan Nepomucký. Druhý oltář zdobí obraz sv. Anny, obrázek sv. Josefa a malovaná Madona Pieta s korunou na hlavě. Součástí mobiliáře kostela je také dřevěná křtitelnice, barokní pacifikál, cínová lampa na věčné světlo, dvě řady dřevěných

---

<sup>134</sup> Holostřevy (Hollezriebe) - Kostel sv. Mikuláše biskupa, Soupis památek, 30. Politický okres stříbrský (1908), str. 37-41, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=6928> (2021)

lavic a varhany, které jsou umístěné na kruchtě. Zvonové patro věže je opatřeno dvěma zvony a lucerna obsahuje dva cymbály.<sup>135</sup>

Kostel je ohrazen kamennou zdí se vstupem na severozápadní straně. Kolem kostela se dříve rozkládal hřbitov. V jeho blízkosti se nachází jednopatrová barokní fara z první poloviny 18. století, kdy kladrubským opatem byl Josef Sieber. Střecha budovy je mansardová. V přízemí lze vidět valené klenby a v patře štukové stropy. V archivu Národního muzea je uloženo pečeti dlo z roku 1834, na kterém je postava sv. Mikuláše a nápis: „**SIGILLUM · ECCLESIE PAROCHIALIS HOLLOSTRO II VIENSIS**“<sup>136</sup>

V 19. století došlo k rekonstrukci stropu lodi, který získal novou štukovou podobu. Také byla pozměněna střecha lodi kostela přilehlá ke věži. Části ohradní zdi je možné datovat do doby barokní, přičemž nejnovější částí zdi pochází z první poloviny 20. století. Památkově chráněný je kostel od 3. května 1958.<sup>137</sup> Klenba presbytáře se nachází v nevyhovujícím stavu z důvodu zatékání dešťové vody skrze poškozenou střešní krytinu.<sup>138</sup> Kostel je ve vlastnictví římskokatolické církve a spadá pod farnost v Boru. V roce 2011 prošla střecha věže kompletní rekonstrukcí, kterou organizovala Komunita Noe sídlící v blízké faře.<sup>139</sup>

Bohoslužby zde provádí jáhen Robert Elva Frouz, zakladatel Komunity Noe, což je místní občanské sdružení vzniklé v roce 1998. Toto sdružení zrekonstruovalo místní faru a získalo v roce 2009 do pronájmu kostel sv. Mikuláše v Holostřevěch. Tato komunita o kostel dlouhodobě pečuje. Kostel je místem konání koncertů a modliteb během akcí pořádaných místní farou.<sup>140</sup>

---

<sup>135</sup> Holostřevy (Hollezrieb) - Kostel sv. Mikuláše biskupa, Soupis památek, 30. Politický okres stříbrský (1908), str. 37-41, cit dle: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=6928> (2021)

<sup>136</sup> Tamtéž

<sup>137</sup> *Památkový katalog: Kostel sv. Mikuláše* [online]. [cit. 2021-6-14]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-mikulase-779051>

<sup>138</sup> *PamátkoPin: Kostel sv. Mikuláše v Holostřevěch* [online]. [cit. 2021-6-15]. Dostupné z: <https://www.pamatkopin.cz/pamatky/pamatka/642-plzensky-kraj/okres-tachov/holostrevy/3394-kostel-sv-mikulase-v-holostrevch>

<sup>139</sup> VALENČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: Kostel sv. Mikuláše* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6160>

<sup>140</sup> FROUZ, Robert Elva. *Komunita Noe: O komunitě* [online]. [cit. 2021-6-15]. Dostupné z: <http://komunitanoe.cz/o-komunitě/>

### 3.4. Kostel sv. Apolónie

**K. ú.:** Málkov u Přimdy

**Postaven:** 1670

**Sloh:** baroko

**Rejst. č.:** ÚSKP 102724

**Vlastník:** Občanské sdružení Zvon

**Stav:** torzální

Kostel sv. Apolónie se nachází jižně od Přimdy na opuštěném místě v lese při cestě z Málkova do Nové Vsi. První zmínky o poutním místě, kde pramenila údajně zázračná voda a stála kaple, pochází z roku 1580. Jiří Maxmilián Lindel, majitel Přimdy, nechal na tomto hojně navštěvovaném místě zbudovat další malou kapli a zděnou, zastřešenou studánku.<sup>141</sup> Autoři odborných publikací se shodují na tom, že voda ze studánky léčila oční onemocnění včetně slepoty, ale autor jednoho internetového článku uvádí pravděpodobnější verzi. „...*blahodárný pramen, který měl údajně vyléčit jakoukoliv bolest zubů. Proto se o něj brzy začal zajímat George Maximilian Lindel – zdejší šlechtic, který měl problémy se zuby. Nejprve v účinky podivného pramenu nevěřil, ale když jej sám okusil a zjistil, že legendy opravdu nelhal a že jeho zuby jsou zdravé, nechal u pramene postavit kostel věnovaný svaté Apoleně – patronce zubních lékařů.*“<sup>142</sup> Šířící se zvěsti o zázračné vodě přilákaly davy poutníků, a proto vznikly plány na výstavbu nového poutního kostela. V roce 1670 požádal Jiří Maxmilián Lindel arcibiskupský úřad o povolení výstavby kostela namísto staré kaple a tímto vznikl na sv. Apoleně raně barokní kostel.<sup>143</sup> Přibývajícím ruch byl podnětem k založení malé osady Svatá Apolena.<sup>144</sup> Areál kostela měl být původně tvořen ambity spojující kostel s kaplí, ale od plánu se upustilo, protože panství bylo prodáno v roce 1675 Janu Václavu Novohradskému z Kolowrat. Nový majitel předchozí stavební plán přerušil a obě stavby prozatímně dokončil tak, že stály samostatně. Celé poutní místo již neprošlo zásadními stavebními úpravami.<sup>145</sup>

---

<sup>141</sup> KRČMÁŘ, Luděk. Poutní místa a místa zvláštní zbožnosti na Tachovsku. Klatovy: AgAkcent, 2015. ISBN 978-80-87018-43-9, s. 50.

<sup>142</sup> KINDL, Jan. Svatá Apolena u Málkova. *Tachovsko krajina mojí duše* [online]. [cit. 2021-5-12]. Dostupné z: <https://www.tachovsko.com/svata-apolena-u-malkova.html>

<sup>143</sup> KRČMÁŘ, Luděk. Poutní místa a místa zvláštní zbožnosti na Tachovsku. Klatovy: AgAkcent, 2015. ISBN 978-80-87018-43-9, s. 50.

<sup>144</sup> KOUTEK, Tomáš. *Zapomenuté české kostely: po stopách umírající krásy*. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-553-1, s. 90.

<sup>145</sup> VALENČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: kaple sv. Apolónie* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6183>.



Kostelní loď sv. Apoleny byla obdélného tvaru a uvnitř byla řešena křížovou dispozicí. Západní rohy lodě tvořily patrové kaple, které obsahovaly šnekové schodiště. Součástí protilehlé strany byla dvojice patrových sakristií. Nad střední částí lodi se klenula kopule a nad kaplemi valené klenby. Do prostoru lodě se vcházelo skrze předsíň, tvořící celé západní průčelí. V jihozápadní části kostela vyčnívala nepatrná věžička. Ve středních částech jižní, severní a východní stěny se nacházela velká půlkruhová okna, která prosvětlovala střed lodi. Severní a jižní okno doprovázela po jejích stranách tři nad sebou jdoucí malá kruhová okénka. Světlo do kaplí a sakristií procházelo okny obdélného tvaru.<sup>146</sup> Dle dostupných fotografií z třicátých let dvacátého století je patrné, že na západním průčelí kostela zdobil stěnu náznak portálu, který byl neprůchodný, a nad ním vystupoval trojúhelný fronton. Obrys velkého půlkruhového okna nad portálem je architektonicky symetrický s ostatními velkými půlkruhovými okny. Uvnitř tohoto obrysu byl umístěn malý nevýrazný pravoúhlý světlík. Z fotografií můžeme doložit, že věž obsahovala na své jižní straně obdélný okenní portál, který byl zakončen obloukem. Na západní a východní straně věže můžeme spatřit jen obrysy obdélných sklenutých oken, přičemž východní obrys měl malý kulatý světlík.<sup>147</sup>

Dne 18. 4. 1898 zasáhl věž kostela blesk, který dal vzniknout požáru, při kterém došlo k roztavení zvonů a shoření krovu se střechou. Ve stejném roce byla celá střecha nahrazena novou a v roce 1899 byl použit roztavený kov starých zvonů k vytvoření nových zvonů, které do věže zavěsily v roce 1900. V následujícím roce kostel opatřili hromosvodem. V roce 1927 byly vzneseny podněty k celkové opravě kostela, ale realizovala se pouze výměna střešní krytiny. Jiné rekonstrukční práce neprobíhaly, a tím kostel chátral dál, a proto se kvůli narušené statice budovy od roku 1938 začaly konat bohoslužby venku před kostelem. V letech 1945–1946 došlo k nucenému odsunu německého lidu a v padesátých letech dvacátého století zde vedlo hraniční pásmo. V roce 1959 opustil farnost také páter Baštář. Po jeho odchodu se postupně propadala střecha spolu s klenbami a začalo se bortit zdivo.<sup>148</sup> Do dnešní doby se zachovalo pouze obvodové zdivo, které je bez omítky a výrazně poškozené. Také okna i dveře se nezachovaly.

---

<sup>146</sup> VALEŇČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: kaple sv. Apolónie* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6183>.

<sup>147</sup> Fotodokumentace dostupná z VALEŇČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: kaple sv. Apolónie* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6183>.

<sup>148</sup> VALEŇČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: kaple sv. Apolónie* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6183>.

Hranolová věž kostela je značně poškozená a postrádá střechu. Stejně tak celý kostel je bez střechy a klenby lodi.<sup>149</sup>

V blízkosti kostela se nachází kaple Panny Marie Pomocné, která byla vystavena přibližně ve stejném období jako kostel. Kaple má čtvercový půdorys a jen částečně zachované obvodové zdivo.<sup>150</sup> Přes cestu stála poustevna, která shořela v roce 1922. Po roce 1930 stály v malé osadě čtyři domy s hájovnou a hospodou, přičemž zde žilo třicet šest obyvatel.<sup>151</sup>

Momentálně celý areál vlastní Občanské sdružení Zvon z Bělé nad Radbuzou. Kostel se začal opravovat od roku 2008. Chybějící části obvodové zdi kostela jsou téměř nově dozděny a také je zčásti dostavěna věžička. Rekonstrukcí prošla také velká půlkruhová okna, obdélníková okna zakončena klenutím a vyzděná je i klenba nad vchodem do předsíně. Kostel i kaple byly zbaveny náletových dřevin.<sup>152</sup> Na podzim 2017 společně vedení města Přimdy a spřáteleného německého města Pfreimdu vysázelo šest červených tisů kolem kostela sv. Apoleny.<sup>153</sup>

### 3.5. Kostel Navštívení Panny Marie

**K. ú.:** Nové Domky

**Postaven:** 1835–1836

**Sloh:** empír

**Rejst. č.:** ÚSKP 106567

**Vlastník:** spolek Omnium z. s.

**Stav:** torzální

V relativně nově vzniklé obci Nové Domky vedl od roku 1786 místní lokalista bohoslužby v malé kapli.<sup>154</sup> Základy kostela byly položeny již v roce 1791, ale stavbu přerušily napoleonské války a až v roce 1808 vyrostla na původních základech dřevěná

---

<sup>149</sup> KOUTEK, Tomáš. *Zapomenuté české kostely: po stopách umírající krásy*. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-553-1, s. 91.

<sup>150</sup> VALENČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: kaple Panny Marie Pomocné* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6184>.

<sup>151</sup> PROCHÁZKA, Zdeněk. *Český les - Tachovsko*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1994. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901122-2-6, s. 64.

<sup>152</sup> VALENČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: kaple Panny Marie Pomocné* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6184>.

<sup>153</sup> HOHLOVÁ, Jaroslava. Tisy u kaple Panny Marie připomenou přátelství mezi Přimdou a Pfreimdem. *Tachovský deník* [online]. 21. 11. 2017 [cit. 2021-5-14]. Dostupné z: [https://tachovsky.denik.cz/zpravy\\_region/tisy-u-kaple-panny-marie-pripomenou-pratelstvi-mezi-primdou-a-pfreimdem-20171121.html](https://tachovsky.denik.cz/zpravy_region/tisy-u-kaple-panny-marie-pripomenou-pratelstvi-mezi-primdou-a-pfreimdem-20171121.html)

<sup>154</sup> *Památkový katalog: Kostel Navštívení Panny Marie* [online]. [cit. 2021-5-6]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-navstiveni-panny-marie-2172737>

modlitebna. Po šestadvaceti letech jejího působení se rozhodl František Antonín Libštejnský z Kolovrat vystavět novou svatyni pod vedením Anthona Thurnera z Tachova. Mezi lety 1835 a 1836 nahradila dřevěnou stavbu empírová svatyně.<sup>155</sup> V blízkosti severozápadního vchodu je rytinou datována rokem 1836 doba výstavby. Zdejší lokálii nahradila farnost roku 1854.<sup>156</sup>

Tento kostel má jednu loď obdélného tvaru a před jeho průčelím stojí hranolová věž, která je orientována na severozápad.<sup>157</sup> Na opačné světové straně byl zbudovaný osmiúhelníkový presbytář, který se otevíral svými třemi stranami do vnitřního prostoru lodi kostela. Z jihovýchodního směru přiléhá k presbytáři čtyřhranná sakristie.<sup>158</sup> Do svatyně se vchází vchodem ve věži, ale také v části lodi se nachází dva boční vchody, které jsou nyní prozatímně zazděny.<sup>159</sup> Kostel již není v této době zastřešen, pouze nad sakristií se v roce 2019 vybuďovala nová střecha podle té původní, tedy sedlová zakončená valbou a krytá eternitem. Tvar střešní konstrukce nad lodí byl sedlový a nad presbytářem sedlový s mnohoúhelníkovou valbou. Obě tyto konstrukce pokrývala eternitová střecha pokládaná na šindel ze dřeva. Z vrcholu střechy lodi dříve vystupoval latinský kříž. Střešní krov věže má jehlancový tvar a na něm je umístěné plné bednění pokryté falcovaným plechem. Vrchol hrotnice tvoří makovice, ze které vystupuje kříž s trojlísty. Zdi kostela i věže jsou tvořeny ze smíšeného zdiva, která je kombinací hrubě opracovaných kamenů, malých lomových kamenů a drobné příměsi cihel. Rohy zpevňují kvádry s nerovným povrchem. V postranních částech rámování okenních otvorů, v záklencích otvorů, v korunních římsách a klenbách bylo původně použito zdivo z cihel. Některé klenby a římsy se již nedochovaly. Vnější stěny svatyně a přízemí věže kryje hrubá omítka a nároží zvýrazňují pruhy hladké omítky. Fasáda třech pater věže se odlišuje svým opracovaným kamenným obkladem, který má tvar kvádrů. Severovýchodní bok prvního patra věže je pouze hrubě omítnutý. Celé obvodové zdivo, mimo sakristii a věž, je podélně rozděleno na tři části: lehce vyčnívající sokl obklopený deskami z kamene, podokenní římsa maltového profilu a hlavní římsa z cihel a kamenných desek taktéž s maltovou profilací. Korunní římsa

---

<sup>155</sup> KOUTEK, Tomáš. *Zapomenuté české kostely: po stopách umírající krásy*. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-553-1.

<sup>156</sup> *Památkový katalog: Kostel Navštívení Panny Marie* [online]. [cit. 2021-5-6]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-navstiveni-panny-marie-2172737>

<sup>157</sup> VALEČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: Kostel Navštívení Panny Marie* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6192>

<sup>158</sup> *Památkový katalog: Kostel Navštívení Panny Marie* [online]. [cit. 2021-5-6]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-navstiveni-panny-marie-2172737>

<sup>159</sup> KOUTEK, Tomáš. *Zapomenuté české kostely: po stopách umírající krásy*. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-553-1.

sakristie je souběžná s podokenní římsou presbytáře. Sokl a podokenní římsa přechází z obvodového zdiva a vymezuje přízemní patro věže. První a druhé patro výrazně rozděluje kamenná kordonová římsa, která plynule navazuje na korunní římsu lodi. Fasádu na rozhraní druhého a třetího patra horizontálně dělí kordonová kamenná římsa a nad ní se nachází podokenní kamenná římsa zvonového patra. Robustní korunní římsa věže je taktéž z kamene. Hlavní vstupní portál rámovaný kameny je ohraničený dvojitou plochou lištou. Z plochy nad portálem vyčnívá profilovaná římsa, na kterou přímo naléhá podokenní římsa. V portálu chybí výplň i dveře, které byly pravděpodobně dvoukřídlé, protože se dochovaly háky a oka pro jejich uzavírání. Také vstupy po obou bocích lodi kostela postrádají výplně i dveře a zachoval se pouze uzavírací systém dveří. Do sakristie se vchází jihozápadním portálem, jehož stav je stejný jako výše jmenované vstupy. Okna lodi hledící severozápadně, stejně tak jako okna presbytáře, mají hladké úzké orámování, zatímco na protilehlé straně tvoří stojky oken kamenné kvádry a oblouk je obložen kamenným obkladem, který lemují dvojitá plochá lišta. Obdélná okna sakristie orientovaná jihovýchodně a severovýchodně obsahují kovanou mříž, jež je zabudovaná mezi kamenné ostění. V prvním patře věže jsou vysoká okna ukončena obloukem. Oblouky čelního a jihozápadního okna lemují kamenný obklad s dvojitou plochou lištou. Lemování severovýchodního okna je provedeno úzkým pásem v hladké omítce. V druhém patře věže nejsou okenní otvory, pouze v jejím průčelí se nachází úzký otvor ve tvaru kříže sloužící k větrání. Zvonové patro vyčnívá nad lodní střechu a každá stěna obsahuje velké obloukové okno, které je lemováno kamenným obkladem a plochou lištou. Nad čelním oknem třetího patra věže je umístěný hodinový ciferník ve tvaru čtverce. Z věže se vcházelo do podkroví obloukovým portálem.<sup>160</sup>

Kostel Navštívení Panny Marie nikdy neprošel přestavbou a jeho zcela čisté empírové provedení je výjimečné v celém místním regionu a i mimo něj. V empírovém slohu se kostely stavěly vzácně, ale částečné stavební úpravy v tomto stylu nacházíme v regionu například v kostele Panny Marie v Otíně u Plané nebo v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Bezručicích.<sup>161</sup>

---

<sup>160</sup> *Památkový katalog: Kostel Navštívení Panny Marie* [online]. [cit. 2021-5-6]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-navstiveni-panny-marie-2172737>

<sup>161</sup> Tamtéž

Pod kostelem se nachází hřbitov založený roku 1787.<sup>162</sup> Provoz poničeného hřbitova se obnovil až po roce 1990. U kostela stojí pomník věnovaný obětem první světové války.<sup>163</sup>

Dříve početná vesnice Nové Domky se po druhé světové válce vylidnila vlivem odsunu Němců a v poválečném období roku 1948 zde přebývala pohraniční stráž, která kostel hospodářsky využívala například jako stáje pro dobytek a sklad. V důsledku těchto událostí upadl o kostel veřejný zájem a začal chátrat.<sup>164</sup>

V říjnu 2016 plzeňské Biskupství smluvně darovalo kostel Navštívení Panny Marie spolku Omnium z.s. Ještě téhož roku se změnil majitel v katastru nemovitostí. Záchranné práce na kostele započaly až v době jeho havarijního stavu. V okolí kostela se vykácely náletové porosty za pomoci různých dobrovolnických skupin. V roce 2017 se podařilo získat příspěvek z Česko-německého fondu budoucnosti.<sup>165</sup> Následně se v roce 2018 odstranily střechy, krovy a stropy z celého kostela kvůli nebezpečí zřícení.<sup>166</sup> Na podzim téhož roku byly zahájeny rekonstrukční práce na krovu a střeše sakristie.<sup>167</sup> Sakristie se také dočkala přezdění nad okny a dveřmi a opravy korunní římsy.<sup>168</sup>

V kostele se v srpnu 2019 konala bohoslužba pod vedením bavorského faráře Georga Hartla z Waidhausu, jejímž cílem bylo podpořit záchranu této ojedinělé pamětihodnosti.<sup>169</sup>

Kostel Navštívení Panny Marie v Nových Domcích se zapsal v roce 2020 do seznamu kulturních památek.<sup>170</sup>

---

<sup>162</sup> PROCHÁZKA, Zdeněk. *Český les - Tachovsko*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1994. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901122-2-6.

<sup>163</sup> MINAŘÍK, Vladimír. *Zaniklé obce: Nové Domky* [online]. 18. 4. 2006 [cit. 2021-5-9]. Dostupné z: <http://zanikleobce.cz/index.php?obec=2715>

<sup>164</sup> VALEŇČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: Kostel Navštívení Panny Marie* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6192>

<sup>165</sup> Omnium z. s.: *Obnova kostela Navštívení Panny Marie Nové Domky* [online]. [cit. 2021-5-9]. Dostupné z: <https://www.omniumos.cz/cz/detail-projektu/84>

<sup>166</sup> VALEŇČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: Kostel Navštívení Panny Marie* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6192>

<sup>167</sup> KOHOUT, Jiří. *Tachovský deník: OBRAZEM: Kostel v Nových Domcích je zřejmě z nejhoršího venku* [online]. 22. 3. 2020 [cit. 2021-5-9]. Dostupné z: [https://tachovsky.denik.cz/zpravy\\_region/obrazem-kostel-v-novych-domcich-je-zrejme-z-nejhorsiho-venku-20200322.html](https://tachovsky.denik.cz/zpravy_region/obrazem-kostel-v-novych-domcich-je-zrejme-z-nejhorsiho-venku-20200322.html)

<sup>168</sup> VALEŇČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: Kostel Navštívení Panny Marie* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6192>

<sup>169</sup> Tamtéž

<sup>170</sup> VALEŇČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: Kostel Navštívení Panny Marie* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6192>

### 3.6. Kostel Nejsvětější Trojice

**K. ú.:** Nové Sedliště

**Postaven:** 1780

**Sloh:** baroko

**Rejst. č.:** ÚSKP 24626/4-1905

**Vlastník:** Římskokatolická církev Tachov

**Stav:** poškozené

Jihozápadně od Starého Sedliště, v polovině cesty mezi Tachovem a Přimdou, leží Nové Sedliště, o kterém se poprvé dozvídáme z písemných pramenů roku 1427, kdy majitelem vsi byl Zikmund ze Švamberka. Na kopci v severozápadní části obce byl vybudován v roce 1581 kostel Nejsvětější trojice. Vystavit jej nechal Jan Tucher ze Šoberova na místě, kde kostel nahradil starší svatyni. Během třicetileté války došlo k vypálení vsi i kostela.<sup>171</sup>

Obnova kostela se uskutečnila až na konci osmnáctého století v roce 1780. Jeho podoba před přestavbou zůstává neznámá. Dle průzkumu bylo zjištěno, že z původní stavby nebyl zřejmě použitý žádný materiál. Otazník zůstává nad částí portálu, který mohl být použit druhotně, neboť byl datován do období pozdní gotiky či renesance. Architekt stavby není znám, ale patrně by se mohlo jednat o autora jiných západočeských staveb. V Novém Sedlišti tak vznikl nový jednolodní kostel, jehož půdorys byl obdélný. Loď kostela byla ve svém středu rozšířená a k ní připojili mnohoúhelné kněžiště, jehož strany byly konkávní. Ke kněžišti přistavěli ze severu sakristii, jejíž první patro sloužilo jako oratoř. Před západním průčelím zřejmě stála věž. Krov lodi kostela byl valbový a nad sakristií mansardový. Na pokrytí krovů byla při poslední obnově použita eternitová střešní krytina. Ze západního vrcholu střechy nad lodí vyrůstal oplechovaný sanktusník s cibulovou bání. Fasáda kostela byla členěna lyžénovými rámy, soklem a nárožními, která byla opatřena pilastry zdobenými dvojitými hlavicemi. Pilastry nesly kladí a korunní římsu. Kolem půlkruhových i pravoúhlých oken bylo štukové rámování.<sup>172</sup> Pomocí terénního průzkumu bylo zjištěno, že severní i jižní strana byla osazena třemi páry půlkruhem zaklenutých oken. Presbytář osvětlovala tři půlkruhová okna a jedno malé kruhové ve východní stěně, obě podlaží sakristie dvě pravoúhlá okna. Hlavní kamenný

---

<sup>171</sup> PROCHÁZKA, Zdeněk. *Český les - Tachovsko*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1994. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901122-2-6, s. 48.

<sup>172</sup> *Památkový katalog: Kostel Nejsvětější Trojice* [online]. [cit. 2021-5-27]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-nejsvetejsi-trojice-18855396>

portál do kostela byl umístěn v západním průčelí, do sakristie se vcházelo západním obdélným kamenným portálem.<sup>173</sup>

Vnitřek lodi kostela rozdělují pilíře se sruženými pilastry, které jsou zdobeny římsovými hlavicemi a pokračují jako vystouplé pásy dělicí pruské klenby, jež zdobila vykrajovaná štukovaná zrcadla. Při západním vstupu do interiéru kostela podpírají kruchtu dva hranolové pilíře se stlačenými arkádami. Vlnitý poprsník kručky člení dva pilířky a výplň poprsníku je zdobena geometrickými tvary. Triumfální oblouk nesou pilastry s římsovými hlavicemi. Nad presbytářem se klene placková klenba s konchou, v sakristii se nachází klenba křížová.<sup>174</sup> Podkruchtí kostela skrývá renesanční náhrobek z roku 1580 a dva náhrobníky z doby raného baroka<sup>175</sup>, jedná se o heraldické náhrobky rodu Tucherů.<sup>176</sup> V blízkosti klasicistního oltáře, jež pochází z počátku devatenáctého století, je pro kněze k dispozici vyvýšená rokoková kazatelna.<sup>177</sup>

V devatenáctém století byla věž stržena. Mimo této destrukce kostel neprošel žádnou jinou úpravou.<sup>178</sup> Na stavu kostela se významně podepsal odsun obyvatelstva po roce 1945. Kostel se stal chráněnou památkou 3. května 1958, přesto nebyl po zbytek dvacátého století udržován a postupně chátral. Na přelomu tisíciletí se nacházel v havarijním stavu.<sup>179</sup> Střechy i krovy zcela zničil požár vzniklý při vypalování náletových dřevin 18. března 2003.<sup>180</sup> Masivní klenby požáru odolaly a udržely oheň mimo vnitřní prostory.<sup>181</sup> Ve stejném roce byly zbytky ohořelé střechy sneseny a zpevněny horní hrany stěn, na které byla posazená část krovu nad lodí. Rekonstrukce střechy probíhala po etapách a až v roce 2009 byly práce dokončeny.<sup>182</sup> Terénní průzkum přinesl zjištění,

---

<sup>173</sup> Informace získané autorkou práce pomocí metody terénního průzkumu

<sup>174</sup> *Památkový katalog: Kostel Nejsvětější Trojice* [online]. [cit. 2021-5-27].

Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-nejsvetejsi-trojice-18855396>

<sup>175</sup> *PamátkoPin: Kostel Nejsvětější Trojice v Novém Sedlišti* [online]. [cit. 2021-5-28]. Dostupné z: <https://www.pamatkopin.cz/pamatky/pamatka/669-plzensky-kraj/okres-tachov/nove-sedliste/3465-kostel-nejsvetejsi-trojice-v-novem-sedlisti>

<sup>176</sup> PROCHÁZKA, Zdeněk. *Český les - Tachovsko*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1994. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901122-2-6, s. 48.

<sup>177</sup> *PamátkoPin: Kostel Nejsvětější Trojice v Novém Sedlišti* [online]. [cit. 2021-5-28]. Dostupné z: <https://www.pamatkopin.cz/pamatky/pamatka/669-plzensky-kraj/okres-tachov/nove-sedliste/3465-kostel-nejsvetejsi-trojice-v-novem-sedlisti>

<sup>178</sup> *Památkový katalog: Kostel Nejsvětější Trojice* [online]. [cit. 2021-5-27]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-nejsvetejsi-trojice-18855396>

<sup>179</sup> Tamtéž

<sup>180</sup> VALENČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: kaple Nejsvětější Trojice* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6212>

<sup>181</sup> *PamátkoPin: Kostel Nejsvětější Trojice v Novém Sedlišti* [online]. [cit. 2021-5-28]. Dostupné z: <https://www.pamatkopin.cz/pamatky/pamatka/669-plzensky-kraj/okres-tachov/nove-sedliste/3465-kostel-nejsvetejsi-trojice-v-novem-sedlisti>

<sup>182</sup> *Památkový katalog: Kostel Nejsvětější Trojice* [online]. [cit. 2021-5-27]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-nejsvetejsi-trojice-18855396>

že střecha je nyní pokryta bobrovkami a sanktusník kostela nebyl na novou střechu navrácen.<sup>183</sup> Hlavní římsa kostela v některých úsecích odpadla, klenby sakristie se zřítily, avšak došlo na opravu jejího obvodového zdiva. Fasáda kostela je již značně poškozená, také okna jsou ve špatném stavu, i když dvě z nich už prošla opravou. V interiéru se nachází malá část mobiliáře.<sup>184</sup>

Dne 27. června 2009 se u oltáře kostela Nejsvětější Trojice konala bohoslužba v latinském jazyce. Během mše bylo požehnáno prvnímu zastavení křížové cesty Petra Keana.<sup>185</sup> V roce 2017 si kostel od Římskokatolické farnosti v Tachově za účelem jeho opravy a oživení smluvně zapůjčil spolek Omnium.<sup>186</sup>

### 3.7. Kostel sv. Ducha

**K. ú.:** Stráž

**Postaven:** přelom 17. a 18. století

**Sloh:** baroko

**Rejst. č.:** ÚSKP 32199/4-1914

**Vlastník:** spolek Omnium z. s.

**Stav:** poškozené

Kostel sv. Ducha se nachází ve východní části městysu Stráž, kde byl vystaven za mostem přes Úhlavku u silnice vedoucí do Boru. Před zbudováním kostela zde již v roce 1545 stávala dřevěná svatyně, která byla v těsné blízkosti zázračného pramene. Tento pramen, obsahující železo a bor, lákal poutníky svým léčivým účinkem. Na přelomu 17. a 18. století nahradil dřevěnou kapli barokní kostel<sup>187</sup>, který nechala zbudovat hrabata von Götzen, majitelé borského panství<sup>188</sup>.

---

<sup>183</sup> Informace získané autorkou práce pomocí metody terénního průzkumu

<sup>184</sup> VALENČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: kaple Nejsvětější Trojice* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6212>

<sup>185</sup> KOHOUT, Jiří. *Tachovský deník: Do kostela Nejsvětější Trojice se vrátí bohoslužba* [online]. 24. 6. 2009 [cit. 2021-5-28]. Dostupné z: [https://tachovsky.denik.cz/zpravy\\_region/do-kostela-nejsvetejsi-trojice-se-vrati-bohoslužba.html](https://tachovsky.denik.cz/zpravy_region/do-kostela-nejsvetejsi-trojice-se-vrati-bohoslužba.html)

<sup>186</sup> VALENČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: kaple Nejsvětější Trojice* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6212>

<sup>187</sup> KRČMÁŘ, Luděk. *Poutní místa a místa zvláštní zbožnosti na Tachovsku*. Klatovy: AgAkcent, 2015. ISBN 978-80-87018-43-9, s. 39.

<sup>188</sup> PROCHÁZKA, Zdeněk. *Stříbrsko a Borsko: Mieser und Haider Region (Westböhmen)*. Přeložil Winfried BAUMANN. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1995. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901122-9-3, s. 74.



Lod' barokní svatyně má osmiúhelníkový protáhlý půdorys a z východní strany se k ní připojuje čtvercová sakristie.<sup>189</sup> V západní stěně kostela je výklenek, na který naléhá dřevěné přístřeší postavené nad zázračným pramenem.<sup>190</sup> Střecha nad kostelem je sedlová, ukončena na západní straně nízce zděným štítem a ve zbylých částech přechází ve valbovou střechu. Krovky kryly eternitové šablony.<sup>191</sup> Ze střechy vystupovala barokní věž.<sup>192</sup> Užší strany mnohoúhelníku jsou vyhloubeny. Obvodové zdivo je členěno soklem, na který navazuje ploché rámování. Fasádu ukončuje nepatrná korunní římsa. Jižní a severní stěna je opatřena dvěma páry termálních oken, která jsou hluboce zasazena do zdiva. Ve vyhloubených nárožích se nachází menší termální okna, která nejsou stlačena tak hluboko. Do sakristie z jižní strany propouští světlo menší zklenuté okno lemované žulovým ostěním s lištou. Půda lodi je osvětlena skrze oválné okénko ve štítu. Do kostela vedly portály umístěné v jeho obou západních rozích. Ostění portálů tvořily žulové desky s vnější dvojitou lištou. Nad ostěním vede vodorovné nadpraží. Do sakristie se vchází z východu menším obdobným portálem. Rohy sakristie zdobí opěrné pilíře.<sup>193</sup>

Interiér rozčleňují pilastry a ploché arkády. Strop kostela je plochý. V západní části lodi stojí kruchta ze dřeva na dvou sloupech a na ní se nachází varhany z roku 1720. Hlavní barokní portálový oltář a oba boční oltáře vyzdobily vnitřek mezi lety 1710–1720. Blízko levé strany hlavního oltáře vystupuje při stěně dřevěná kazatelna. V lodi se nacházela trojice gotických plastik. Jednou z nich byla socha sv. Barbory, která byla barokně vyřezaná. V barokním rámu byla vystavená plastika Boha Otce. Obě vznikly kolem roku 1480. Třetí socha z roku 1510 zobrazuje sv. Štěpána. Hlavní oltář zdobil obraz Seslání Ducha svatého a obraz Nejsvětější Trojice. Oba dva boční oltáře krášlily erby Malovců. Na pravém oltáři byl obraz sv. Jana Nepomuckého, obraz sv. Zikmunda a napodobenina Paládia staroboleslavského. Na levém oltáři byl obraz Arnošta z Pardubic s Pannou Marií Svatohorskou, obraz sv. Václava a obraz sv. Marka. Strany hlavního oltáře vyzdobil obraz neznámého malíře Assumpty a kopie Panny Marie Budějovické.<sup>194</sup>

---

<sup>189</sup> *Památkový katalog: Kostel sv. Ducha* [online]. [cit. 2021-5-17]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-ducha-15261366>

<sup>190</sup> KRČMÁŘ, Luděk. *Poutní místa a místa zvláštní zbožnosti na Tachovsku*. Klatovy: AgAkcent, 2015. ISBN 978-80-87018-43-9, s. 39.

<sup>191</sup> *Památkový katalog: Kostel sv. Ducha* [online]. [cit. 2021-5-17]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-ducha-15261366>

<sup>192</sup> KRČMÁŘ, Luděk a Jan SOUKUP. *Ohrožené kostely: příběhy staveb, které už brzy nemusí být*. [Plzeň]: Dominanty, [2007]. ISBN 978-80-254-4407-8, s. 101.

<sup>193</sup> *Památkový katalog: Kostel sv. Ducha* [online]. [cit. 2021-5-17]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-ducha-15261366>

<sup>194</sup> POCHE, Emanuel a kol. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980, s. 441.

V roce 1915 prošel kostel částečnou opravou, při které získala původně barokní věžička novogotickou podobu.<sup>195</sup> Tato věž se pravděpodobně zřítíla někdy po roce 1945, kdy je naposledy zachycena na fotografii. Na dobových fotografiích lze vidět, že k devastaci kostela docházelo již po druhé světové válce, přičemž vybavení kostela bylo postupně rozkradeno nebo poničeno. Po roce 1989 pravděpodobně docházelo k bezbožnému vandalismu nejvíce. Během období devastace neprobíhala žádná rekonstrukce, a tak dále chátral, až se jeho stav stal havarijním. Z fotografií z roku 2002 je patrné, že již započala provizorní oprava části střechy, kdy byla překryta lepenkou. Střecha nad lodí kostela se rekonstruovala postupně a teprve v roce 2013 získala kompletně nové zastřešení. Střecha nad sakristií byla dokončena o dva roky později. Fotografie z prosince 2015 dokládají nová okna v západních vyklenutých nárožích. Ostatní okna jsou stále rozbitá. Kostel má poškozenou omítku a místy zřícenou korunní římsu. Na fotografii pořízené v září 2016 vidíme zcela nový dřevěný přístavek nad pramenem.<sup>196</sup> Statika předsíně je zachráněna.<sup>197</sup> Uvnitř podpírá strop a krovy vnitřní lešení.<sup>198</sup> Stavbu ohrožuje její podmáčení, které způsobuje zasypaný pramen.<sup>199</sup>

Římskokatolická církev vlastnila kostel až do prosince 2019, kdy po domluvě s borskou farností získal kostel spolek Omnium.<sup>200</sup>

---

<sup>195</sup> KRČMÁŘ, Luděk a Jan SOUKUP. *Ohrožené kostely: příběhy staveb, které už brzy nemusí být*. [Plzeň]: Dominanty, [2007]. ISBN 978-80-254-4407-8, s. 101.

<sup>196</sup> Fotodokumentace dostupná z VALENČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: Kostel sv. Ducha* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=616>

<sup>197</sup> VALENČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: Kostel sv. Ducha* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6166>

<sup>198</sup> KRČMÁŘ, Luděk a Jan SOUKUP. *Ohrožené kostely: příběhy staveb, které už brzy nemusí být*. [Plzeň]: Dominanty, [2007]. ISBN 978-80-254-4407-8, s. 101.

<sup>199</sup> KRČMÁŘ, Luděk. *Poutní místa a místa zvláštní zbožnosti na Tachovsku*. Klatovy: AgAkcent, 2015. ISBN 978-80-87018-43-9, s. 39.

<sup>200</sup> Omnium z. s.: *Advent Omnium 2019 - kostel sv. Ducha v obci Stráž u Tachova* [online]. 2019 [cit. 2021-5-18]. Dostupné z: <https://www.omniumos.cz/cz/detail-novinky/232>

### 3.8. Kostel sv. Petra a Pavla

**K. ú.:** Bernartice u Stráže

**Postaven:** 1741–1750

**Sloh:** baroko

**Rejst. č.:** ÚSKP 16227/4-1687

**Vlastník:** Římskokatolická církev

**Stav:** poškozené

V obci Bernartice, nacházející se pět kilometrů jižním směrem od městyse Stráž, zaujímá významnou pozici na mírném svahu kostel sv. Petra a Pavla.<sup>201</sup> Na místě současného kostela stála dříve gotická svatyně<sup>202</sup>, o níž nelze z dostupných zdrojů zjistit více. První zmínkou o farním kostelu v Bernarticích je platba papežského desátku v roce 1352.<sup>203</sup> Podle oficiálních zdrojů byl tento kostel stržen v roce 1737<sup>204</sup>, poté započala výstavba nového kostela na náklady Karla z Löwensteinu, jako dokončený je uváděný v roce 1751<sup>205</sup>. Podle archivních záznamů PhDr. V. Ryšavého byla výstavba nového kostela zahájena již v roce 1735, kdy Georg Maner z Michalových Hor zhotovil stavební plány pro nový barokní kostel a zároveň téhož roku stavbu započal.<sup>206</sup> V roce 1893 se ve vsi rozšířil požár a zasáhl i kostelní věž, přičemž shořela střecha věže a s ní se zhroutila lucerna se zvony, které se částečně roztavily. Během požáru se hasiči snažili zachránit vybavení interiéru, a tak jej v rychlosti vynesli před kostel, vlivem čehož došlo k jeho poškození i poškození fresek.<sup>207</sup>

Obdélná loď kostela je rozšířená ve svém středu a plynule na ni navazuje pravouhlé presbyterium, ke kterému je v ose připojena trojboká sakristie, jejíž boky jsou konkávní. Sakristie je stejně vysoká jako loď kostela. Ze západního průčelí vystupuje čtyřpatrová hranolová věž<sup>208</sup>, která je 52 m vysoká<sup>209</sup>. Krov kostela je jehlancový a byl pobit měděným

---

<sup>201</sup> PRÁŠIL, Petr. *Mikroregion Borsko*. Hostivice. ISBN 978-80-86914-07-7.

<sup>202</sup> KRČMÁŘ, Luděk a Jan SOUKUP. *Ohrožené kostely: příběhy staveb, které už brzy nemusí být*. [Plzeň]: Dominanty, [2007]. ISBN 978-80-254-4407-8, s. 162.

<sup>203</sup> Tomek, Václav Vladivoj. (ed.): *Registra decimarum papalium*. Praha 1873, s. 89.

<sup>204</sup> KRČMÁŘ, Luděk a Jan SOUKUP. *Ohrožené kostely: příběhy staveb, které už brzy nemusí být*. [Plzeň]: Dominanty, [2007]. ISBN 978-80-254-4407-8, s. 162.

<sup>205</sup> PROCHÁZKA, Zdeněk. *Kostel sv. Petra a Pavla v Bernarticích: Stavebně historické zhodnocení*. Městys Stráž, 2018, s. 6.

<sup>206</sup> *Památkový katalog: Kostel sv. Petra a Pavla* [online]. [cit. 2021-5-22]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-petra-a-pavla-14210202>

<sup>207</sup> PROCHÁZKA, Zdeněk. *Kostel sv. Petra a Pavla v Bernarticích: Stavebně historické zhodnocení*. Městys Stráž, 2018, s. 6.

<sup>208</sup> POCHE, Emanuel a kol. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1982, s. 63.

<sup>209</sup> PROCHÁZKA, Zdeněk. *Kostel sv. Petra a Pavla v Bernarticích: Stavebně historické zhodnocení*. Městys Stráž, 2018, s. 10.

plechem. Nad nárožími věže vystupují plechové voluty. Pod střechou se nachází mezipatro, jehož obvodové zdivo je opatřeno na všech stranách čtvercovými hodinami z roku 1759.<sup>210</sup> Z vlastního pozorování kostela bylo usouzeno, že krov kostela je valbový krytý bobrovkami.<sup>211</sup> Na podélných stranách střední části lodi kostela vystupují rizality. Fasádu s režnou omítkou rozčleňují pilastry a lizénové rámce.<sup>212</sup> Provedeným terénním průzkumem se získalo doplnění následujícího popisu kostela. Nároží kostela jsou zkosená. Vnější stěny kostela obíhají dvě kordonové římsy, přičemž první římsa lemuje první patro a druhá prochází s malým odstupem od korunní římsy. Při pohledu na kostel můžeme vidět mezi průběžnými římsami tři páry oken v lodní části, dva páry v presbyteriu a jedno okno v čele sakristie. Všechna okna jsou obdélná a kasulově uzavřená. V těsné blízkosti západního průčelí se nachází na severní straně tři nad sebou jdoucí kruhová okénka a na jižní stěně stejná dvě okénka. Do kostela se vchází hlavním portálem v přízemí věže a dalšími portály umístěnými na jižní straně lodi kostela a v sakristii.<sup>213</sup>

Obvodové zdivo lodi vystupuje v interiéru v podobě mohutných pilířů, které jsou opatřeny na sebe navazujícími pilastry, jež nesou vodorovné kladí. Vnitřní zdivo kněžiště obsahuje samotné pilastry. Kruchta nad západním vstupem je podklenuta mírnou klenbou mezi prvními výše zmíněnými pilíři.<sup>214</sup> Nad rozšířenou střední částí lodi se klene placková klenba a v podvěží klenba klášterní. Ostatní klenby kostela jsou valené s lunetami.<sup>215</sup> Kostelní klenby a oltáře vymaloval Václav Samuel Theodor Schmidt z Plané, který za to dostal v roce 1741 značný obnos peněz.<sup>216</sup> V západních nárožích lodi jsou situována vřetenová schodiště vedoucí na kůr, tribuny, věž a půdu. Dominantní prvek na kůru tvoří varhany, zhotovené Antonem Gartnerem z Tachova. Za varhanami je vstup do prvního patra věže. Po obou stranách lodi kostela mezi prvními pilíři vystupují tribuny opatřené balustrádovým zábradlím.<sup>217</sup> Autorem sousoší zdobících kostel je sochař Jakob Artschlag ze Stráže. V přízemí věže je dochovaná křtitelnice z původního kostela a tři heraldické náhrobníky. Další čtveřice náhrobníků je uložena při zdi za oltářem. Před presbytářem je

---

<sup>210</sup> PROCHÁZKA, Zdeněk. *Kostel sv. Petra a Pavla v Bernarticích: Stavebně historické zhodnocení*. Městys Stráž, 2018, s. 11.

<sup>211</sup> Informace získané autorkou práce pomocí metody terénního průzkumu

<sup>212</sup> POCHÉ, Emanuel a kol. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1982, s. 63.

<sup>213</sup> Informace získané autorkou práce pomocí metody terénního průzkumu

<sup>214</sup> POCHÉ, Emanuel a kol. *Umělecké památky Čech A/J*. Praha: Academia, 1982, s. 63.

<sup>215</sup> Tamtéž

<sup>216</sup> *Památkový katalog: Kostel sv. Petra a Pavla* [online]. [cit. 2021-5-22]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-petra-a-pavla-14210202>

<sup>217</sup> PROCHÁZKA, Zdeněk. *Kostel sv. Petra a Pavla v Bernarticích: Stavebně historické zhodnocení*. Městys Stráž, 2018, s. 5–8.

ukrytá hrobka, která je uzavřená žulovou deskou s křížem a tvoří součást podlahy. Do hrobky byl uložen kníže Karel Löwenstein spolu s jeho synem Josefem.<sup>218</sup>

Přímo za kostelem se rozléhá hřbitov ohraničený hřbitovní zdí. Vzpomínku na předválečné obyvatelstvo tvoří pozůstatky náhrobků. V areálu hřbitova vyrůstá přes dvě stě let stará lípa.<sup>219</sup> V blízkosti kostela stojí původně gotická opevněná tvrz z druhé poloviny 15. století. Toto šlechtické sídlo prošlo renesanční úpravou v 16. století a dále barokními úpravami po roce 1786. Poslední změny prodělala v 19. století. Je chráněnou kulturní památkou od 22. dubna 1991.<sup>220</sup>

Po požáru v roce 1893 byla věž kostela provizorně zastřešena a zvony se do její nově zbudované zvonové stolice vrátily o rok později. Tyto zvony jsou ve zvonici i v současnosti na rozdíl od zvonů instalovaných v roce 1926 za faráře Antona Ebnera, jelikož tyto novější zvony byly předmětem válečné rekvizice.<sup>221</sup> Do seznamu památkové ochrany byl kostel zapsán 3. května 1958.<sup>222</sup>

Vlastníkem kostela sv. Petra a Pavla v Bernarticích je římskokatolická farnost v Boru, péči o kostel se ujal Kulturní spolek Bernarticka. Dříve měl kostel výrazný problém se statikou, a tak bylo nutné jej sepnout táhly, aby nedošlo k rozvalení kleneb.<sup>223</sup> „*Za přispění spolku byla Ateliérem Soukup s. r. o. Plzeň vypracována projektová dokumentace na statiku, zajištění fresek a opravu krovů a střechy. Na rekonstrukci památky se postupně vystříдалo několik firem – Střechy Homolka s. r. o. Bor, Bolid – M s. r. o. a další. V letech 2006–2016 proběhly na kostele opravy v celkové částce 3 401 528 Kč. Největší část nákladů (2 820 000 Kč) byla uhrazena z dotací ministerstva kultury.*“<sup>224</sup> V současné době kostel prochází rekonstrukcí střechy, kdy je už z větší části hotová.

Hrobka, která se nalézá před presbytářem, byla po více jak sto letech otevřena 19. dubna 2018. Bylo zjištěno, že v roce 1895, kdy byla hrobka naposledy otevřena, byly vyjmuty zbytky starých rakví a ostatky nově uspořádány. Navíc zde přibyla dóza

<sup>218</sup> PROCHÁZKA, Zdeněk. *Kostel sv. Petra a Pavla v Bernarticích: Stavebně historické zhodnocení*. Městys Stráž, 2018, s. 9–11.

<sup>219</sup> KEJŘOVÁ, Veronika. *Tachovsko krajina mojí duše: Bernartice* [online]. [cit. 2021-6-9]. Dostupné z: <https://www.tachovsko.com/bernartice.html>

<sup>220</sup> *Památkový katalog: Bývalá tvrz* [online]. [cit. 2021-6-9]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/byvala-tvrz-14210036>

<sup>221</sup> PROCHÁZKA, Zdeněk. *Kostel sv. Petra a Pavla v Bernarticích: Stavebně historické zhodnocení*. Městys Stráž, 2018, s. 6–11.

<sup>222</sup> *Památkový katalog: Kostel sv. Petra a Pavla* [online]. [cit. 2021-5-22]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-petra-a-pavla-14210202>

<sup>223</sup> KRČMÁŘ, Luděk a Jan SOUKUP. *Ohrožené kostely: příběhy staveb, které už brzy nemusí být*. [Plzeň]: Dominanty, [2007]. ISBN 978-80-254-4407-8, s. 162.

<sup>224</sup> PROCHÁZKA, Zdeněk. *Kostel sv. Petra a Pavla v Bernarticích: Stavebně historické zhodnocení*. Městys Stráž, 2018, s. 7.

obsahující zápis o bernartickém kostelu, který sepsal tamější farář Julius Glaubrecht v roce 1887. Téhož dubnového dne v roce 2018 byla v hrobce zapálena svíce a pronesena modlitba za zemřelé farářem páterem Martišem.<sup>225</sup>

### 3.9. Kostel sv. Štěpána

**K. ú.:** Jadruž

**Postaven:** 1525

**Sloh:** gotika; renesance; baroko

**Stav:** zničený

Kostel sv. Štěpána, prvomučedníka, se nacházel v blízkosti malé vísky Jadruž, která se nachází západně od Stráže. Stál při nepříliš frekventované cestě do Malých Dvorců. Tento nevelký kostel zmiňují písemné prameny již v roce 1525 v souvislosti s krádeží, ke které došlo v jeho blízkosti.<sup>226</sup> Pravděpodobně vznikl kostel už ve středověku, ačkoli jej nedokládají žádné husitské písemné zdroje.<sup>227</sup> Jednalo se o stavbu ve své podstatě pozdně gotickou a raně renesanční. V šestnáctém století se stala Jadruž i s kostelem majetkem statku Bernartice, který jej do své správy převzal od purkrabiho královského hradu Přimdy.<sup>228</sup>

V roce 1679 realizovala přestavbu kostela Anna Elizabeta Lažanská, která vlastnila bernartické panství ležící asi 6 kilometrů jihovýchodním směrem od Jadruže. Svatyně získala barokní podobu a interiér byl obohacen o zcela nový oltář. Od roku 1732 spravovalo kostel i ves borské panství.<sup>229</sup>

Tato barokní stavba měla podélný půdorys lodi, ke které bylo připojeno z východu obdélné kněžiště, jehož východní stranu ukončovaly tři strany. Na prostřední stranu navazovala nízká sakristie. Krovny nad celým kostelem byly valbové<sup>230</sup> a dle fotografie, která je z roku 1945, byla střecha pokryta eternitem. Z vrcholu střechy nad chórem vystupoval sanktusník, tvořený cibulovou bání zakončenou makovicí, na níž se tyčil latinský kříž. Hrubě omítanou fasádu kostela členilo štukové rámování v nárožích, nad zdánlivým soklem a pod masivní hlavní římsou. Štukem byla také úzce olemována okna

<sup>225</sup> PROCHÁZKA, Zdeněk. *Kostel sv. Petra a Pavla v Bernarticích: Stavebně historické zhodnocení*. Městys Stráž, 2018, s. 14–15.

<sup>226</sup> KOUTEK, Tomáš. *Zapomenuté české kostely: po stopách umírající krásy*. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-553-1, s. 76.

<sup>227</sup> ČECHURA, Martin. *Zaniklé kostely Čech*. Praha: Libri, 2012. ISBN 978-80-7277-507-1, s. 93.

<sup>228</sup> KOUTEK, Tomáš. *Zapomenuté české kostely: po stopách umírající krásy*. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-553-1, s. 76.

<sup>229</sup> Tamtéž

<sup>230</sup> ČECHURA, Martin. *Zaniklé kostely Čech*. Praha: Libri, 2012. ISBN 978-80-7277-507-1, s. 93.

lodi a presbytáře. Na severní i jižní straně kostela se nacházela tři podélná obloukem zakončená okna. Do sakristie vcházelo východní světlo skrze menší pravoúhlé okno. Do kostela se vstupovalo jižním portálem ve střední části lodi. Obdélný portál lemovalo úzce provedené štukování. Pro přístup do sakristie se využíval její jižní portál.<sup>231</sup>

Mobiliář kostela sv. Štěpána měl barokní vzezření. Součástí hlavního oltáře tvořila vyřezávaná oltářní archa, která zřejmě pocházela z přelomu patnáctého a šestnáctého století.<sup>232</sup>

Kostel zachvátil požár způsobený zásahem blesku v roce 1908.<sup>233</sup> Z fotografie je patrné, že došlo k snesení celé střechy. Dále si můžeme povšimnout upravené fasády a nového zastřešení.<sup>234</sup> Opravné práce na kostele skončily v roce 1913.<sup>235</sup> Kostel byl znovu poškozen v roce 1945 při osvobozování americkou armádou. Opravy se kvůli odsunu obyvatel neuskutečnily.<sup>236</sup> O postupně chátrající svatyni nikdo nejevil zájem, a proto byl počátkem šedesátých let dvacátého století srovnán se zemí vojenskou demoliční četou, která před tím zhotovila několik fotografií.<sup>237</sup>

Pozůstatkem kostela je již pouze zarostlá hromada sutí, ze které ční zbytky zdiva. Pozemek patří Státnímu pozemkovému úřadu.<sup>238</sup>

---

<sup>231</sup> Fotodokumentace dostupná z VALENČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: Kostel sv. Štěpána* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z:

<http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=13801>

<sup>232</sup> ČECHURA, Martin. *Zaniklé kostely Čech*. Praha: Libri, 2012. ISBN 978-80-7277-507-1, s. 93.

<sup>233</sup> KRČMÁŘ, Luděk, Zdeněk PROCHÁZKA a Jan SOUKUP. *Zničené kostely*. V Domažlicích: Nakladatelství Českého lesa, 2004. Průvodce historií západních Čech. ISBN 80-86125-46-7, s. 153.

<sup>234</sup> Fotodokumentace dostupná z VALENČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: Kostel sv. Štěpána* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z:

<http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=13801>

<sup>235</sup> KRČMÁŘ, Luděk, Zdeněk PROCHÁZKA a Jan SOUKUP. *Zničené kostely*. V Domažlicích: Nakladatelství Českého lesa, 2004. Průvodce historií západních Čech. ISBN 80-86125-46-7, s. 153.

<sup>236</sup> ČECHURA, Martin. *Zaniklé kostely Čech*. Praha: Libri, 2012. ISBN 978-80-7277-507-1, s. 93.

<sup>237</sup> KRČMÁŘ, Luděk, Zdeněk PROCHÁZKA a Jan SOUKUP. *Zničené kostely*. V Domažlicích: Nakladatelství Českého lesa, 2004. Průvodce historií západních Čech. ISBN 80-86125-46-7, s. 153.

<sup>238</sup> ČECHURA, Martin. *Zaniklé kostely Čech*. Praha: Libri, 2012. ISBN 978-80-7277-507-1, s. 93.

### 3.10. Kaple sv. Anny

**K. ú.:** Olešná

**Postaven:** 1884–1886

**Sloh:** novorománský

**Rejst. č.:** ÚSKP 104012

**Vlastník:** soukromý vlastník – Prokop Šícha z Prahy

**Stav:** položřícený

Ve vsi Olešná, která se nachází pět kilometrů jihovýchodně od Stráže<sup>239</sup>, stojí novorománská kaple sv. Anny, která je dílem českého architekta Antonína Viktora Barvitia<sup>240</sup>, autora kostela sv. Václava v Praze na Smíchově<sup>241</sup>. Svatyni nechala v letech 1884–1886 vybudovat kníže Löwenstein na místě, kde dříve stála stará zámecká kaple v bývalém zámeckém areálu<sup>242</sup>, který v roce 1788 vyhořel<sup>243</sup>. Kaple má v porovnání s jinými kaplemi neobvyklou velikost, avšak navzdory tomu nikdy neměla sloužit jako farní kostel. Sloužila k soukromým bohoslužbám a modlitbám Löwensteinů a měla být pro další generace připomínkou tohoto významného rodu.<sup>244</sup> K vysvěcení kaple došlo 26. 7. 1886.<sup>245</sup>

Půdorys rozměrné lodi kaple sv. Anny je obdélný a na loď navazuje užší kněžiště s apsidou. Ze západního průčelí vystupuje nízká předsíň obdélného tvaru. Střecha nyní prochází rekonstrukcí, ale původní břidlicová krytina pokrývala sedlový krov nad lodí, presbytářem a předsíní. Apsida nesla kuželový krov. Střešní vikýře byly oplechované. Ve středu střechy dominuje mnohoúhelný sanktusník s vysokou stříškou v podobě jehlanu. Na bocích lodi vystupují nad střechu trojúhelné štíty nad mírnými rizality. Trojúhelné štíty se nachází i na západní a východní straně. Obvodové omítané zdivo je tvořeno z cihel. Fasádu nad malým soklem zdobí pásová bosáž, vnější stěny člení podokenní římsa a hlavní římsa

<sup>239</sup> PRÁŠIL, Petr. *Mikroregion Borsko*. Hostivice. ISBN 978-80-86914-07-7.

<sup>240</sup> KRČMÁŘ, Luděk a Jan SOUKUP. *Ohrožené kostely: příběhy staveb, které už brzy nemusí být*. [Plzeň]: Dominanty, [2007]. ISBN 978-80-254-4407-8, s. 166.

<sup>241</sup> *Kostely CZ: sv. Anna* [online]. [cit. 2021-5-24]. Dostupné z: <http://kostelycz.mozello.cz/plzensky-kraj/tachovsko/olesna/>

<sup>242</sup> KRČMÁŘ, Luděk a Jan SOUKUP. *Ohrožené kostely: příběhy staveb, které už brzy nemusí být*. [Plzeň]: Dominanty, [2007]. ISBN 978-80-254-4407-8, s. 166.

<sup>243</sup> PROCHÁZKA, Zdeněk. *Stříbrsko a Borsko: MieserundHaider Region (Westböhmen)*. Přeložil Winfried BAUMANN. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1995. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901122-9-3, s. 56.

<sup>244</sup> ZEMANČÍKOVÁ, Alena. *MujRozhlas: Kaple svaté Anny v Olešné, zapomenuté dílo slavného architekta* [online]. In: . 16.6.2020 [cit. 2021-5-29]. Dostupné z: <https://www.mujirozhlas.cz/vylety-s-vltavou/kaple-svate-anny-v-olesne-zapomenute-dilo-slavneho-architekta>

<sup>245</sup> *Památkový katalog: Kaple sv. Anny* [online]. [cit. 2021-5-24]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kaple-sv-anny-15195023>



je doplněna linií obloučkového vlysu v části presbytáře a na štítech. Při nárožích kaple a rizalitů jsou vystaveny zděné opěráky. Stěny lodě kaple jsou osazeny šesti obdélnými polokruhovými okny, přičemž okna rizalitů jsou širší, dělená sloupkem a kružbou. Na západní straně je stejné okno jako v rizalitech, jen je o něco menší. Presbytář osvětlují tři vysoká polokruhová okna. Oba štíty nad rizality zdobí slepá okna ve tvaru kruhu, která jsou lemována bosovanou šambránou. Do předsíně zaklenuté polokruhem se vchází kazetovými, dvoukřídlými, dřevěnými dveřmi, které se zachovaly v původní podobě.<sup>246</sup> Terénním šetřením se zjistilo, že nad překladem portálu je zabudované malé půlkruhové okno.<sup>247</sup> V trojúhelníkovém štítu předsíně se nalézá slepé čtyřlísté okno.<sup>248</sup> Poznatkem přímo z terénu je také to, že do severní části apsidy presbytáře je nad soklem prolomen obdélný portál.<sup>249</sup>

V kapli se nachází jen několik položek z původního mobiliáře, můžeme zde spatřit původní lavice, zbytky oltáře i zpovědnice a také část malých varhan.<sup>250</sup>

Kaple stojí v bývalém zámeckém areálu, kde žil rod Löwensteinů, který se po té, co zámek vyhořel, přestěhoval do Boru. Po přesídlení nechali v Olešné postavit velké stáje pro koně.<sup>251</sup> V bývalém areálu se zachovala zchátralá barokní sýpka a panský dům vybudovaný v roce 1788 majitelkou panství Josefínou Löwenstein-Wertheim<sup>252</sup>, která se nechtěla přestěhovat do Boru<sup>253</sup>. Poslední připomínkou zámku na tomto místě je sedmi metrový pilíř a kusy zdiva.<sup>254</sup>

Duchovní život kostela byl ukončen bohoslužbou 28. července 1946. Od té doby o kapli nebyl projeven žádný zájem a začala chátrat. Zastupitelstvo městysu Stráž odmítlo

---

<sup>246</sup> *Památkový katalog: Kaple sv. Anny* [online]. [cit. 2021-5-24]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kaple-sv-anny-15195023>

<sup>247</sup> Informace získané autorkou práce pomocí metody terénního průzkumu

<sup>248</sup> *Památkový katalog: Kaple sv. Anny* [online]. [cit. 2021-5-24]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kaple-sv-anny-15195023>

<sup>249</sup> Informace získané autorkou práce pomocí metody terénního průzkumu

<sup>250</sup> ZEMANČÍKOVÁ, Alena. *MujRozhlas: Kaple svaté Anny v Olešné, zapomenuté dílo slavného architekta* [online]. In: . 16.6.2020 [cit. 2021-5-29]. Dostupné z: <https://www.mujrozhlaz.cz/vylety-s-vltavou/kaple-svate-anny-v-olesne-zapomenute-dilo-slavneho-architekta>

<sup>251</sup> Tamtéž

<sup>252</sup> *Městys Stráž: Olešná* [online]. 13. 6. 2012 [cit. 2021-5-25]. Dostupné z: <https://www.obecstraz.cz/index.php/olena>

<sup>253</sup> ZEMANČÍKOVÁ, Alena. *MujRozhlas: Kaple svaté Anny v Olešné, zapomenuté dílo slavného architekta* [online]. In: . 16. 6. 2020 [cit. 2021-5-29]. Dostupné z: <https://www.mujrozhlaz.cz/vylety-s-vltavou/kaple-svate-anny-v-olesne-zapomenute-dilo-slavneho-architekta>

<sup>254</sup> *Městys Stráž: Olešná* [online]. 13. 6. 2012 [cit. 2021-5-25]. Dostupné z: <https://www.obecstraz.cz/index.php/olena>

v roce 2008 převzít kapli sv. Anny do své správy.<sup>255</sup> Památkově chráněnou se kaple stala 11. srpna 2010.<sup>256</sup>

„V roce 2019 koupil kapli za symbolickou cenu student a bývalý člen Česko-německého fóra mládeže Prokop Šícha, který organizuje víkendové workcampy na její záchranu. Podařilo se už obnovit první třetinu střechy a vykácet 50 stromů v okolí kaple a dalších 20, které rostly na střeše.“<sup>257</sup> V roce 2020 přispělo Ministerstvo kultury šesti set padesáti tisíci korunami na střechu kaple. Na potřebný podíl k získání této dotace se složila obec, majitel a jeho přátelé. Z tohoto financování se podařilo dobrovolníkům opravit jen část střechy, zbylá část střechy je zatím zakryta plachtou a na její dokončení se snaží majitel získat dotaci půl milionu korun od Plzeňského kraje. Na letošní rok se podařilo vyjednat od Česko-německého fondu budoucnosti dotaci ve výši dvě stě tisíc korun, která bude dle slov majitele využita jako podíl k získání dotací z Programu záchrany architektonického dědictví Ministerstva kultury. Celkovou částku na opravu střechy majitel odhaduje na dva a půl až tři miliony korun.<sup>258</sup>

Majitel v kapli pořádá workcampy každý třetí víkend v měsíci. Květnový workcamp organizovalo Česko-německé fórum mládeže, kdy se sešlo dohromady dvacet dobrovolníků. Vizí do budoucna je pořádat v kapli kulturní a tvůrčí pobyty a také svatby. Již v loňském roce se konalo na tomto místě osm akcí v podobě divadelních představení a koncertů.<sup>259</sup>

---

<sup>255</sup> VALENČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: Kaple sv. Anny* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6020>

<sup>256</sup> *Památkový katalog: Kaple sv. Anny* [online]. [cit. 2021-5-24]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kaple-sv-anny-15195023>

<sup>257</sup> ČTK / DUZBABOVÁ, Zuzana. *Plzeňská drbna: Skupina mladých nadšenců z Česka a Německa opravuje zdevastovaný kostel sv. Anny* [online]. 17. 5. 2021 [cit. 2021-5-25]. Dostupné z: <https://plzenska.drba.cz/z-kraje/tachovsko/5843-skupina-mladych-nadsencu-z-ceska-a-nemecka-opravuje-zdevastovany-kostel-v-olesne-na-tachovsku.html>

<sup>258</sup> ČTK / DUZBABOVÁ, Zuzana. *Plzeňská drbna: Skupina mladých nadšenců z Česka a Německa opravuje zdevastovaný kostel sv. Anny* [online]. 17. 5. 2021 [cit. 2021-5-25]. Dostupné z: <https://plzenska.drba.cz/z-kraje/tachovsko/5843-skupina-mladych-nadsencu-z-ceska-a-nemecka-opravuje-zdevastovany-kostel-v-olesne-na-tachovsku.html>

<sup>259</sup> Tamtéž

### 3.11. Kaple Panny Marie Bolestné

**K. ú.:** Třemešné

**Postaven:** 1660–1663

**Sloh:** baroko

**Stav:** zničený

Kaple Panny Marie Bolestné, německy Hurberkirche, byla vystavena v roce 1871 jižně za chodskou vesnicí Třemešné na návrší Hurberhügel.<sup>260</sup> Na tomto místě předtím stála menší poutní kaple. Kaple se nacházela uprostřed malého lesíku a pod ním vedla železnice. V době výstavby kaple spadala obec pod správu Horšovského Týna<sup>261</sup> a cena stavby tenkrát činila tisíc zlatých, což v té době byl značný obnos.<sup>262</sup>

Kaple zaujímal podélnou dispozici s půlkruhovým kněžištěm tvořící východní část. K severní straně presbyteria se připojovala mohutná hranolová dvoupatrová věž. Valbové krovy kaple byly vysoké<sup>263</sup> a pokryté šindeli<sup>264</sup>. Střecha věže začínala jako jehlan, na který navazovala cibulová bání, z níž vystupovala hrotnice zakončena makovicí s dvojitým křížem.<sup>265</sup> Dle fotografie se zdá, že byla kaple hrubě omítnuta a okna se vstupním portálem zvýrazňovalo úzké ploché štukování. Kněžiště kaple osvětlovalo malé kruhové okno. Jižní stěna svatyně obsahovala dvě velká podélná půlkruhem zakončená okna a jedno menší stejného typu v západní části. Severní stěna byla osazena dvěma okny, která byla totožná s okny na protější straně. Na místě, kde by pro zachování symetrie mělo být druhé velké půlkruhové okno, přiléhala věž, jejíž přízemí a první patro mělo na jižní straně stejná velká půlkruhová okna. Druhé patro věže osvětlovala okna ze všech stran kromě jižní strany. Věž byla přístupná jak z východního, tak ze západního portálu.<sup>266</sup> Do lodi kaple se vcházelo obdélným portálem v západní části jižní stěny.<sup>267</sup>

---

<sup>260</sup> *Obec Třemešné: Kostelík Panny Marie v Třemešném* [online]. [cit. 2021-5-20]. Dostupné z: <https://www.obectremesne.cz/pro-turisty/kostelik-panny-marie-v-tremesnem/>

<sup>261</sup> BAXA, Václav, Markéta NOVOTNÁ a Petr PRÁŠIL. *Přimsko a Borsko na starých pohlednicích: Pfraumberg und Haid und Umgebung in alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Knihy se starými pohlednicemi. ISBN 978-80-86914-57-2, s. 232–236.

<sup>262</sup> *Obec Třemešné: Kostelík Panny Marie v Třemešném* [online]. [cit. 2021-5-20]. Dostupné z: <https://www.obectremesne.cz/pro-turisty/kostelik-panny-marie-v-tremesnem/>

<sup>263</sup> ČECHURA, Martin. *Zaniklé kostely Čech*. Praha: Libri, 2012. ISBN 978-80-7277-507-1, s. 272.

<sup>264</sup> *Obec Třemešné: Kostelík Panny Marie v Třemešném* [online]. [cit. 2021-5-20]. Dostupné z: <https://www.obectremesne.cz/pro-turisty/kostelik-panny-marie-v-tremesnem/>

<sup>265</sup> ČECHURA, Martin. *Zaniklé kostely Čech*. Praha: Libri, 2012. ISBN 978-80-7277-507-1, s. 272.

<sup>266</sup> Fotodokumentace dostupná z VALENČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: kaple Panny Marie Bolestné* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z:

<http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=13930>

<sup>267</sup> ČECHURA, Martin. *Zaniklé kostely Čech*. Praha: Libri, 2012. ISBN 978-80-7277-507-1, s. 272.

Vnitřní prostory kaple byly vydlážděny cihlami a kamennými deskami v chodbě uprostřed. Při vstupu se po pravé straně točily schody vedoucí na kruchtu stojící na dvou dřevěných sloupech. Na kůru stály varhany. V lodním úseku byly položeny dvě řady lavic ze dřeva. Hlavní oltář zdobila pozdně gotická socha Panny Marie Bolestné, které byla kaple zasvěcena. Po pravé straně hlavního oltáře byl ještě postranní oltář. Do sakristie umístěné v přízemí věže vedl vchod z levé strany kůru. Zvonové patro věže ukrývalo dvojici zvonů.<sup>268</sup>

Na chátrání kaple se nejvíce podepsal po roce 1945 odsun tehdejšího německého obyvatelstva.<sup>269</sup> V roce 1960 se obec stala součástí okresu Tachov.<sup>270</sup> Pod památkovou ochranou byla kaple až do 13. února 1980.<sup>271</sup> Dle fotografie pořízené v roce 1984 Národním památkovým ústavem z Plzně lze doložit částečně zborcený profil věže. Některé zdroje uvádí, že demolice kaple proběhla již v roce 1982, ale výše zmíněná fotografie tuto informaci vyvrací.<sup>272</sup> Pravděpodobným rokem zbourání kaple je rok 1986.<sup>273</sup>

„V roce 2013 byl za podpory Programu přeshraniční spolupráce Cíl 3 ČR – Svobodný stát Bavorsko 2007–2013, Dispoziční fond, realizován projekt „Znovuobnovení zaniklého kostelíka Panny Marie - připomenutí společné historie“. Cílem tohoto projektu bylo odkrytí základů a podlahy zaniklého kostelíka Panny Marie v Třemešném a zvýraznit obvod kostelíka pro připomenutí, že v Třemešném také kdysi stával kostelík, kde scházeli se ke společným bohoslužbám lidé z Třemešného a Bezděkova...“ Tento záchranný projekt byl dotován z Evropského fondu pro regionální rozvoj EU.<sup>274</sup> Obvodové zdivo v současné době dosahuje až do výše jednoho metru. Areál kaple prošel úpravami.<sup>275</sup> Místo, které je vzpomínkou na kapli Panny Marie Bolestné, slouží jako prostor pro společná setkávání rodáků.

---

<sup>268</sup> Obec Třemešné: *Kostelík Panny Marie v Třemešném* [online]. [cit. 2021-5-20]. Dostupné z:

<https://www.obectremesne.cz/pro-turisty/kostelik-panny-marie-v-tremesnem/>

<sup>269</sup> VALEŇČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: kaple Panny Marie Bolestné* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=13930>.

<sup>270</sup> BAXA, Václav, Markéta NOVOTNÁ a Petr PRÁŠIL. *Přimsko a Borsko na starých pohlednicích: Pfraumberg und Haid und Umgebung in alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Knihy se starými pohlednicemi. ISBN 978-80-86914-57-2, s. 232–236.

<sup>271</sup> VALEŇČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: kaple Panny Marie Bolestné* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=13930>.

<sup>272</sup> Fotodokumentace dostupná z VALEŇČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: kaple Panny Marie Bolestné* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=13930>

<sup>273</sup> ČECHURA, Martin. *Zaniklé kostely Čech*. Praha: Libri, 2012. ISBN 978-80-7277-507-1, s. 272.

<sup>274</sup> Obec Třemešné: *Kostelík Panny Marie v Třemešném* [online]. [cit. 2021-5-20]. Dostupné z:

<https://www.obectremesne.cz/pro-turisty/kostelik-panny-marie-v-tremesnem/>

<sup>275</sup> VALEŇČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: kaple Panny Marie Bolestné* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=13930>

### 3.12. Kostel sv. Anny

**K. ú.:** Pořejov

**Postaven:** 1660–1663

**Sloh:** rané baroko; pozdní baroko

**Rejst. č.:** ÚSKP 12420/4-4840

**Vlastník:** Soukromý vlastník – Blond Breeding, s.r.o. z Žebráků

**Stav:** položřícený

Kostel sv. Anny se nachází nedaleko od již zaniklé obce Pořejov, který leží přibližně šest kilometrů jižním směrem od Tachova. Kostel stojí na návrší, odkud je velmi dobrý výhled do okolí.<sup>276</sup> Majitelka Pořejova Veronika Kateřina Alsterlová nechala v letech 1660–1663 vystavit nový raně barokní kostel na místě, kde stála dřevěná svatyně, která je poprvé zmiňována v roce 1658 v matrikách zemřelých. Tímto činem projevila vděk za své uzdravení.<sup>277</sup> Architektem svatyně byl pravděpodobně Martin Allio z Loewenthalu. K vysvěcení kostela došlo až v roce 1673.<sup>278</sup> O kostel se starali poustevníci, kteří žili v poustevně přímo u vstupu do areálu. Za josefínských reforem byl kostel v roce 1786 uzavřen.<sup>279</sup>

První přestavbou prošel kostel ve dvacátých letech osmnáctého století, kdy byly připojeny dvě kaple po stranách presbytáře. V této době vlastnil statek i s kostelem hrabě František Ignác von Wunschitz.<sup>280</sup> Podle informací z památkového katalogu byla k lodi dodatečně připojena sakristie podle omítky ve spárách. Stejně tak se údajně předsíň stala součástí stavby až v roce 1779, což dokládala rytina letopočtu nad již nedochovaným portálem.<sup>281</sup>

Jedná se o jednolodní obdélný kostel orientovaný svým průčelím na západ a ve východní části lodi se nachází pravoúhlý presbytář, na který ze severní a jižní strany navazují kaple, které mají oratoře ve svých patrech. Do kaplí se vcházelo jak z vnitřku, tak zvenku a do oratoří se vystupovalo po předložených schodech. Sakristie s čtvercovým

<sup>276</sup> KRČMÁŘ, Luděk a Jan SOUKUP. *Ohrožené kostely: příběhy staveb, které už brzy nemusí být*. [Plzeň]: Dominanty, [2007]. ISBN 978-80-254-4407-8, s. 89.

<sup>277</sup> PROCHÁZKA, Zdeněk. *Český les - Tachovsko*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1994. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901122-2-6, s. 63–64.

<sup>278</sup> VALENČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: kostel sv. Anny* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6222>.

<sup>279</sup> KRČMÁŘ, Luděk a Jan SOUKUP. *Ohrožené kostely: příběhy staveb, které už brzy nemusí být*. [Plzeň]: Dominanty, [2007]. ISBN 978-80-254-4407-8, s. 89.

<sup>280</sup> PROCHÁZKA, Zdeněk. *Putování po zaniklých místech Českého lesa*. V Domažlicích: Nakladatelství Českého lesa, 2011. ISBN 978-80-87316-16-0, s. 210.

<sup>281</sup> VALENČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: kostel sv. Anny* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6222>.

půdorysem byla přistavěna k východní straně lodi a před západním průčelím kostela předstupovala čtvercová předsíň. Krov střechy byl valbový, pokrytý latěmi se šindeli a na nich byl položen eternit. Korunní římsa byla vytvořena z cihel. Na jižní a západní straně lodi se vcházelo portály, nad kterými vyčnívala vodorovná nadpraží. Ostění těchto vchodů se vytvořila ze žuly. Západní portál později z vnějšku zakryla nově přistavěná předsíň. Do vnitřních prostor lodi procházelo světlo skrze šest půlkruhem zaklenutých obdélných oken. Boční stěny presbytáře obsahovaly stejná okna. Po dostavbě sakristie bylo okno na východní straně zrušeno. Do fasády na jihu byla zabudována kamenná pamětní deska.<sup>282</sup>

Z vybavení interiéru se dochovalo velmi cenné sousoší Poslední večere Páně, které zhotovil Johann Rumpler starší z Tachova kolem roku 1870. Sousoší v životní velikosti, které stalo 335 zlatých, nechal vyřezat Johann Mayer z Bažantova. Ještě v padesátých letech dvacátého století jej bylo možno vidět v pravé boční kapli. Johann Rumpler starší také zhotovil Olivetu a Bičování Krista zdobící levou boční kapli.<sup>283</sup> Před vandalismem bulharských přistěhovalců bylo zachráněno pouze cenné sousoší Poslední večere Páně, které bylo umístěno do Muzea Českého lesa v Tachově. Ostatní zařízení interiéru bylo rozkradeno či zničeno.<sup>284</sup>

Součástí areálu kostela sv. Anny je hřbitov, který obezdívá zbytková kamenná hradba. Sochař z Tachova, Josef Dobner, vytvořil čtrnáct bronzových plastik křížové cesty, které byly umístěny v roce 1933 na hřbitovní zeď. Těmto sochám se dostalo velkého uznání i na výstavě ve Vídni. Nyní na zídce hřbitova zůstaly jen kamenné rámy. O hřbitov se dlouhá léta nikdo nestaral, a tak zarostl.<sup>285</sup>

V letech 1808 okolní obce na své náklady zorganizovaly opravu. O rok později střechu kostela poškodil blesk a v roce 1811 byl nově vysvěcen a využíván k bohoslužbám.<sup>286</sup> Zcela opuštěný se stal až v roce 1948, kdy obec opustilo posledních pět německých rodin s farářem. Na počátku osmdesátých let kostel občasně využívali vojáci jako svou pozorovatelnu.<sup>287</sup> V roce 1983 vypukl požár.<sup>288</sup>

---

<sup>282</sup> VALENČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: kostel sv. Anny* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6222>.

<sup>283</sup> PROCHÁZKA, Zdeněk. *Putování po zaniklých místech Českého lesa*. V Domažlicích: Nakladatelství Českého lesa, 2011. ISBN 978-80-87316-16-0, s. 210.

<sup>284</sup> VALENČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: kostel sv. Anny* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6222>.

<sup>285</sup> Tamtéž

<sup>286</sup> KRČMÁŘ, Luděk a Jan SOUKUP. *Ohrožené kostely: příběhy staveb, které už brzy nemusí být*. [Plzeň]: Dominanty, [2007]. ISBN 978-80-254-4407-8, s. 89.

<sup>287</sup> PROCHÁZKA, Zdeněk. *Putování po zaniklých místech Českého lesa*. V Domažlicích: Nakladatelství Českého lesa, 2011. ISBN 978-80-87316-16-0, s. 205-206.

V současnosti se kostel nachází v havarijním stavu a hrozí zřícení.<sup>289</sup> Z původního zastřešení lodě kostela zbylo již jen torzo krovu a část krytiny. Sakristie, předsíň a obě kaple už nejsou pokryty střechou a obsahují pouze obvodové zdivo. Vnější stěny kostela jsou omítnuty jen z části. Lze vidět ještě zachovanou cihelnou hlavní římsu.<sup>290</sup> Vstupní dveře jsou uzavřeny mříží a nad vchodem je umístěna výstražná cedule, která upozorňuje na zákaz vstupu a možné zřícení. Uvnitř lodi lze spatřit oblouk. Jinak je interiér plný suti a zřícených trámů ze střechy.<sup>291</sup> Celý objekt je vystaven napospas přírodě.

Kostel sv. Anny v Pořejově je předmětem památkové ochrany od 17. 2. 1993. Majitelem je soukromý vlastník Blond Breeding, s.r.o. z Žebráků.<sup>292</sup> Nezdá se, že by byla projevena snaha o zachování této památky.

---

<sup>288</sup> *Památkový katalog: Kostel sv. Anny* [online]. [cit. 2021-5-16]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-anny-15084469>

<sup>289</sup> KRČMÁŘ, Luděk a Jan SOUKUP. *Ohrožené kostely: příběhy staveb, které už brzy nemusí být*. [Plzeň]: Dominanty, [2007]. ISBN 978-80-254-4407-8, s. 89.

<sup>290</sup> *Památkový katalog: Kostel sv. Anny* [online]. [cit. 2021-5-16]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-anny-15084469>

<sup>291</sup> KOUTEK, Tomáš. *Zapomenuté české kostely: po stopách umírající krásy*. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-553-1, s. 88.

<sup>292</sup> *Památkový katalog: Kostel sv. Anny* [online]. [cit. 2021-5-16]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-anny-15084469>

## Závěr

Ve své práci se zabývám ohroženými a zaniklými kostely a kaplemi v Mikroregionu Borsko, což je dobrovolný svazek obcí, které do něj vstoupily, aby rozvíjely turistický ruch a spolupráci s partnerským městem Pleystein. Seznamuji čtenáře s pojmy kostel a kaple, jejich funkcemi, typologií a patrony. Představuji a stručně popisuji oblast, ve které se nachází sledované kostely a kaple, které dále podrobně popisují od jejich vzniku až po současnost.

Výzkumným cílem práce bylo vyhodnotit spojitost mezi druhem vlastnictví a současným stavem památky. Následně ověřit stanovenou hypotézu, že kostely a kaple spravované církví se nachází v lepším stavu, než ty v majetku soukromého vlastníka nebo spolku.

Na základě stanovené typologie a provedení terénního výzkumu jsem vyhodnotila současný stav zkoumaných kostelů a kaplí. Zastoupení jednotlivých typů v posuzované lokalitě ukazuje graf<sup>293</sup>.

Výzkumný vzorek tvoří deset kostelů a dvě kaple, přičemž tři z nich nelze dále zkoumat, neboť jsou již zcela zničeny. Prvním zničeným byl kostel sv. Štěpána v Jadruži, zbořený počátkem šedesátých let 20. století vojenskou demoliční četou, protože byl silně poškozený. Druhým zničeným kostelem byl kostel sv. Wolfganga v Boru, jehož demolice proběhla v roce 1968, neboť nebyl již využíván a překážel v rozvoji infrastruktury obce. Obyvatelé tehdy ani netušili, že demolovaná budova dříve sloužila jako kostel, protože od Josefských reforem byla využívána pouze jako sýpka. Někdy v osmdesátých letech 20. století byla zničena také kaple Panny Marie Bolestné v Třemešné, opět z důvodu značného poškození a narušení statiky. Všechny tři stavby byly zbořeny v době komunismu, kdy byly tyto památky odstraňovány pod záminkou ochrany zdraví kvůli jejich špatnému stavu.

Vlastnictví ohrožených kostelů a kaplí v Mikroregionu Borsko jsem si pro účely své práce rozdělila do tří skupin. Nejvíce těchto kostelů a kaplí vlastní Římskokatolická církev (4), dále pak spolky (3) a nejméně jich patří soukromým vlastníkům (2).

Římskokatolická církev je zastoupena farnostmi v Boru a v Tachově. Borská farnost vlastní kostel sv. Martina v Damnově, kostel sv. Mikuláše v Holostřevěch a kostel sv. Petra a Pavla v Bernarticích. Tachovská farnost vlastní kostel Nejsvětější Trojice v Novém Sedlišti. Kostel sv. Martina v Damnově prošel rekonstrukcí, při které byl nově

---

<sup>293</sup> viz Příloha 13.



zastřešen, a v blízké době se plánují opravy věže. Pro zlepšení stavu kostela bych doporučila vyřešit problém s jeho vlhkostí a opravit popraskané klenby. Kostel sv. Mikuláše v Holostřevěch je v pronájmu Komunity Noe, která o něj pečuje a zorganizovala celkovou rekonstrukci střechy věže. Dále by kostel potřeboval opravit i střechu nad lodí, presbytářem a sakristií. Kostel sv. Petra a Pavla v Bernarticích v současné době prochází rekonstrukcí střechy, kterou organizuje místní Kulturní spolek Bernarticka. Poslední zkoumaný kostel Římskokatolické církve je kostel Nejsvětější Trojice v Novém Sedlišti, který je pronajat od roku 2017 spolku Omnium. Než došlo k pronájmu, kostel prošel celkovou rekonstrukcí střechy, obnovou dvou oken a dozděním obvodového zdiva sakristie. Kostel by si dle mého doporučení zasloužil opravu korunní římsy a novou fasádu.

Ve vlastnictví spolků jsou tři kostely. Spolek Omnium z. s. vlastní dva z nich, kostel Navštívení Panny Marie v Nových Dmcích a kostel sv. Ducha ve Stráži. Kostel Navštívení Panny Marie získal spolek v době jeho havarijního stavu, přičemž byly odstraněny zbytky původní střechy kostela a opravena sakristie včetně střechy. Do budoucna se plánuje nové zastřešení kostela. Kostel sv. Ducha předala Římskokatolická církev spolku Omnium v roce 2019 po celkové rekonstrukci střechy, po opravě dřevěné stříšky nad pramenem a s novými okny v západních nárožích. Ve vlastnictví spolku jsou výše zmíněné kostely poměrně krátkou dobu a tak se teprve časem uvidí, jaký dopad bude na kostely mít jeho péče. Vzhledem k množství úspěšných projektů spolku věřím, že se mu podaří navrátit kostely do dobrého stavu. Druhým spolkem je Občanské sdružení Zvon, od roku 2008 spravuje kostel sv. Apolónie, který leží v katastrálním území obcí Málkov a Nová Ves. Kostel prošel rekonstrukcí obvodového zdiva a částečně byla opravena i věžička. Dále se počítá s kompletní opravou střechy, oken, portálů a omítky. Interiér se v blízké budoucnosti nebude významně renovovat. Zatímco církev opravuje kostely a kaple hlavně za účelem pořádání bohoslužeb, spolky obnovují sakrální stavby, aby tyto památky prezentovaly turistům, zájemcům o historii a pořádaly kulturní akce.

V soukromém vlastnictví se nachází kostel sv. Anny v Pořejově a kaple sv. Anny v Olešné. Kapli sv. Anny vlastní Prokop Šícha z Prahy, kterému se během dvou let podařilo zbavit kostel a jeho areál nežádoucích náletových dřevin, opravit část střechy a dále shání finanční prostředky na dokončení střechy a další potřebné opravy. Majitel chce v kostele pořádat svatby, koncerty a jiné kulturní akce ve spojitosti s činností nedaleké fary, kterou také vlastní. Kostel sv. Anny patří vlastníkovi Blond Breeding, s.r.o. z Žebráků, o kterém se mi nepodařilo sehnat téměř žádné informace. Podle sdělení od

starousedlíků z obce Hošťka nejeví majitel snahu o záchranu kostela. Ten je v polozříceném stavu, a pokud nezačne jeho oprava v nejbližších letech, dojde k úplnému zničení.

Protože výzkumný soubor zahrnuje malé množství zkoumaných svatyní, nemohu ze získaných informací vyvodit obecný závěr a ověřit tak stanovenou hypotézu. Všichni vlastníci až na jednoho mají zájem své kostely a kaple opravovat a udržovat, avšak na opravy nedostávají dostatečné množství finančních prostředků. Finance jsou nejčastěji poskytovány formou dotací Ministerstva kultury, z Evropské unie, z rozpočtu obcí a ze sbírek.

Díky psaní této bakalářské práce jsem získala velký přehled o církevních památkách v Mikroregionu Borsko, historii regionu, sakrální architektuře, restaurování historických památek a o jejich vlastnících.

Pro tvorbu práce považuji za velmi přínosná setkání s kastelánkou zámku Bor Ing. Galinou Mariannou Kortanovou, s majitelem kaple sv. Anny v Olešné p. Prokopem Šíchou, s předsedou Kulturního spolku Bernarticka Václavem Pintou a s obyvateli příslušných obcí. Všem děkuji za spolupráci.

## Resumé

Bakalářská práce se zabývá ohroženými a zaniklými kostely v současnosti v okolí města Boru. Město Bor je součástí osmi obcí tvořících Mikroregion Borsko. Cílem práce bylo zjistit spojitost mezi druhem vlastnictví a stavem spravovaných kostelů a kaplí. Za tímto účelem byla využita metoda shromažďování a porovnávání odborných zdrojů a metoda terénního průzkumu. Práci člením na dvě hlavní části, a to teoretickou a praktickou.

V teoretické části obecně charakterizují sakrální stavby. Vymezuji pojmy kostel a kaple, objasňuji jejich funkce, uvádím typologii staveb podle jejich současného stavu a představuji patrony jednotlivých kostelů a kaplí.

Praktickou část rozdělují na dvě kapitoly. V první kapitole charakterizují Mikroregion Borsko a stručně uvádím základní informace o všech jeho spádových obcích. V druhé kapitole u zkoumaných kostelů popisují polohu, nejstarší historii, přestavby, exteriéry, interiéry, areály, novodobou historii, rekonstrukce, současný stav, vlastnictví, využití a podporu.

V závěru vyhodnocuji současný stav kostelů a kaplí. Z dvanácti posuzovaných staveb jsou tři zcela zničené, dva torzální, dva polozřícené a pět poškozených. Z devíti stále stojících kostelů a kaplí vlastní čtyři Římskokatolická církev, tři patří spolkům a dva mají soukromého majitele.

V této práci se z důvodu malého výzkumného vzorku nepotvrdila hypotéza, že kostely a kaple spravuje církev lépe, než soukromí vlastníci nebo spolky. O kostely a kaple pečují všichni vlastníci vyjma jednoho. Na opravy a údržby se majitelům těžko shánějí finance, jejichž hlavním zdrojem jsou sbírky nebo dotace poskytované Ministerstvem kultury či Evropskou unií.

K práci přikládám jako přílohu samostatné listy obsahující stručný přehled vybraných kostelů a kaplí, doplněný o mapy a vlastní fotodokumentaci.

## Resumé

The bachelor's thesis deals with currently endangered and extinct churches in the vicinity of the town of Bor. The town of Bor is a part of the eight municipalities that form the so-called Microregion Borsko. The aim of the work was to determine the connection between the type of ownership and the state of managed churches and chapels. For this purpose, there have been used two crucial methods, the method of collecting and comparing professional resources and the method of field research. I divide the work into two main parts, theoretical and practical. In the theoretical part, I characterize sacral buildings in general. I define the terms church and chapel, explain their functions, present the typology of buildings according to their current state and introduce the patrons of individual churches and chapels. I have divided the practical part into two chapters. In the first chapter, I describe the Borsko Microregion and briefly present basic information about all its subareas. In the second chapter, I describe the location of the examined churches, their oldest history, reconstructions, exteriors, interiors, areas, modern history, reconstruction, current state, ownership, use and support. In conclusion, I evaluate the current state of churches and chapels. Out of the twelve assessed structures, three are completely destroyed, two torsional, two half-destroyed and five damaged. Speaking of the nine still standing churches and chapels, four are owned by the Roman Catholic Church, three belong to associations and two have a private owner. Due to a small research sample, the hypothesis that churches and chapels are better managed by the church, in comparison to the private owners and associations, was not confirmed by this work. The churches and chapels in questions are cared for by all but one owner. It is difficult for owners to find funding for repairs and maintenance, the source of which are collections or subsidies provided by the Ministry of Culture or the European Union. I am attaching separate sheets to the work, containing a brief overview of selected churches and chapels, supplemented by maps and my own photo documentation.

## Použité prameny a literatura

### Literatura:

BAXA, Václav, Markéta NOVOTNÁ a Petr PRÁŠIL. *Primdsko a Borsko na starých pohlednicích: Pfraumberg und Haid und Umgebung in alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Knihy se starými pohlednicemi. ISBN 978-80-86914-57-2.

BAŽANTOVÁ, Nina, FAJT, Jiří, ed. *Gotika v západních Čechách: (1230-1530) : k 700. výročí založení města Plzně*. Praha: Národní galerie v Praze, 1996. ISBN 80-7035-088-1.

ČECHURA, Martin. *Zaniklé kostely Čech*. Praha: Libri, 2012. ISBN 978-80-7277-507-1.

KOCOUREK, Jaroslav. *Český atlas*. Praha: Freytag & Berndt, 2003. ISBN 80-7316-130-3.

KOUTEK, Tomáš. *Zapomenuté české kostely: po stopách umírající krásy*. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-553-1.

KRČMÁŘ, Luděk a Jan SOUKUP. *Ohrožené kostely: příběhy staveb, které už brzy nemusí být*. [Plzeň]: Dominanty, [2007]. ISBN 978-80-254-4407-8.

KRČMÁŘ, Luděk, Zdeněk PROCHÁZKA a Jan SOUKUP. *Zničené kostely*. V Domažlicích: Nakladatelství Českého lesa, 2004. Průvodce historií západních Čech. ISBN 80-86125-46-7.

KRČMÁŘ, Luděk. *Poutní místa a místa zvláštní zbožnosti na Tachovsku*. Klatovy: AgAkcent, 2015. ISBN 978-80-87018-43-9.

NOVÁČEK, Karel a Jan ADÁMEK. *Kladrubský klášter 1115-1421: osídlení, architektura, artefakty*. V Plzni: Fakulta filozofická Západočeské univerzity, 2010. ISBN 978-80-87271-18-6.

POCHE, Emanuel a kol. *Umělecké památky Čech P/Š*. Praha: Academia, 1980.

PRÁŠIL, Petr. *Mikroregion Borsko*. Hostivice. ISBN 978-80-86914-07-7.

PROCHÁZKA, Zdeněk. *Český les - Tachovsko*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1994. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901122-2-6.

PROCHÁZKA, Zdeněk. *Kostel sv. Petra a Pavla v Bernarticích: Stavebně historické zhodnocení*. Městys Stráž, 2018.

PROCHÁZKA, Zdeněk. *Stříbrsko a Borsko: Mieser und Haider Region (Westböhmen)*. Přeložil Winfried BAUMANN. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1995. Historicko-turistický průvodce. ISBN 80-901122-9-3.

RAVIK, Slavomír. *Velká kniha světců*. Praha: Regia, 2002. ISBN 80-86367-24-X.

REMEŠOVÁ, Věra. *Ikonografie a atributy svatých*. 2. vyd. Praha: Zvon, české katolické nakl., 1991. ISBN 80-7113-045-1.

TEICHMANN, Bořivoj. *Opomíjené klenoty: drobné sakrální stavby v Poodří*. Ostrava: Společnost přátel Poodří, 2004.

TOMEK, Václav Vladivoj. (ed.): *Registra decimarum papalium*. Praha 1873.

VALENČÍK, Michal. *Ohrožené památky: (kostely, kaple a kapličky v České republice)*. Praha: Baset, 2006. ISBN 80-7340-082-0.

VONDRUŠKOVÁ, Alena a Vlastimil VONDRUŠKA. *Vesnice*. Praha: Vyšehrad, 2014. Průvodce českou historií. ISBN 9788074293627.

## Kroniky:

BOHÁČ, Antonín a Karel MÁCA. *Kronika města Boru: archiv Správy zámku Bor*. 1945–1980.

Kronika města Boru, 1. sborník, Bor 2021.

SCHÄCHER, Hans: *Pětikniha města Boru*, II. kniha, 1. sešit, strojepis v překladu Jana Brožíka, Josefa Bradáče a Karla Máci, Bor 1985.

## Internetové zdroje:

ČTK / DUZBABOVÁ, Zuzana. *Plzeňská drbna: Skupina mladých nadšenců z Česka a Německa opravuje zdevastovaný kostel sv. Anny* [online]. 17. 5. 2021 [cit. 2021-5-25]. Dostupné z: <https://plzenska.drba.cz/z-kraje/tachovsko/5843-skupina-mladych-nadsencu-z-ceska-a-nemecka-opravuje-zdevastovany-kostel-v-olesne-na-tachovsku.html>

Duch svatý, letnice. Vira.cz [online]. 7. 6. 2001 [cit. 2021-6-13]. Dostupné z: <https://www.vira.cz/texty/clanky/duch-svaty-letnice>

HOHLOVÁ, Jaroslava. Tisy u kaple Panny Marie připomenou přátelství mezi Přimdou a Pfreimdem. *Tachovský deník* [online]. 21. 11. 2017 [cit. 2021-5-14]. Dostupné z: [https://tachovsky.denik.cz/zpravy\\_region/tisy-u-kaple-panny-marie-pripomenou-pratelstvi-mezi-primdou-a-pfreimdem-20171121.html](https://tachovsky.denik.cz/zpravy_region/tisy-u-kaple-panny-marie-pripomenou-pratelstvi-mezi-primdou-a-pfreimdem-20171121.html)

Holostřevy (Hollezrieb) - Kostel sv. Mikuláše biskupa, Soupis památek, 30. Politický okres stříbrský (1908), str. 37-41, cit (2021) Dostupné z: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=6928>

HŘÍBAL, Antonín. Na některých památkách je vskutku práce jako na kostele. *Tachovský deník* [online]. 1. 12. 2016 [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: [https://tachovsky.denik.cz/zpravy\\_region/na-nekterych-pamatkach-je-vskutku-prace-jako-na-kostele-20161201.html](https://tachovsky.denik.cz/zpravy_region/na-nekterych-pamatkach-je-vskutku-prace-jako-na-kostele-20161201.html)

KEJŘOVÁ, Veronika. *Tachovsko krajina mojí duše: Bernartice* [online]. [cit. 2021-6-9]. Dostupné z: <https://www.tachovsko.com/bernartice.html>

KINDL, Jan. Svatá Apolena u Málkova. *Tachovsko krajina mojí duše* [online]. [cit. 2021-5-12]. Dostupné z: <https://www.tachovsko.com/svata-apolena-u-malkova.html>

KOHOUT, Jiří. *Tachovský deník: Do kostela Nejsvětější Trojice se vrátí bohoslužba* [online]. 24. 6. 2009 [cit. 2021-5-28]. Dostupné z: [https://tachovsky.denik.cz/zpravy\\_region/do-kostela-nejsvetejsi-trojice-se-vrati-bohosluzba.html](https://tachovsky.denik.cz/zpravy_region/do-kostela-nejsvetejsi-trojice-se-vrati-bohosluzba.html)

KOHOUT, Jiří. *Tachovský deník: OBRAZEM: Kostel v Nových Domcích je zřejmě z nejhoršího venku* [online]. 22. 3. 2020 [cit. 2021-5-9]. Dostupné z: [https://tachovsky.denik.cz/zpravy\\_region/obrazem-kostel-v-novych-domcich-je-zrejme-z-nejhorsiho-venku-20200322.html](https://tachovsky.denik.cz/zpravy_region/obrazem-kostel-v-novych-domcich-je-zrejme-z-nejhorsiho-venku-20200322.html)

*Kostely CZ: sv. Anna* [online]. [cit. 2021-5-24]. Dostupné z: <http://kostelycz.mozello.cz/plzensky-kraj/tachovsko/olesna/>

Městský úřad Bor: Boječnice [online]. 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z: <https://www.mubor.cz/mesto/mistni-casti-mesta-bor/bojecnice/>

Městský úřad Bor: Čečkovice [online]. 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z: <https://www.mubor.cz/mesto/mistni-casti-mesta-bor/ceckovice/>

Městský úřad Bor: Damnov [online]. 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z: <https://www.mubor.cz/mesto/mistni-casti-mesta-bor/damnov/>

Městský úřad Bor: Hlupenov [online]. 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z: <https://www.mubor.cz/mesto/mistni-casti-mesta-bor/hlupenov/>

Městský úřad Bor: Lhota u Tachova [online]. 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z: <https://www.mubor.cz/mesto/mistni-casti-mesta-bor/lhota-u-tachova/>

Městský úřad Bor: Lužná [online]. 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z: <https://www.mubor.cz/mesto/mistni-casti-mesta-bor/luzna/>

Městský úřad Bor: Málkovice [online]. 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z: <https://www.mubor.cz/mesto/mistni-casti-mesta-bor/malkovice/>

Městský úřad Bor: Malovice [online]. 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z: <https://www.mubor.cz/mesto/mistni-casti-mesta-bor/malovice/>

Městský úřad Bor: Skviřín [online]. 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z: <https://www.mubor.cz/mesto/mistni-casti-mesta-bor/skvirin/>

Městský úřad Bor: Základní informace [online]. 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z: <https://www.mubor.cz/mesto/zakladni-informace/>

Městys Stráž: Bernartice [online]. 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z: <https://obecstraz.cz/index.php/bernartice>

Městys Stráž: Bonětice [online]. 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z: <https://obecstraz.cz/index.php/bontice>

Městys Stráž: Olešná [online]. 13. 6. 2012 [cit. 2021-5-25]. Dostupné z: <https://www.obecstraz.cz/index.php/olena>

MINAŘÍK, Vladimír. *Zaniklé obce: Nové Domky* [online]. 18. 4. 2006 [cit. 2021-5-9]. Dostupné z: <http://zanikleobce.cz/index.php?obec=2715>

Obec Rozvadov: *Historie* [online]. 2021 [cit. 2021-6-1]. Dostupné z: <https://www.rozvadov.cz/obec/historie/>

Obec Třemešné: *Kostelík Panny Marie v Třemešném* [online]. [cit. 2021-5-20]. Dostupné z: <https://www.obectremesne.cz/pro-turisty/kostelik-panny-marie-v-tremesnem/>

Oficiální stránky obce Hošťka: *Historie obce* [online]. 2021 [cit. 2021-6-10]. Dostupné z: <http://www.hostka-tc.cz/informace-o-obci/historie/>

Omnium z. s.: *Advent Omnium 2019 - kostel sv. Ducha v obci Stráž u Tachova* [online]. 2019 [cit. 2021-5-18]. Dostupné z: <https://www.omniumos.cz/cz/detail-novinky/232>

Omnium z. s.: *Obnova kostela Navštívení Panny Marie Nové Domky* [online]. [cit. 2021-5-9]. Dostupné z: <https://www.omniumos.cz/cz/detail-projektu/84>

OPATRŇÝ, Aleš. *Proč existují kostely?!* *Vira.cz* [online]. Arcibiskupství pražské - Pastorační středisko, 27. 5. 2011 [cit. 2021-6-14]. Dostupné z: <https://www.vira.cz/texty/clanky/proc-existuji-kostely>

*PamátkoPin: Kostel Nejsvětější Trojice v Novém Sedlišti* [online]. [cit. 2021-5-28]. Dostupné z: <https://www.pamatkopin.cz/pamatky/pamatka/669-plzensky-kraj/okres-tachov/nove-sedliste/3465-kostel-nejsvetejsi-trojice-v-novem-sedlisti>

*PamátkoPin: Kostel sv. Martina v Damnově* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <https://pamatkopin.cz/pamatky/pamatka/635-plzensky-kraj/okres-tachov/damnove/3386-kostel-sv-martina-v-damnove>

*PamátkoPin: Kostel sv. Mikuláše v Holostřevch* [online]. [cit. 2021-6-15]. Dostupné z: <https://www.pamatkopin.cz/pamatky/pamatka/642-plzensky-kraj/okres-tachov/holostrevy/3394-kostel-sv-mikulase-v-holostreveh>

*Památkový katalog: Bývalá tvrz* [online]. [cit. 2021-6-9]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/byvala-tvrz-14210036>

*Památkový katalog: Kaple sv. Anny* [online]. [cit. 2021-5-24]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kaple-sv-anny-15195023>

*Památkový katalog: Kostel Navštívení Panny Marie* [online]. [cit. 2021-5-6]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-navstiveni-panny-marie-2172737>

*Památkový katalog: Kostel Nejsvětější Trojice* [online]. [cit. 2021-5-27]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-nejsvetejsi-trojice-18855396>

*Památkový katalog: Kostel sv. Anny* [online]. [cit. 2021-5-16]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-anny-15084469>

*Památkový katalog: Kostel sv. Ducha* [online]. [cit. 2021-5-17]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-ducha-15261366>

*Památkový katalog: Kostel sv. Martina* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-martina-18786248>

*Památkový katalog: Kostel sv. Mikuláše* [online]. [cit. 2021-6-14]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-mikulase-779051>

*Památkový katalog: Kostel sv. Petra a Pavla* [online]. [cit. 2021-5-22]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-petra-a-pavla-14210202>

ŠVEC, Pavel a Anna DOHNALOVÁ. *Obrazem: Architektura víry. V Česku se po roce 1989 postavily desítky kostelů.* *Aktuálně.cz* [online]. *Economia*, 29.11.2020 [cit. 2021-6-14]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/moderni-kostely/r-0587bee6308d11eb842f0cc47ab5f122/>

VALENČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: Kaple sv. Anny* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6020>

VALENČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: kaple Panny Marie Bolestné* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=13930>.

VALENČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: kostel sv. Anny* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6222>.

VALENČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: Kostel sv. Martina* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6416>



VALENČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: Kostel sv. Mikuláše* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6160>

VALENČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: kaple sv. Apolónie* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6183>.

VALENČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: kaple Panny Marie Pomocné* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6184>.

VALENČÍK, Michal. *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice: Kostel sv. Ducha* [online]. [cit. 2021-4-28]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=6166>

ZEMANČÍKOVÁ, Alena. *MujRozhlas: Kaple svaté Anny v Olešné, zapomenuté dílo slavného architekta* [online]. In: . 16.6.2020 [cit. 2021-5-29]. Dostupné z: <https://www.mujrozhlas.cz/vylety-s-vltavou/kaple-svate-anny-v-olesne-zapomenute-dilo-slavneho-architekta>

# **Přílohy**

## **Seznam příloh**

**Příloha č. 1:** Kostel sv. Wolfganga

**Příloha č. 2:** Kostel sv. Martina

**Příloha č. 3:** Kostel sv. Mikuláše

**Příloha č. 4:** Kostel sv. Apolónie

**Příloha č. 5:** Kostel Navštívení Panny Marie

**Příloha č. 6:** Kostel Nejsvětější Trojice

**Příloha č. 7:** Kostel sv. Ducha

**Příloha č. 8:** Kostel sv. Petra a Pavla

**Příloha č. 9:** Kostel sv. Štěpána

**Příloha č. 10:** Kaple sv. Anny

**Příloha č. 11:** Kaple Panny Marie Bolestné

**Příloha č. 12:** Kostel sv. Anny

**Příloha č. 13:** Typologie posuzovaných kostelů a kaplí

## Příloha č. 1

### Kostel sv. Wolfganga

- K. Ú.** Bor
- Poloha:** Kostel sv. Wolfganga se hřbitovem stával za městskými hradbami při cestě do Čečkovic.
- Popis:** Jednalo se o barokní, jednolodní kostel, který neobsahoval věž.
- Sloh:** Baroko
- Legenda:** Kostel byl postaven krátce po roce 1700. V rámci josefských reforem byl zrušen a využíván k ubytování vojenské posádky a posléze přestavěn na sýpku. V roce 1968 byl kostel zbořen, protože asi ani netušili, že bourají kostel.
- Současný stav:** Kostel je zcela zničený. Je dostupný jen z dobových fotografií.

### Obrázek 1

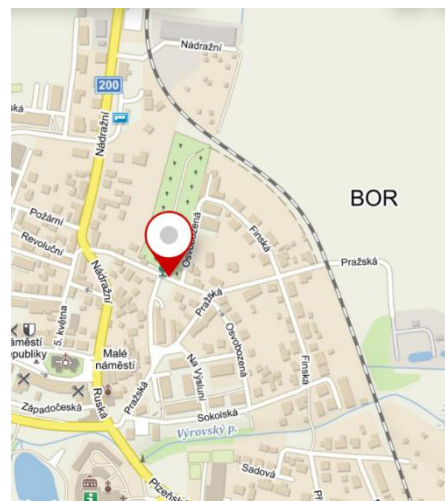
*Kostel sv. Wolfganga*



Zdroj: <http://www.znicenekostely.cz/>

### Mapa 1

*Bývalá poloha kostela*



Zdroj: <https://mapy.cz/s/rapemuheso>

## Příloha č. 2

### Kostel svatého Martina

**K. Ú.** Damnov

**Poloha:** Barokní kostel stojí na okraji vsi - jihovýchodním směrem.

**Vlastník:** Římskokatolická farnost Bor u Tachova

**Ochrana:** Kulturní památka, památkově chráněn, rejst. č. ÚSKP 41986/4-1734

**Popis:** Damnovský kostel je jednolodní a tvoří ho osmiboká loď, která má pravoúhlý presbytář. Sakristie je umístěna na severní straně a kruchta je ve vstupní části lodi kostela. Kostel je zařízen od Jana Rumlera z roku 1897.

**Sloh:** Baroko; gotika

**Legenda:** První písemná zmínka o kostelu je již z roku 1352. Klášter Kladrubech nechal roku 1730 vybudovat nynější barokní kostel. Jako autor je často uváděn J. Santini, ale spíše ho postavil K. I. Dientzenhofer.

**Rozměry:** 33 m dlouhý a 17 m široký

**Současný stav:** Kostel se nachází v poškozeném stavu. Je ale využíván k církevním účelům. Je ve špatném stavu díky vlhkému prostředí. V současné době je kostel v rekonstrukci, má novou střechu.

### Obrázek 2

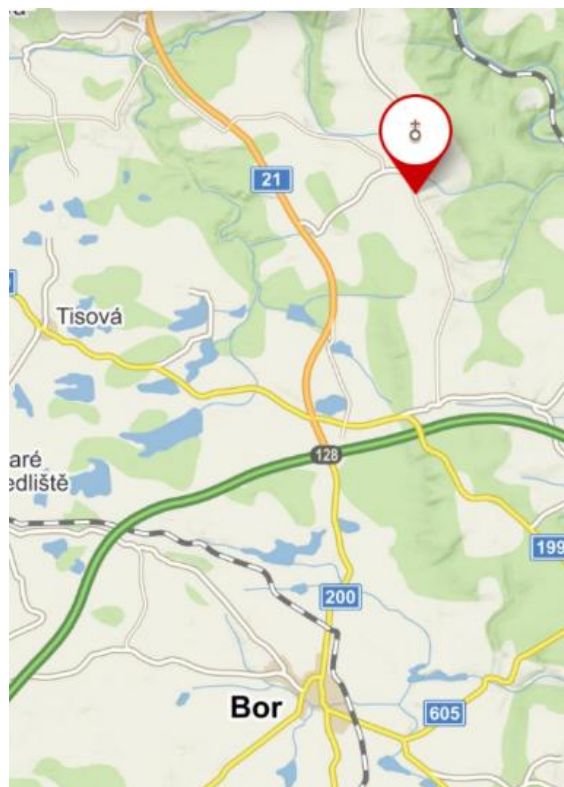
*Kostel sv. Martina*



Zdroj: autorka

### Mapa 2

*Poloha kostela sv. Martina*



Zdroj: <https://mapy.cz/s/leholozesu>

**Příloha č. 3:**  
**Kostel sv. Mikuláše**

**K. Ú.** Holostřevy

**Poloha:** Kostel se nachází v jižní části obce nevýrazně situován.

**Vlastník:** Římskokatolická farnost Bor u Tachova

**Ochrana:** Kulturní památka, památkově chráněno, rejst. č. ÚSKP 19777/4-1743

**Popis:** Kostel je jednolodní. Má zúžený polygonálně uzavřený presbytář a hranolovou barokní věž, která je zdobena pilastry. Hlavní oltář je zdoben soškami a obrazy svatého Mikuláše a Šebestiána. Postranní oltáře zdobí skulptury zpodobňující svatého Josefa a Prokopa.

**Sloh:** Románský sloh, gotika, baroko

**Legenda:** První zmínky o kostelu pochází již z roku 1200, kdy byla stavba románského slohu. Dále na konci 14. století byl kostel přebudován podle gotického slohu a v 18. století byla část kostela zbarokizována.

**Rozměry:** Kostel je přibližně 32 m dlouhý a 9,5 m široký.

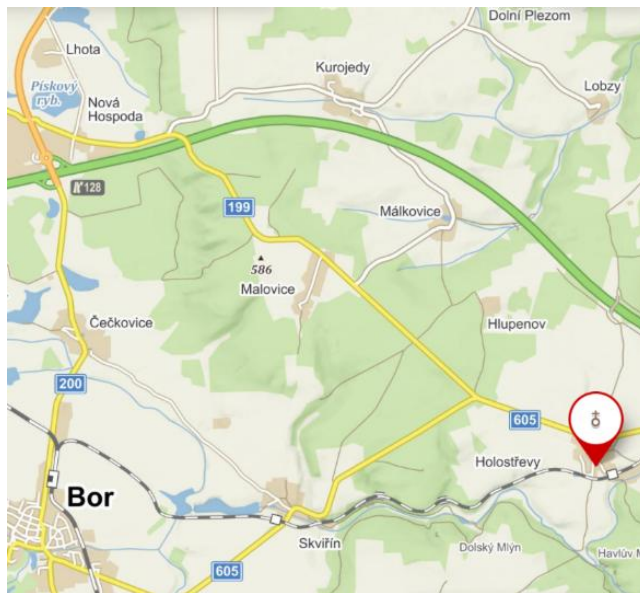
**Současný stav:** V současné době je kostel poškozen. O kostel pečuje Komunita Noe, která sídlí hned vedle kostela na faře. V kostele se konají bohoslužby, modlitby během akcí na faře a příležitostně i koncerty.

**Obrázek 3**  
*Kostel sv. Mikuláše*



Zdroj: autorka

**Mapa 3**  
*Poloha kostela sv. Mikuláše*



Zdroj: <https://mapy.cz/s/jutadafade>

## Příloha č. 4

### Kostel sv. Apolónie

- K. Ú.** Málkov/Nová Ves
- Poloha:** Kostel se nachází mezi Novou Vsí a Přimdou.
- Vlastník:** Občanské sdružení Zvon
- Ochrana:** Kulturní památka, památkově chráněno, rejst. č. ÚSKP 102724
- Popis:** Jedná se o barokní, jednolodní kostel obdélného tvaru uvnitř řešen křížovou dispozicí. V jihozápadní části kostela vyčnívala nepatrná věžička.
- Sloh:** Baroko
- Legenda:** Raně barokní kostel nechal vystvět Jiří Maxmilián Lindel v roce 1670, na místě, kde již dříve stála malá svatyně a kde pramenil zázračný pramen, který měl léčivé účinky. Vedle kostela stála ještě malá kaplička a zděná zastřešená studánka. Areál byl v roce 1675 prodán Janu Václavu Novohradskému z Kolowrat. Stavba už neprošla zásadní změnou.
- Rozměry:** Kostel je přibližně 22, 5 m dlouhý a 14 m široký
- Současný stav:** V současném stavu se kostel nachází jako torzo, které prochází rekonstrukcí. Dozděno je chybějící obvodové zdivo, okna a klenba nad vchodem.

#### Obrázek 4

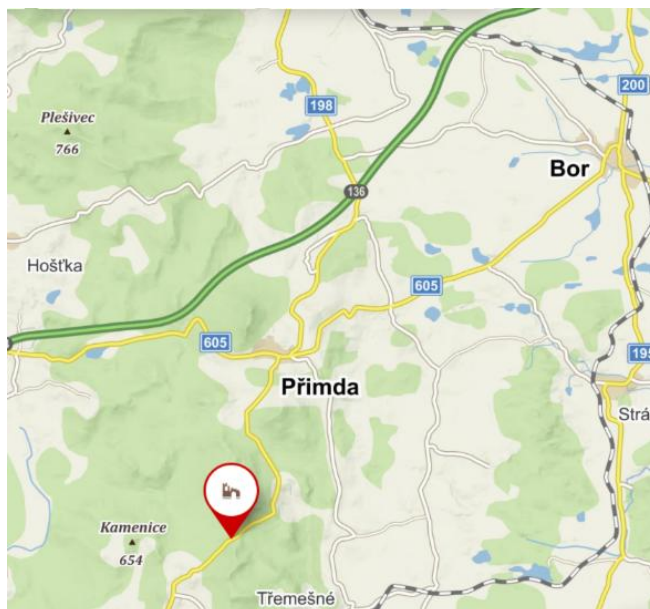
*Kostel sv. Apolónie*



Zdroj: autorka

#### Mapa 4

*Poloha kostela sv. Apolónie*



Zdroj: <https://mapy.cz/s/mefasozuho>

## Příloha č. 5

### Kostel Navštívení Panny Marie

**K. Ú.** Nové Domky

**Poloha:** Kostel se nachází na kraji obce v jižní části.

**Vlastník:** Spolek Omnium z. s.

**Ochrana:** Kulturní památka, památkové chráněno, rejst. č. ÚSKP 106567

**Popis:** Empírovský kostel je jednolodní. Má pětiboký uzavřený presbytář a pravoúhlou sakristii. Před západním průčelím stojí hranolová věž.

**Sloh:** Empír

**Autor** A. Thurner z Tachova

**Legenda:** Stavba kostela začala již v roce 1791, ale až v roce 1808 byl nouzově vystavěn dřevěný kostelík, který v roce 1834 nechal zbourat F. A. Libštejnský z Kolowrat a nechal zde vystavět nový kostel v empírovém slohu podle plánu stavitele A. Thurnera. Oblast, kde se nacházel kostel, byla po roce 1945 vylidněna a kostel začala využívat pohraniční stráž jako sklad sena či stáje pro koně.

**Rozměry:** Kostel je přibližně 39 m dlouhý a 15 m široký

**Současný stav:** V současné době je kostel v torzálním stavu. Probíhá zde rekonstrukce pod spolkem Omnium. Věž a loď kostela je bez střechy a krovů. Také okna a dveře chybí. Zrekonstruovaná je střecha nad sakristií. Uskutečnila se zde 18. 8. 2019 bohoslužba, aby podpořila záchranu kostela..

### Obrázek 5

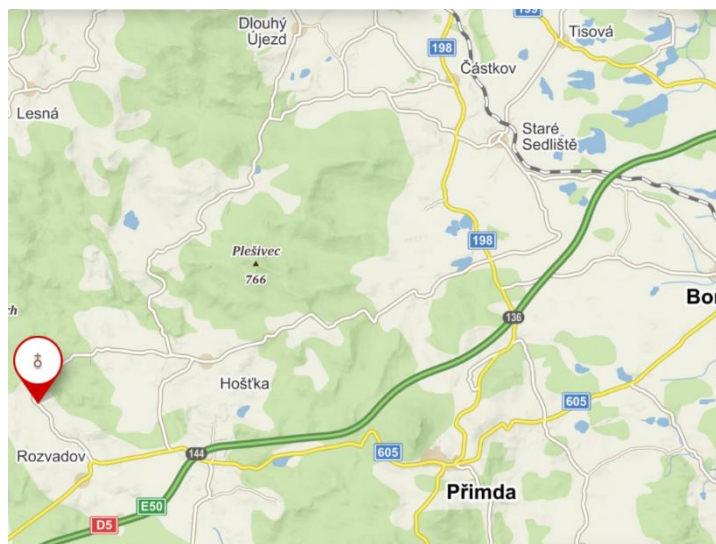
*Kostel sv. Navštívení Panny Marie*



Zdroj: autorka

### Mapa 5

*Poloha kostela Navštívení Panny Marie*



Zdroj: <https://mapy.cz/s/jerutepoze>

## Příloha č. 6

### Kostel Nejsvětější Trojice

**K. Ú.** Nové Sedliště

**Poloha:** Kostel se nachází na návrší na severozápadním konci vsi.

**Vlastník:** Římskokatolická farnost Tachov

**Ochrana:** Kulturní památka, památkově chráněn, rejst. č. ÚSKP 24626/4-1905

**Popis:** Kostel je prostý, jednodenní a bez věže. Interiér kostela je značně zdevastovaný. Ukryvá heraldické náhrobky rytířské rodiny Tucherů ze Šoberova.

**Sloh:** Baroko

**Legenda:** Kostel byl vybudován v roce 1581 J. Tucherem ze Šoberova. V době třicetileté války byl kostel společně se vsí vypálen. Na konci 18. století byl kostel vystavěn bez věže.

**Rozměry:** Kostel je přibližně 39 m dlouhý a 12 m široký

**Současný stav:** V současné době je kostel poškozen. Kostel má od roku 2009 nové zastřešení. Dále na něm probíhá rekonstrukce pod vedením spolkem Omnium.

### **Obrázek 6**

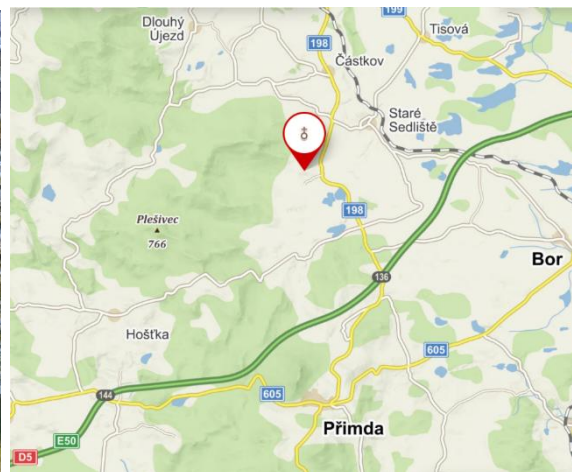
*Kostel Nejsvětější Trojice*



Zdroj: autorka

### **Mapa 6**

*Poloha kostela Nejsvětější Trojice*



Zdroj: <https://mapy.cz/s/futurasaje>



## Příloha č. 7

### Kostel sv. Ducha

**K. Ú.** Stráž

**Poloha:** Barokní kostel sv. Ducha se nachází ve východní části městyse Stráž

**Vlastník:** spolek Omnium z. s.

**Ochrana:** Kulturní památka, památkově chráněn, rejst. č. ÚSKP 32199/4-1914

**Popis:** Kostel je jednolodní a má osmiúhelníkový protáhlý půdorys. Z východní strany se k ní připojuje čtvercová sakristie. Na západní straně kostela naléhá dřevěné přístřeší postavené nad zázračným pramenem. Kostel neobsahuje věž ani sanktusník.

**Sloh:** Baroko

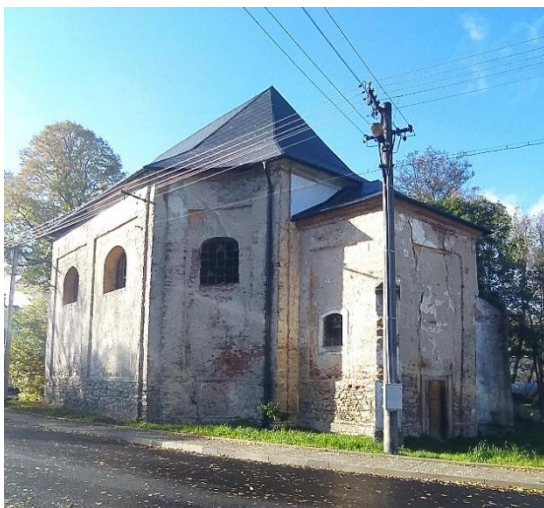
**Legenda:** Barokní kostel nechala vystavět hrabata von Götzen, majitelé borského panství, na přelomu 17. a 18. století. Dříve na tomto místě stávala od roku 1545 dřevěná svatyně, která byla v těsné blízkosti zázračného léčivého pramene. Kostel již neprošel žádnou úpravou.

**Rozměry:** Kostel je přibližně 24 m dlouhý a 10,5 m široký

**Současný stav:** Střecha celého kostela prošla rekonstrukcí. Dále jsou opravena okna v západních nárožích. Ostatní okna jsou stále rozbitá. Opraven je i dřevěný přístavek nad pramenem. Kostel má poškozenou omítku a místy zřícenou korunní římsu. Uvnitř podpírá strop a krovy vnitřní lešení. Stavbu ohrožuje její podmáčení, které způsobuje zasypaný pramen.

### **Obrázek 7**

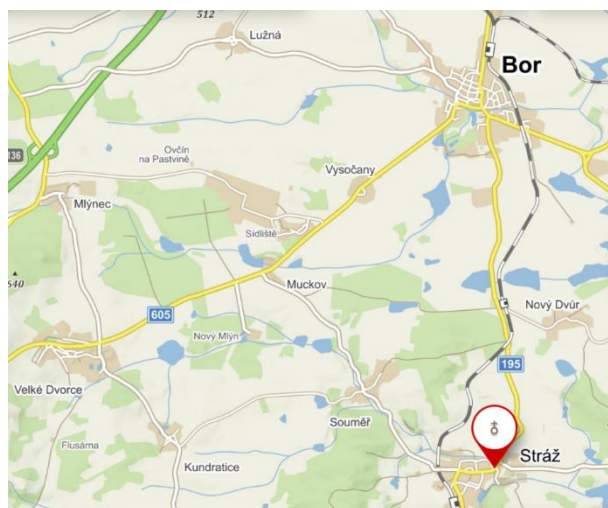
*Kostel sv. Ducha*



Zdroj: autorka

### **Mapa 7**

*Poloha kostela sv. Ducha*



Zdroj: <https://mapy.cz/s/cetosuruso>

## Příloha č. 8

### Kostel sv. Petra a Pavla

- K. Ú.** Bernartice u stráže
- Poloha:** Kostel barokního slohu se nachází na mírném svahu v obci Bernartice jižně od Stráže u Tachova, kde tvoří dominantu obce.
- Vlastník:** Římskokatolická církev
- Ochrana:** Kulturní památka, památkově chráněn, rejst. č. ÚSKP 16227/4-1687
- Popis:** Monumentální kostel je jednolodní s průčelní věží. V kostele nalezneme fresky zachycující život svatého Petra a Pavla namalované plánským malířem V. S. Schmidtem, plastiky a kazatelnu od J.Artschlagy a sedm náhrobků z 18. století.
- Sloh:** Vrcholné baroko
- Autor:** Stavitel Jiří Majhner z Michalových hor
- Legenda:** Již roku 1384, na tomto katastrálním území, stál kostel, který byl v roce 1737 zbořen a místo něj nechal Karel z Löwensteinů vybudovat kostel nový (1741 až 1750).
- Rozměry:** Celý kostel společně s věží a s presbytářem je přibližně dlouhý 46 m a široký 16 m.
- Současný stav:** Kostel se řadí mezi poškozené. Je využíván jen při významných církevních svátcích, neboť jeho stav trpí značnými statickými poruchami, vlhkostí způsobenou nevhodnou polohou hřbitova a jsou částečně vytlučena okna. V současnosti probíhá rekonstrukce pod vedením Kulturního spolku Bernarticka.

### Obrázek 8

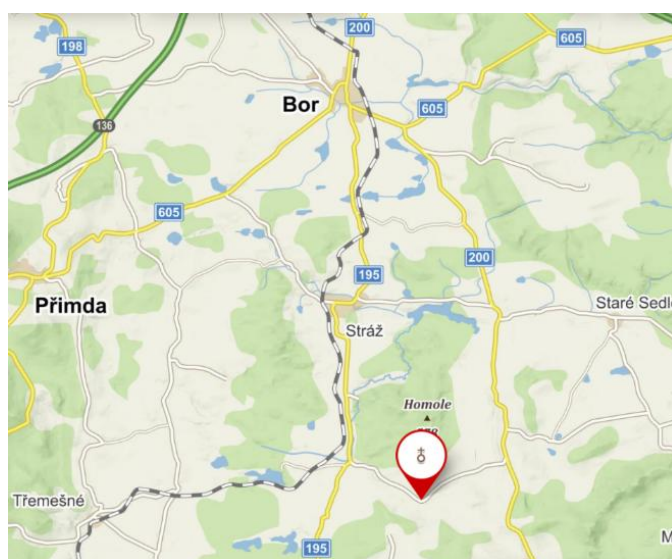
*Kostel sv. Petra a Pavla*



Zdroj: autorka

### Mapa 8

*Poloha kostela sv. Petra a Pavla*



Zdroj: <https://mapy.cz/s/hetofecare>

## Příloha č. 9

### Kostel sv. Štěpána

**K. Ú.** Jadruž

**Poloha:** Kostel sv. Štěpána se nacházel v blízkosti malé vsky Jadruž, která se nachází západně od Stráže.

**Popis:** Tato barokní stavba měla podélný půdorys lodi, ke které bylo připojeno z východu obdélné kněžiště, jehož východní stranu ukončovaly tři strany. Na prostřední stranu navazovala nízká sakristie. Kostel obsahoval sanktusník.

**Sloh:** gotika; renesance; baroko

**Legenda:** Kostel byl postaven v roce 1525. Jednalo se o stavbu ve své podstatě pozdně gotickou a raně renesanční. V roce 1679 kostel prošel přestavbou, kterou realizovala Anna Eliizabeta Lažanská. Svatyně získala barokní podobu a interiér byl obohacen o zcela nový oltář.

**Současný stav:** Kostel byl počátkem šedesátých let 20. stolní zničen. Pozůstatkem kostela je již pouze zarostlá hromada sutí, ze které ční zbytky zdiva.

**Obrázek 9**  
*Kostel sv. Štěpána*



Zdroj: <http://www.znicenekostely.cz/>

**Mapa 9**  
*Bývalá poloha kostela sv. Štěpána*



Zdroj: <https://mapy.cz/s/mecajecoto>

## Příloha č- 10

### Kaple sv. Anny

**K. Ú.** Olešná

**Poloha:** Novorománská kaple stojí v obci Olešná, která se nachází pět kilometrů jihovýchodně od Stráže.

**Vlastník:** Prokop Šícha z Prahy

**Ochrana:** Kulturní památka, památkově chráněn, rejst. č. ÚSKP 104012

**Popis:** Jedná se o rozměrnou kapli obdélného tvaru, na kterou navazuje užší kněžiště s apsidou. Ze západního průčelí vystupuje nízká předsíň obdélného tvaru. Ve středu střechy dominuje mnohoúhelný sanktusník s vysokou stříškou v podobě jehlanu.

**Sloh:** Novorománský

**Legenda:** Kapli nechal vystavět kníže Löwenstein v letech 1884–1886 na místě, kde dříve stála stará zámecká kaple, která v roce 1788 vyhořela. Sloužila k soukromým bohoslužbám a modlitbám Löwensteinů.

**Rozměry:** Kaple je přibližně 29 m dlouhá a 10 m široká.

**Současný stav:** Kostel se nachází v poškozeném stavu. V současné době probíhá rekonstrukce střechy. Omítka je značně poškozená. Okna jsou rozbitá.

### **Obrázek 10**

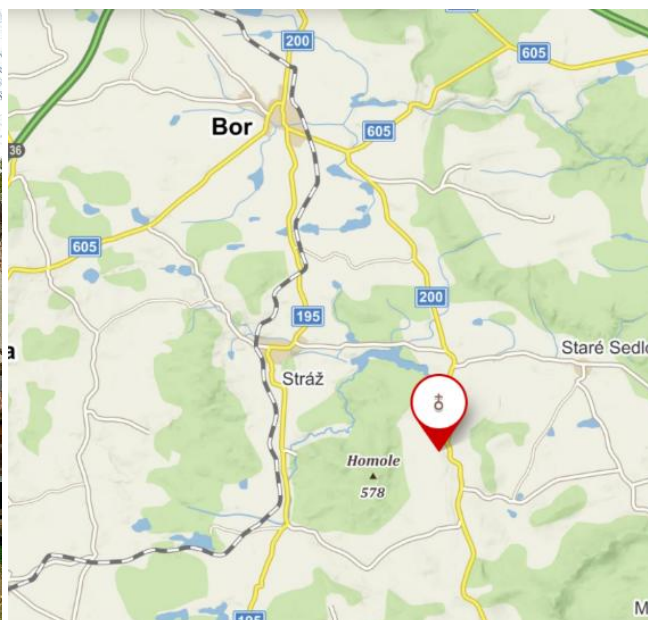
*Kaple sv. Anny*



Zdroj: autorka

### **Mapa 10**

*Poloha kaple sv. Anny*



Zdroj: <https://mapy.cz/s/nasalakuva>

## Příloha č. 11

### Kaple Panny Marie Bolestné

**K. Ú.** Třemešné

**Poloha:** Kaple stála v jižní části obce Třemešné na návrší Hurberhügel.

**Popis:** Kaple měla podélnou dispozici s půlkruhovým kněžištěm ve východní části. K severní straně presbyteria se připojovala mohutná hranolová dvoupatrová věž. Střecha věže začínala jako jehlan, na který navazovala cibulová bání, z níž vystupovala hrotnice zakončena makovicí s dvojitým křížem.

**Sloh:** Baroko

**Legenda:** Před kaplí Panny Marie Bolestné stála menší poutní kaple. Kaple se nacházela uprostřed malého lesíku a pod ním vedla železnice. Cena stavby tenkrát činila tisíc zlatých, což v té době byl značný obnos.

**Současný stav:** Kaple je zničená. V současné době zde vystavěli přibližně metrové obvodové zdivo, které je připomínkou na zaniklou kapli. Místo, je vzpomínkou na kapli Panny Marie Bolestné a slouží jako prostor pro společná setkávání rodáků.

#### Obrázek 11

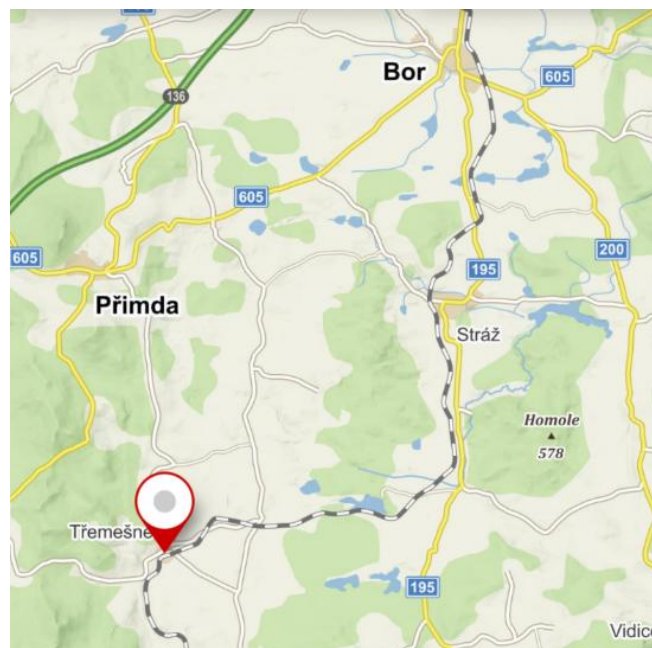
*Kaple Panny Marie Bolestné*



Zdroj: <http://www.znicenekostely.cz/>

#### Mapa 11

*Poloha kaple Panny Marie Bolestné*



Zdroj: <https://mapy.cz/s/hulafofoga>

## Příloha č. 12

### Kostel sv. Anny

- K. Ú.** Pořejov
- Poloha:** Kostel stojí na kopci nad již zaniklou obcí Pořejov.
- Vlastník:** Blond Breeding, s. r. o.
- Ochrana:** Kulturní památka, památkově chráněn, rejst. č. ÚSKP 12420/4 - 4840
- Popis:** Kostel byl původně jednolodní, obdélníkový s pravoúhlým presbytářem. Kostel ve dvacátých letech osmnáctého století prošel rekonstrukcí, kdy byly připojeny dvě kaple po stranách presbytáře.
- Sloh:** Baroko
- Autor:** Allio z Prahy
- Legenda:** Majitelka Pořejova Veronika Kateřina Alsterlová nechala v letech 1660 až 1663 vystavit nový raně barokní kostel na místě, kde stála dřevěná svatyně, která je poprvé zmiňována v roce 1658.
- Rozměry:** Kostel je přibližně 34 m dlouhý a 19 m široký.
- Současný stav:** Kostel je v polozříceném stavu. Strop je skoro celý zřícený, omítka výrazně poškozená, okna a dveře chybí. Kostel vlastní soukromý vlastník Blond Breeding, s.r.o. z Žebráků a nezdá se, že by byla projevena snaha o zachování této památky.

### Obrázek 12

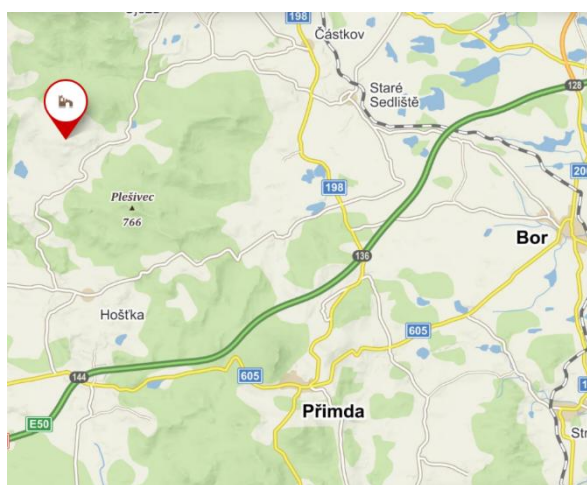
*Kostel sv. Anny*



Zdroj: autorka

### Mapa 12

*Poloha kostela sv. Anny*



Zdroj: <https://mapy.cz/s/celojabuta>

### Příloha 13.

**Graf 1:** Graf níže ukazuje zastoupení jednotlivých typů v posuzované lokalitě.

#### Typologie posuzovaných kostelů a kaplí

